

Sigurd Haus og Svein Ingve Nødland

Valgmenighet – alternativ og supplement

- evaluering av ByMenigheten-Sandnes

Rapport IRIS - 2009/118

Sigurd Haus og Svein Ingve Nødland

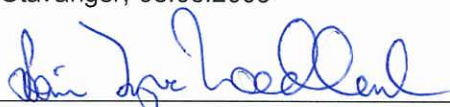
**Valgmenighet – alternativ og
supplement**

- evaluering av ByMenigheten-Sandnes

Rapport IRIS - 2009/118

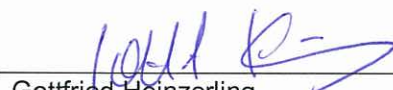
Prosjektnummer: 7252183
Prosjektets tittel: Evaluering av ByMenigheten-Sandnes
Oppdragsgiver(e): Stavanger bispedømme
Forskningsprogram:
ISBN: 978-82-490-0629-8
Gradering: Åpen

Stavanger, 08.06.2009

Svein Ingve Nødland
Prosjektleder

Kjetil Fretheim (sign)
Kvalitetssikrer

Gottfried Heinzerling
Direktør
(Samfunns- og næringsutvikling)

Forord

ByMenigheten-Sandnes er et forsøk med valgmenighet i Den norske Kirke. En forutsetning for forsøket var at det skulle evalueres. På oppdrag fra Stavanger Bispedømme har IRIS og SIK i samarbeid gjennomført denne evalueringen.

Vi vil takke for oppdraget. Det har vært særdeles interessant å få innsikt i dette forsøket. Evalueringen har hatt to hovedperspektiver. Det ene perspektivet handler om å se menigheten fra innsiden ut fra erfaringene til de som har vært engasjert i den; det andre handler om å se menigheten utenfra basert på erfaringene til andre lokale og regionale kirkelige aktører som på ulike vis har vært involvert.

Vi takker alle vi har hatt kontakt med for imøtekommenhet og åpenhet.

Koordineringsgruppen for forsøket har vært ressursgruppe for evalueringen. Med i denne har vært:

Ove Eldøy, ByMenigheten-Sandnes
Preben Lindøe, representant for Stavanger Bispedømmeråd
Else Marie Lunde, representant for Sandnes Fellestråd
Øyvind Meling, representant for Kirkerådet
Ragnhild Øvrebø, ByMenigheten-Sandnes
Helge Standal, ByMenigheten-Sandnes

Gjennom flere møter har denne gruppen kommet med mange nyttige kommentarer og innspill.

Evalueringen, slik som den nå fremstår, er allikevel utelukkende forfatterens ansvar.

Stavanger, 31. mai 2009

Svein Ingve Nødland
IRIS (prosjektleder)

Sigurd Haus
SIK

Innhold

Forord	3
Innhold	5
1 Innledning	7
2 Fra lokalt prosjekt til nasjonalt forsøk.....	9
3 Perspektiver, problemstillinger og metodisk tilnærming.....	12
3.1 <i>Perspektiver på lokalmenigheten</i>	<i>12</i>
3.1.1 Menighetsutviklings- og menighetsfornyelsesperspektivet.....	12
3.1.1 Folkekirkeperspektivet.....	13
3.2 <i>Problemstillinger</i>	<i>16</i>
3.3 <i>Metodisk tilnærming</i>	<i>18</i>
4 ByMenigheten-Sandnes – aktiviteter og utvikling.....	20
4.1 <i>Innledning</i>	<i>20</i>
4.2 <i>Menighetens utviklingsfaser.....</i>	<i>20</i>
4.3 <i>Noen kjennetegn ved de som tilhører menigheten.....</i>	<i>22</i>
4.3.1 Bosted.....	22
4.3.2 Alderssammensetning	23
4.3.3 Økt engasjement.....	23
4.4 <i>De som har sluttet</i>	<i>24</i>
4.5 <i>Cellegruppene.....</i>	<i>25</i>
4.5.1 Organisering.....	25
4.5.2 Hvordan kom de med i cellegrupper?	26
4.5.3 Cellegruppemøtene.....	27
4.5.4 Målsettinger og erfaringer med cellegruppene.....	27
4.6 <i>Gudstjenestene</i>	<i>28</i>
4.6.1 Hvor og når?.....	29
4.6.2 Gudstjenestens innhold	29
4.6.3 Oppfatninger om gudstjenestene	30
4.7 <i>Barne- og ungdomsarbeidet.....</i>	<i>30</i>
4.7.1 Barnearbeidet	30
4.7.2 Ungdomsarbeidet	32
4.7.3 Oppsummering.....	32
4.8 <i>Nye aktiviteter i forsøksperioden</i>	<i>33</i>
4.9 <i>Oppsummerende drøfting.....</i>	<i>34</i>
5 Menighetens ressurser, organisering og ledelse	36
5.1 <i>Ressurser, organisering og ledelse</i>	<i>36</i>
5.2 <i>Organisering og lederskap.....</i>	<i>39</i>
5.3 <i>Strategier</i>	<i>40</i>
5.3.1 Hovedfaser i strategiutviklingen	40

5.3.2	Strategisk prosess under forsøksperioden	41
5.4	<i>Sammenfattende drøfting</i>	42
6	ByMenigheten og de omkringliggende menigheter	45
6.1	<i>Oppfatninger av ByMenighetens virksomhet og profil</i>	45
6.1.1	Gudstjenestene	45
6.1.2	Menighetsmedlemmer og involvering.....	46
6.1.3	ByMenighetens profil.....	46
6.2	<i>ByMenighetens relasjoner til andre menigheter</i>	47
6.2.1	Mobilitet blant medlemmene.....	48
6.2.2	Inspirasjon og samarbeid.....	49
6.2.3	Konkurrans og spenninger.....	49
6.2.4	Bør vi ha denne type menigheter?	51
6.3	<i>Gudstjenestebesøk Sandnes kommune</i>	52
6.4	<i>Oppsummerende drøfting</i>	53
7	Forholdet til overordnede kirkelige instanser	55
7.1	<i>Oppstartfasen</i>	55
7.2	<i>Søknadsfasen</i>	56
7.3	<i>Forsøksfasen</i>	58
7.4	<i>Oppsummerende drøfting</i>	60
8	ByMenigheten og Den norske kirke, en oppsummering	61
8.1	<i>Innenfraperspektivet: ByMenighetens utvikling</i>	61
8.2	<i>Utenfraperspektivet: Forholdet til omgivelsene og kirkelige organ</i>	62
8.3	<i>Sammenfattende drøfting – menighetens utviklingsfaser</i>	64
8.3.1	...deltakende felleskap	64
8.3.2	At nye mennesker.....	66
9	Alternative menigheter i Den norske kirke?	68
9.1	<i>Hva bidrar ByMenigheten med?</i>	68
9.2	<i>Hvordan inkorporere alternative menigheter i kirken?</i>	69
9.3	<i>Konklusjon</i>	72
	Litteratur	73
	Vedlegg 1 - Folketall pr. bydel 1.1.2007	76
	Vedlegg 2 – Intevjuer/spørreskjema	77

1 Innledning

Lundehaugen menighet, nå ByMenigheten – Sandnes, sprang ut av et ønske om å inkludere flere fra Lundehaugen og resten av Ganddalsområdet i et levende menighetsfellesskap. Høsten 1996 fikk en gruppe på fem ektepar mandat fra Gand menighetsråd til å starte et nytt arbeid knyttet til bydelen Lundehaugen i Gand menighet i Sandnes. Visjonen deres for arbeidet var:

*At nye mennesker skal komme til tro på Jesus og bli ført inn i et deltagende fellesskap der alle vokser i tro og kjærlighet.*¹

Dette er fortsatt menighetens visjon, og det arbeides aktivt med å realisere denne visjonen. Menighetens arbeid karakteriseres ellers av en vektlegging av nære fellesskap gjennom såkalte cellegrupper og en betydelig satsing på gudstjenestefeiringen.

Organisatorisk var menigheten, som nå (jan. 2009) teller 313 medlemmer, fram til 2006 formelt knyttet til Gand menighet. Menigheten var imidlertid økonomisk basert på innsamla midler blant ”medlemmene”² og hadde også en relativt fri stilling i forhold til Gand menighet. Det var helt fra begynnelsen ulike oppfatninger om hvordan dette arbeidet egentlig skulle forstås. Var arbeidet starten på en lokal stedbundet menighetsdannelse, var det et arbeid i regi av Gand menighet eller var det en (selvstendig) menighet som ikke var begrenset til et geografisk område? Den sentrale forståelsen blant ledelsen og medlemmene ble etter hvert at dette var en menighet uten de geografiske bånd som ellers definerer menigheter i Den norske kirke. Det betydde også at menigheten tidlig fikk medlemmer som kom fra andre steder enn det området som dekker Gand menighet.

Menigheten har helt fra starten ønsket å være en del av Den norske kirke. Menighetens noe uklare formelle status fikk en foreløpig avklaring etter at forsøket med valgmenighet ble igangsatt fra 1. januar 2006. Menigheten ble nå en ikke-geografisk menighet (med egne medlemmer) innenfor Sandnes prosti, og med tilknytning til de lokale kirkelige organ (fellesråd) på linje med de andre menighetene i Sandnes.

I forbindelse med overgangen til forsøksordningen med valgmenighet besluttet Kirkerådet at det skulle gjennomføres en evaluering av forsøket. Denne evalueringsrapporten markerer slutten på et treårig arbeid der forskerne har forsøkt å følge menighetens utvikling. Oppdragsgiver for prosjektet har vært Stavanger bispedømmeråd ved koordineringsgruppen for forsøk knyttet til ByMenigheten – Sandnes. Dette arbeidet har vært gjennomført i et samarbeid mellom International Research Institute of Stavanger (IRIS) og Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK).

Det er to hovedperspektiv som har vært lagt til grunn i dette arbeidet. Det første kan kalles et *innenfraperspektiv*. Her er menigheten forsøkt forstått ut fra sine egne premisser. Hva har vært målsettingen? Hvordan har en forsøkt å realisere målsettingene? I hvilken grad har en lyktes? Det andre perspektivet kan kalles et *utenfraperspektiv*. Her har særlig menighetens

¹ (<http://www.ByMenigheten-sandnes.no/> sep. 2008)

² En opererer ikke med formelle medlemmer før forsøket med valgmenighet.

forhold til omkringliggende menigheter og til de kirkelige styringsorgan vært sentralt. Hvilke konsekvenser har ByMenigheten hatt for de omkringliggende menigheter? Har forholdet vært preget av konkurranse eller samarbeid? Har ByMenigheten inspirert andre? Hvordan kan en menighet som dette integreres i den kirkelige styringsstruktur?

I rapporten gis det først en kort beskrivelse av menighetens framvekst. Her gis bakgrunnen for forsøket med valgmenighet. Deretter presenteres evalueringens problemstillinger og metodiske tilnærming. Etter dette blir menighetens visjon, strategier, aktiviteter og resultater nærmere presentert. Deretter vil forholdet til omgivelsene, til andre menigheter og til kirkens overordnede strukturer bli behandlet. Mot slutten av rapporten vil disse to perspektivene, innenfra- og utenfraperspektivet, inngå i en samlet drøfting av hvordan erfaringene fra ByMenigheten-Sandnes kan kaste lys over en ordning som åpner for ikke-geografiske menighetsdannelser i Den norske kirke.³

³ For lesere som ikke ønsker å lese hele rapporten kan det anbefales å lese de to første og de to siste kapitlene.

2 *Fra lokalt prosjekt til nasjonalt forsøk*

ByMenigheten-Sandnes begynte som et lokalt prosjekt under Gand sokn. Innenfor grensene av Gand prestegjeld bor det ca. 15 000 personer og en hadde fram til 1999 to gudstjenestesteder. Det var Gand kirke som betjente den alt overveiende del av befolkningen og Julebygda kapell som betjente ca. 1000 innbyggere⁴. Gand prestegjeld utgjør den vestlige delen av Sandnes kommune som nå er sammenfallende med Sandnes prosti. Prestegjeldet grenser mot vest til Sola kommune og mot sør til Klepp kommune.

Tre-fire enkeltpersoner som bodde i området Lundehaugen, som ligger i østre del av prestegjeldet, begynte å snakke om muligheten for å etablere en ny menighet. De var inspirert av det som skjedde i menighetsplantingsprosjektet på Frøyland-Orstad, et samarbeidsprosjekt mellom kommunene Time og Klepp som i sin tid ble initiert av biskop Bue.

En av disse satt i menighetsrådet og tok opp tanken om dette der. Menighetsrådet var positivt til et slikt prosjekt ettersom de så at forholdsvis få fra Ganddal kom til gudstjeneste i Gand kirke. Menighetsråd og sokneprest inviterte til to åpne møter der ideen ble drøftet, og det viste seg at fem ektepar fra området ønsket å være med på dette og jobbe for å starte en ny menighet. De dannet den første cellegruppa. Vedtak om å arbeide med dette ble gjort av Gand menighetsråd januar 1997. Fire personer (fra de fem ekteparene) ble valgt til styringsgruppe for prosjektet. De fikk vide fullmakter fra menighetsrådet og ansvar for økonomien. Det var ulike synspunkter på hva dette skulle bli. Gruppa tenkte i stor grad menighet, mens menighetsrådet i større grad tenkte et arbeid under Gand. Inspirasjon ble hentet fra kirkevekst-tenkning, blant annet ved besøk i Willow Creek.⁵

Ved menighetsrådsvalget i 1998 kom det inn flere nye medlemmer i Gand menighetsråd. De var lite kjent med prosjektet og dette førte til en del diskusjon om prosjektets framtid. En fikk imidlertid aksept av menighetsrådet til å ansette prest i 25 prosent stilling. Ansettelsen var koblet opp mot en givertjeneste fra gruppa som hadde engasjert seg i dette. Presten kom fra Frøyland-Orstad menighet.

Høsten 1999 startet en opp med gudstjenester i Ganddal bydelshus, et lokale som ligger i østre del av Gand menighet 2-3 km fra Gand kirke. Forsamlingen vokste. Flere andre kom til, også folk som ikke var fra lokalområdet. En fant det ikke naturlig å definere seg som en lokal menighet som ivaretok alle kirkelige oppgaver blant dem som bodde i Lundehaugen/Ganddal.

Det var også divergerende synspunkter blant de som deltok i dette fellesskapet⁶ om hvor lokal man var. Og det ble stilt spørsmål fra bispedømmet om hva man var eller burde være. Var

⁴ For nærmere informasjon om soknegrenser og befolkningsgrunnlag, se vedlegg 1

⁵ Willow Creek Community Church i Chicago. "Dette er en kirke som har lyktes godt med å bygge en levende og voksende forsamling. De har blitt et begrep for kirker og forsamlinger som vil se vanlig sekulariserte mennesker finne frem til kristen tro. De har gjennom sitt arbeid maktet å skape gudstjenester tilrettelagt for kirkefremmede, og de har en strategisk og byggende undervisning for menighetens medlemmer. Mange, både frivillige og kirkeledere, har hentet inspirasjon fra Willow Creek som har vært livsforvandlende både for eget liv og for forsamlingen de tjener". (Beskrivelse fra Willow-Creek Norge - et tverrkirkelig ressurscenter inspirert av Willow Creek, www.willowcreek.no).

⁶ I denne rapporten vil det bli brukt ulike betegnelser på det som etter hvert ble en formell enhet, ByMenigheten-Sandnes. Dette er dels gjort for å få variasjon i språkbruken, men også fordi det underveis var ulike synspunkter på hvilken betegnelse som burde brukes. Begrepet "valgmenighet" ble først tatt i bruk i den formelle behandlingen på nasjonalt nivå. Stavanger bispedømmeråd brukte i utgangspunktet begrepet "personsokn".

dette et arbeid under Gand? Var det en egen menighet? Under en visitas i januar 2002 ble Lundehaugen menighet utfordret til å avklare hvilken type menighet en ønsket å være. Som et svar på denne utfordringen sendte menigheten en ”søknad om etablering av Lundehaugen menighet som en selvstendig menighet innenfor Den norske kirke” i et brev av 30.januar 2004 adressert til Stavanger biskop og Stavanger bispedømmeråd og undertegnet av leder for styringsgruppen og menighetsprest. I brevet heter det blant annet at:

Styringsgruppen i Lundehaugen menighet har arbeidet med denne saken siden visitasen, og konklusjonen er at en ønsker å bli en selvstendig menighet, innenfor Den norske kirke, uavhengig av geografiske grenser. Vi viser til vedlagte prosjektbeskrivelse som forteller om bakgrunn, historie og prosessen forut for denne beslutningen.

Innenfor den kirkelige lovgivning finnes det ikke hjemmel for en slik menighet, derfor har menigheten valgt å organisere seg under den juridiske termen ”forening”. Forslag til vedtekter for denne foreningen ligger vedlagt.

Etter dette ble det fra bispedømmerådet og biskopen satt i gang en omfattende prosess som involverte mange parter i tillegg til Lundehaugen menighet, særlig Gand menighet, Sandnes kirkelige fellesråd og prosten i Sandnes prosti. Det som særlig ble drøftet var medlemskriterier, hvor Lundehaugen menighet i utgangspunktet ønsket medlemskriterier som gikk utover kravet om dåp, og styringsstruktur der Lundehaugen menighet i utgangspunktet gikk inn for en annen ordning enn et ordinært valgt menighetsråd som det øverste styringsorgan. Etter denne prosessen besluttet Stavanger bispedømmeråd å henvende seg til Kultur- og Kirke departementet med søknad om en forsøksordning. I søknaden til departementet (7.9.2004) heter det blant annet:

Formelt sett er Lundehaugen menighet i dag et utvalg under Gand menighetsråd. I det daglige blir Lundehaugen menighet ansett for å være en menighet. Bispedømmerådet har vurdert saken i flere møter, men har ikke funnet grunnlag for å anbefale at Lundehaugen menighet etableres som en forening. Stavanger bispedømmeråd vil derfor søke departementet om godkjenning av et forsøksprosjekt der Lundehaugen menighet integreres i Den norske kirkes formelle struktur.

Mot slutten av brevet sies det også at:

Lundehaugen menighet, Gand menighetsråd, Sognepresten i Gand prestegjeld, Prosten i Sandnes prosti og Stavanger bispedømmeråd har sammen vært gjennom en lang prosess. Denne søknaden må anses som en omforent forståelse av den løsning som synes best med sikte på et forsøksprosjekt.

Denne henvendelsen ble starten på en formell prosess hvor kirkeloven først måtte endres slik at det kunne gis hjemmel for en slik forsøksordning. Denne lovendringen ble vedtatt våren 2005, og § 24 sjette ledd i kirkeloven har nå følgende ordlyd.

Kirkemøtet kan godkjenne forsøk med valgmenigheter som selv finansierer sin virksomhet. Nærmere vilkår for det enkelte forsøk fastsettes av Kirkemøtet.

Parallelt med og dels i forkant av denne prosessen, i årene 2003-2004, hadde Bispemøtet på en rekke møter behandlet spørsmålet om menighetslignende fellesskap/forsamlinger på bakgrunn av blant annet en henvendelse fra Normisjon. Saken ble sluttbehandlet under

overskriften ”Forsøk med alternative menighetsdannelser” (Bispemøtet, sak 01/05, februar 2005). På det tidspunkt hadde Kultur- og kirke departementet etter anbefaling fra Kirkerådet fremmet forslag overfor Stortinget om å etablere en lovhjemmel for forsøk med valgmenigheter.

Bispemøtet uttaler seg positivt til en slik forsøksvirksomhet. I saksframlegget heter det blant annet:

Bispemøtet vil oppmuntre til at spørsmål knyttet til en fremtidig menighetsstruktur i Den norske kirke blir gjenstand for en bred erfaringsbasert drøfting i årene som kommer. Kirken må til enhver tid foreta en kritisk prøving av sine nedarvede ordninger og organisasjonsformer.

Bispemøtet peker samtidig på en del betingelser for at slike alternative menighetsdannelser skal kunne ha sin plass innenfor rammen av Den norske kirke. Tre vilkår trekkes i denne forbindelse frem:

- (i) Dåpen skal være det eneste medlemskriterium.
- (ii) En ordinert prest må ha pastoralt lederansvar.
- (iii) Biskopen skal ha tilsyn med menigheten

Ettersom tilsetninger har vært et sentralt tema for ByMenigheten, bør det kanskje her nevnes at Bispemøtet uttalte seg om dette spørsmålet:

Som ledd i forsøkene med alternative menighetsdannelser bør ulike måter å tilsette prester på prøves ut. Ved å få velge prest selv vil forsøksmenighetene kunne knytte til seg prester som styrker den enkelte menighets profil og egenart.

Denne uttalelsen fra Bispemøtet forelå til Kirkemøtet som på sitt møte i 2005 delegerte sin myndighet etter § 24 sjettede ledd til Kirkerådet og vedtok samtidig kriterier for å godkjenne valgmenigheter.

I brev av 21.11.05 godkjente Kirkerådet forsøksordningen med Lundehaugen menighet som valgmenighet for perioden 01.01.06 – 31.12.08. Fra samme tidspunkt skiftet menigheten navn til ”ByMenigheten -Sandnes”.

Løsningen ble altså en *valgmenighet* i samsvar med retningslinjer fra Bispemøtet og nærmere definert av Kirkemøtet. Bortsett fra at menigheten ikke var til for å betjene befolkningen i et avgrenset geografisk sokn og ikke kunne påregne offentlig finansiering, ble menigheten på mange måter definert som en ordinær menighet i Den norske kirke: Dåp er eneste medlemskriterium, menigheten tar ansvar for kirkelige handlinger for medlemmene, menighetsråd velges av medlemmene, og menigheten skal knyttes til de eksisterende kirkelige organ.

For menigheten ble det avgjørende spørsmålet om dette rammeverket gav et godt grunnlag for å kunne realisere menighetens visjon. Dette ble tatt opp flere ganger og menigheten sluttet til syvende og sist sterkt opp om denne løsningen med tilslutning fra ca. 85 prosent på menighetsmøtet i desember 2005.

3 *Perspektiver, problemstillinger og metodisk tilnærming*

3.1 **Perspektiver på lokalmenigheten**

Utviklingen av ByMenigheten har (selvsagt) ikke foregått i et vakuum. Menigheten har forholdt seg til tanker og strømninger både internasjonalt, nasjonalt og lokalt⁷. For å forstå utviklingen av ByMenigheten kan det derfor være nyttig å trekke inn noen overordnede perspektiver på lokalmenigheten som også denne menigheten relaterer seg til. Vi finner det nærliggende å trekke inn to slike perspektiver:

- (i) Gjennom interne prosesser har ByMenigheten vokst og utviklet en egen identitet. Disse prosessene kan studeres ut fra et *menighetsutviklings- og menighetsfornyelsesperspektiv*. Innen mange av den vestlige verdens kirkesamfunn finnes det menigheter som satser mye på endringer og fornyelse av lokalmenighetens mål, aktiviteter og organisering. ByMenigheten kan som et menighetsplantingsprosjekt plasseres innen denne tradisjonen.
- (ii) Menigheten er et forsøksprosjekt innen Den norske kirke. ByMenigheten kan derfor også studeres ut fra et *folkekirkeperspektiv*. Den er en del av kirkestrukturen selv om den som menighet har særskilte kjennetegn sammenlignet med en gjennomsnittsmenighet i Den norske kirke. Gjennom relasjoner og fellestrekk med folkekirken for øvrig, så vel som gjennom sin atypiskhet, har ByMenigheten sin spesielle plass i kirkelandskapet.

Disse to perspektivene er komplementære. De er ikke vesensforskjellige i den grunnleggende forståelse av kirken som en teologisk størrelse forankret i bibel og bekjennelse. Men når det gjelder hvordan kirken og menighetene i praksis skal fungere og utvikle seg er det forskjeller i vektlegging. Perspektivene kan derfor på ulike måter bidra til å forstå. ByMenigheten som størrelse sammenholdt med andre menigheter. Vi skal her summarisk beskrive trekk av særskilt relevans for evalueringen.

3.1.1 *Menighetsutviklings- og menighetsfornyelsesperspektivet*

Beskrivelsen av ByMenighetens visjon på menighetens nettsider begynner som følger:

Visjonen for ByMenigheten - Sandnes er at nye mennesker skal komme til tro på Jesus og bli ført inn i et deltagende fellesskap der alle vokser i tro og kjærlighet. Vi ønsker å være en "kirke for kirkefremmede", en menighet som når ut til nye mennesker, og vi drømmer om at stadig flere skal bli en del av menighetsfellesskapet der de får delta med sine gaver og evner.⁸

Gjennom denne beskrivelsen indikeres forankringen i et menighetsutviklings- og menighetsfornyelsesperspektiv. Dette perspektivet har i sine nyere form blant annet røtter i amerikansk kirkeliv og den anglikanske kirke i England. Et *missiologisk* utgangspunktet er et

⁷ Lokalt kan det blant annet henvises til utredningen *Menighetsutvikling i Stavanger bispedømme – utredning fra en arbeidsgruppe nedsatt av Stavanger bispedømmeråd* (april 2005).

⁸ www.bymenigheten-sandnes.no, 6. januar 2009

sentralt kjennetegn i dette perspektivet. I det ligger at man som menighet ønsker å nå andre mennesker med evangeliet. Det er i og for seg ikke nytt. Det nye ligger i forståelsen og vektleggingen av behovet for kontekstualisering, for en tilpasning av arbeids- og kommunikasjonsformer til det lokale miljø man oppholder seg i, slik man gjerne tenker om dette ved misjonsarbeid i fjerne land. Oppslutning om og kjennskap til kirke og kristenliv har gått tilbake i mange vestlige land. Forkynnelse og menighetsliv må selv i lokalmiljøer i vestlige land tilpasses en annerledes og pluralistisk kultur med mye mindre kjennskap til bibel og kristen tro enn i tidligere tider⁹.

Et annet trekk ved dette perspektivet, blant annet relatert til kirkeveksttenkning, er vektlegging på *systematiske og dynamiske strategier for menighetsutvikling og -vekst*. Disse er gjerne basert på egne, til dels sosiologiske, analyser av menigheten hvor en sammenholder kvaliteter ved menigheten med generelle kjennetegn ved menigheter i vekst. I neste omgang fokuseres og iverksettes tiltak på områder hvor menigheten kommer mindre bra ut i forhold til de faktorer som måles. I Norge har virksomheten K-Vekst¹⁰ påtatt seg en rolle i det å spre kunnskap om en slik tilnærming og støtte menigheter som ønsker å benytte dette som et strategisk verktøy. ByMenigheten har gjentatte ganger tatt i bruk denne type verktøy og systematikk.

Et tredje trekk ved dette perspektivet, knyttet til de to forannevnte, handler om vektlegging av *lokalmenigheten som en helhetlig størrelse* som skal bidra til evangelisering og vekst. Menigheten sees som en organisme. Menigheten både forstått som et sosialt og kristent fellesskap, og som enkeltpersoner med nettverk i og utenfor menigheten, skal bidra til at nye trekkes med og at menigheten vokser. Utrustende lederskap, smågrupper, nådegaver, variasjoner i gudstjeneste- og samværsformer er blant faktorene som gjerne trekkes frem for å utvikle slike kvaliteter. Enkeltmedlemmer som er aktive deltakere i menighetens liv inngår som et viktig element i dette. Alt dette er forhold som vektlegges i ByMenigheten.

3.1.1 Folkekirkeperspektivet

Folkekirkeperspektivet knytter seg til Den norske kirke, til dens historie, hvordan den er organisert og fungerer. Et hovedtrekk ligger i selve navnet og vedrører *folkekirkens bredde*. Den norske kirke er bred ved at den omfatter en stor majoritet av det norske folk. Kirken har videre i sitt formål og sine oppgaver et bredt siktemål og kontaktmønster. Kirkerådet og Kirkemøtets definisjon av kirkens selvforståelse er at kirken skal være en bekjennende, diakonal, misjonerende og åpen folkekirke. I denne måten å fungere på har kirken, til tross for varierende kontakt med enkeltmennesker, en kontaktbredde som er blant de større av norske samfunnsinstitusjoner.

Det andre som vi vil trekke fram, er understrekningen av *soknet som grunnenheten i kirkens liv*. Dette er definert i kirkelovens § 2. I fremheving av soknet ligger en understrekning av lokalmenigheten som det sentrale sted for kirkens aktivitet. Motiveringen for dette kan også

⁹ I Hesselberg, T. (2006, red.): "Kirkens framtid – framtidens kirke. Den missiologiske utfordring i de nordiske folkekirker", Luther Forlag, basert på en konferanse som ble arrangert i Stavanger 9.-11. februar 2006, finnes en rekke interessante innlegg om dette tema. I Hansen, O.C. (2007): "Et godt tre bærer god frukt", Luther Forlag, gis en faglig bakgrunn så vel som en praktisk innføring i temaet menighetsutvikling.

¹⁰ K-Vekst samarbeider med den internasjonale virksomheten National Church Development. Virksomheten tilbyr utviklingskonseptet Natulig menighetsutvikling som er en metodikk for å analysere sterke og svake sider ved en menighet, ref. www.k-vekst.no.

ses i sammenheng med folkekirkenes bredde og dens totalt landsdekkende karakter hvor alle regioner/distrikter og lokalsamfunn/bydeler er dekket av soknestrukturen. Et sokn kan bestå av gudstjenesteforsamlinger på ulike steder (for eksempel i geografiske sokn med flere kirker) eller for ulike grupper (for eksempel barnemenighet, internasjonal menighet osv.). Den kirkerettslige forståelse av soknet og lokalmenigheten som identiske størrelser er ikke alltid sammenfallende med det man gjerne kunne kalle en sosiologisk forståelse av lokalmenigheten som den avgrensede gruppe eller arena hvor det kristne fellesskapet leveres og gudstjenesten feires. Aktiviteten på Lundehaugen var i juridisk forstand, inntil den fikk formell status som valgmenighet, en gruppering/ gudstjenesteforsamling under Gand soknemenighet.

ByMenighetens organisering som valgmenighet bryter i noen grad både med folkekirkenes generelle breddeorientering og den geografiske sokneinndelingen. Medlemskap i en valgmenighet forutsetter et bevisst valg av den enkelte ved at man aktivt melder seg ut av sin geografiske soknemenighet og inn i valgmenigheten. Det er ikke bare mennesker som bor i et definert geografisk sokn som kan bli medlem, men også personer som bor andre steder. En valgmenighet får slik sett samtidig et smalere ("de aktive") og et bredere (i geografisk forstand) medlemsgrunnlag enn en vanlig folkekirkenemenighet. En valgmenighets egenart blir slik sett antagelig i sterkere grad knyttet opp til bestemte sosiologiske kjennetegn ved medlemmene og kvaliteter ved det kristne fellesskapet enn i en vanlig folkekirkenemenighet hvor et tilnærmet gjennomsnitt av befolkningen er representert.

Det tredje sentrale aspekt knytter an til *kirkens rammer og struktur*. Gjennom lovverket og ved tilknytningen til stat og kommune er folkekirken som institusjon veldefinert når det gjelder formål oppgaver, liturgi, styringsstruktur, regulering av relasjoner mellom arbeidsgiver og arbeidstaker og økonomi. Folk er som kjent i svært varierende grad aktive i menighetslivet, men kirken er til for og betjener alle i forbindelse med ordinære gudstjenester, ved høytider og gjennom kirkelige handlinger knyttet til de spesielle anledninger i livet: dåp, konfirmasjon, giftermål og begravelser. Svært mye av kirkens ressurser, herunder mye av prestenes virksomhet, går med til å utføre disse oppgavene.

I dette ligger likevel ikke at folkekirken er statisk. Mål om et aktivt engasjement og stadig fornyelse fremgår av Kirkelovens formålsparagraf. Over tid har det skjedd gradvise reformer og endringer av kirkens organisering, i de siste 50-60 år særlig knyttet til demokratisering av kirken knyttet til etablering av menighetsråd, kirkeråd og kirkemøte.¹¹ Den nye valgordningen i kirken, som nå er under etablering, kan betraktes som en del av denne langsiktige demokratiseringstrenden. På en rekke andre områder skjer det for tiden forsøksvirksomhet i kirken. Trosopplæring, gudstjenestereform og diakoni er viktige satsninger. "*Målsettingen med forsøk og utviklingsarbeid, er å finne fram til løsninger som setter kirken bedre i stand til å utføre sitt oppdrag*", skriver Kirkerådet på sine nettsider. Videre heter det: "*Vi må kontinuerlig forholde oss til den tiden vi lever i, og hver enkelt menighet skal kunne tilpasse seg sin egen lokale kontekst... Enkeltmennesker og menighetsutvikling må stå i fokus.*"¹² ByMenigheten er et forsøk som i egenskap av å være en valgmenighet, inngår i dette reformarbeidet i kirken.

¹¹ Jfr. Aarflot, A. (1999): "Trossamfunn og folkekirke: Om reformene i Den Norske kirke de siste femti år", Verbum, samt Aarflot, A. og Bergem, J.E. (2007): "Mot en selvstendig folkekirke", Vigmostad Bjørke

¹² www.kirken.no, 5. februar 2009

Drøfting

Utvikling av ByMenigheten skapes i et samspill mellom de to perspektivene. På én måte kan man si at menighetsutviklings- og fornyelsestenkningen smeltes sammen med folkekirkeperspektivet ved at valgmenighetsforsøket er innlemmet i det kirkelige reformarbeid. Det ligger imidlertid spenninger mellom de to måtene å se lokalmenigheten på.

ByMenigheten befinner seg i et spenningsfelt mellom to forskjellige *organisasjonsformer*.

- For det første kan ByMenigheten som et lokalt menighetsplantings- og menighetsutviklingsprosjekt, antas å ha noe av *entreprenørorganisasjonens* kjennetegn. Entreprenørskapsbegrepet har sin opprinnelse i økonomifaget¹³, men kan også benyttes analogt om sosialt entreprenørskap og utvikling av organisasjoner som ikke har økonomisk verdiskaping som mål. Entreprenørskap handler om mål og visjoner om å skape og utvikle noe, fortrinnsvis noe nytt, og om å søke etter og utvikle aktiviteter, arbeids- og organisasjonsformer for å realisere de mål man har satt seg. Med basis i målet om å skape vil en entreprenørorganisasjon ha sin egen handlingslogikk hvor en klar bevissthet om målene om å skape går sammen med en betydelig vilje til nytenkning, endring og fleksibilitet når det gjelder de midler man bruker. ByMenigheten kan antas å ville følge en slik entreprenørisk handlingslogikk for å realisere sine mål om menighetsutvikling og vekst.
- For det andre har ByMenigheten en forankring i folkekirken. Kirken kan betraktes som en *byråkratisk*¹⁴ organisasjon. Den norske kirke har innarbeidede organisatoriske normer og regelverk, mange faste aktiviteter med veldefinerte former og innhold og til dels hierarkiske beslutningsstrukturer. Forankringen til kirken gir legitimitet og tilhørighet. Folk vet hva kirken er. Denne tilknytningen gir også tilgang på ressurser, kunnskap og støttefunksjoner relatert til kirkens strukturer. Den kan imidlertid også skape bindinger og setter grenser for hva man har lov å gjøre, og til hvordan man kan organisere og drive menigheten. Kirkestrukturene kan slik sett danne et fundament, men også sette noen begrensninger for ByMenigheten. Det kan også ligge begrensninger i selve måten kirkestrukturene fungerer på. Selv om det, som påpekt foran, også skjer reformer og nyskaping i kirken, har folkekirken som en byråkratisk organisasjon en handlingslogikk som i stor grad er regelstyrt, som vektlegger stabilitet og som derfor har en relativt langsom endringstakt.

ByMenighetens utfordring vil mot en slik bakgrunn være å kombinere entreprenørorganisasjonens dynamikk med de muligheter og begrensninger, som ligger i folkekirkens strukturer og byråkrati. For det første blir da spørsmålet om man ivaretar og utvikler den entreprenørånd som etableringen av Lundehaugen menighet vitnet om. Virksomheten har som et forsøksprosjekt, en valgmenighet i Den norske kirke, en større frihet i organisering og arbeidsformer enn det som gjelder for vanlige soknemenigheter. Spørsmålet blir for det andre

¹³ Økonomen Schumpeter, som introduserte entreprenørbegrepet, vektlegger innovasjoner og risiko.

Entreprenøren er rettet mot å skape noe nytt, og er villig til å ta en kalkulert risiko for å nå økonomiske og andre mål. Ved å kombinere ressurser på nye måter kan entreprenøren skape noe nytt, jfr. Schumpeter (1911, reprintet 1934) "The theory of economic development", Cambridge, Mass. Harvard University Press.

¹⁴ I begrepet byråkratisk organisasjon slik det her beskrives, legges det ikke negative konnotasjoner slik det ofte gjøres ved betegnelse av de dysfunksjoner som kan være knyttet til en byråkratisk og hierarkisk organisering. Byråkratiet, slik som begrepet først ble lansert og beskrevet av Weber, har sin styrke i at det er effektivt og muliggjør likebehandling ved gjennomføring av rutinepregede oppgaver. Se Weber, Max: "Makt og Byråkrati", Gyldendal, 1971.

hvilket handlingsrom og eventuelt begrensinger den formaliserte koblingen til kirkestrukturen gir menigheten.

3.2 Problemstillinger

I evalueringen har vi i stor grad valgt å reindyrke perspektivene ovenfor, for så å sammenholde dem. Som tidligere sagt, har vi valgt å kalle dette et innenfra- og et utenfraperspektiv. I innenfraperspektivet beskrives (og evalueres) menigheten ut fra sine egne premisser, sin egen visjon og sin egen historie. I utenfraperspektivet blir to aspekter undersøkt. Det første går på relasjonene til andre menigheter innenfor Den norske kirke i området; det andre omhandler hvordan inkorporering av ByMenigheten, som er en valgmenighet, i den eksisterende kirkelige struktur har fungert.

Sett ut fra et innenfraperspektiv, kan problemstillingen for evalueringen beskrives som følger:

1. *Hva har vært menighetens visjon og hvordan har menigheten utviklet seg i relasjon til denne?*

Dette spørsmålet handler om hva menigheten har villet oppnå og hvordan den har fungert og utviklet seg over tid. Spørsmålet er rettet mot virksomhet og interne prosesser i menigheten. Det er flere sider ved dette. Hvilke aktiviteter driver menigheten med? Hvordan er oppslutningen om menigheten? Hvilke ressurser baserer den seg på? Hvordan er den organisert? Hvilke styringsprinsipper baserer den seg på? Hva er strategiene for utvikling av menigheten?

De ulike spørsmålene må vurderes opp mot den overordnede visjon for menigheten om at nye mennesker skal komme til tro på Jesus og føres inn i et deltakende fellesskap der alle vokser i tro og kjærlighet. Hvordan er sammenhengene mellom den overordnede visjonen og det man faktisk gjør og oppnår? Nå kan oppfyllelse av en overordnet visjon av denne karakter vanskelig måles og vurderes strengt analytisk-instrumentelt ut fra et formålsrasjonalt perspektiv. Man må imidlertid kunne si noe om menigheten gjennom sitt virke og tilslutning bærer preg av visjonen eller ei, samt hvordan dette utvikler seg over tid.

Av særskilt interesse er den utvikling som menigheten har gjennomgått i forsøksperioden som Bymenighet, sett i relasjon til den konseptuelle tenkning som begrepet "Bymenighet" avspeiler. Det er for det første viktig å vurdere hvordan det fungerer at ByMenigheten ikke er stedegen i streng forstand, men når det gjelder medlemskap og deltakelse fungerer på tvers av den geografiske soknestrukturen. Det er også av interesse å vurdere hva menighetens styringsmessige og økonomisk selvstendige rolle innebærer.

Sett ut fra et utenfraperspektiv kan problemstillingene for evalueringen beskrives som følger:

2. *Hvordan har ByMenigheten-Sandnes virket inn på omkringliggende menigheter i Den norske kirke?*
3. *Hvordan har de formelle relasjonene mellom Den norske kirkes strukturer og ByMenigheten-Sandnes vært utformet og fungert?*

Den første problemstillingen (nr. 2) handler om det man gjerne kan kalle for *horisontale* relasjoner mellom ByMenigheten og andre menigheter som befinner seg i samme by eller distrikt. Hvordan fungerer ByMenigheten som menighet i forhold til geografiske soknemenigheter med i større eller mindre grad overlappende virkeområder? I hvilken grad er det en bevegelse av medlemmer og deltakere mellom ByMenigheten og andre menigheter? Foregår konkrete samarbeidstiltak? Skjer det en spredning av ideer?

Soknemenighetene har i prinsippet delt geografi og befolkning mellom seg. Hver menighet lever i stor grad sitt eget liv. ByMenigheten bryter som ikke-geografisk menighet per definisjon dette mønsteret. Er det slik at som følger av dette blir samhandling mellom Bymenighet og soknemenigheter preget av konkurranse, eller er relasjonene i hovedsak preget av komplementaritet?

Den andre problemstillingen (nr. 3) handler om det en gjerne kan kalle for *vertikale relasjoner* mellom ByMenigheten og Den norske kirke, dvs. det handler om styrings- og støtterelasjoner. Hvordan fungere disse relasjonene? Hva betyr det at ByMenigheten ikke lenger er et prosjekt under en soknemenighet, men er en selvstendig menighet som deltar på like linje med andre i fellesråd og prosti? Hvordan fungerer relasjonen til fellesråd og prosti? Hva slag relasjoner er det til bispedømmet og biskop, og hvordan fungerer de?

Som forsøk har ByMenigheten noe mer frihet enn en vanlig soknemenighet, for eksempel når det gjelder ansettelse. Den har også flere forpliktelser med hensyn til egen økonomi. Samtidig er det også satt noen premisser og krav fra kirken for at forsøket skal godkjennes, blant annet med hensyn til demokratiet i menigheten. Det må også drøftes hva slike friheter og premisser, som er satt for menighetens utvikling, betyr.

En siste problemstilling, som handler om å sammenfatte de innadrettede og utadrettede problemstillingene, er hvilke generelle lærdommer man kan trekke av Bymenighetsforsøket:

4. *Hvilke erfaringer gir dette forsøket med valgmenighet med tanke på å åpne for denne type menighetsdannelser etter prosjektperioden?*

Man skal med utgangspunkt i et enkeltstående eksempel være varsom med å trekke mulighetene for generalisering langt. Som grunnlag for å drøfte ikke-geografiske menigheter, bør imidlertid forsøket absolutt være av interesse.

Læringen fra et slikt forsøk kan i utgangspunktet tenkes å være av to slag. For det første handler det om hva slag premisser og prinsipper som struktur og organisering av en valgmenighet kan tenkes basert på. For det andre handler det om hvordan prosesser og relasjoner (horisontale og vertikale) mellom valgmenigheten og andre kirkelige aktører håndteres.

3.3 Metodisk tilnærming

Evalueringen har vært lagt opp slik at en kunne fange opp prosesser og endringer som har skjedd underveis i prosjektperioden. Det har vært utarbeidet to underveisrapporter som har vært lagt fram for og drøftet med koordineringsgruppen for forsøket. Hovedfokus har imidlertid, i tråd med anbudsdocumentet, vært ”en summativ evaluering hvor forsøket oppsummeres samlet og hvor fokus er på oppnådde resultater og virkninger”.

I evalueringen har vi ikke bare begrenset oss til å se på hvordan menigheten har utviklet seg gjennom forsøksperioden. Vi har også vært opptatt av å trekke linjene bakover i tid. Begrunnelsen for dette er todelt. For det første er det som regel slik, også i dette tilfelle, at historien legger føringer for framtiden. Slike såkalte ”sti-avhengigheter” i utvikling av nærmest hvilken som helst type virksomhet er viktig for å forstå og forklare både nåsituasjon og fremtidsperspektiver. For det andre kan det være at prosessuelle trekk ved menighetens utvikling i seg selv kan være viktig for den læring man trekker ut av forsøket.

Den metodiske tilnærmingen har på denne bakgrunn hatt flere ingredienser:

- Sentralt har vært gjentatte intervjuer og samtaler med ByMenighetens ledelse for å få et riktig bilde av visjoner, strategier, aktiviteter og organisering, og hvordan man har endret og tilpasset ”tenkning og praksis” over tid.
- Videre har en nærmere kartlegging av de ulike aktivitetsområder vært viktig, særlig gudstjenestene, cellegruppene og barne- og ungdomsarbeidet. Til dette har blitt benyttet intervjuer med ledere/ansvarlig og besøk i cellegrupper og på gudstjenester.
- For å kartlegge relasjonene til omkringliggende menigheter har dels intervjuer vært brukt. Til dels har også spørreskjema blitt sendt som e-post. Denne kartleggingen har både omfattet representanter fra menigheter i Sandnes og geografisk nære menigheter i nabokommuner.
- For å kartlegge relasjonene til overordnede kirkelige organ har det vært ført samtaler med representanter fra bispedømme, fellesråd, prosti og sokn.
- I tillegg er det brukt statistikk, regnskap og nøkkeltall mottatt fra ByMenigheten og Gand menighet, samt tilgjengelig kirkelig statistikk fra NSD.
- Det er også benyttet skriftlig dokumentasjon fra ByMenigheten, for eksempel årsmeldinger, samt dokumenter og korrespondanse mottatt fra Stavanger bispedømmeråd.

Tilfanget av primærdata, som denne evalueringen er basert på, er relativt omfattende:

- Gjennom gruppesamtaler med fem cellegrupper har vi snakket med om lag 30 personer om cellegruppene og hvordan disse fungerer.
- Gjennom intervjusamtaler med 12 personer, som hadde eller hadde hatt sentralt ansvar i menigheten, fikk vi informasjon om menighetens virke. Tema som visjoner og mål,

aktiviteter, arbeidsformer, organisering, ledelse osv. ble belyst. Både nøkkelpersoner på ledelsesnivå og andre var representert blant informantene.

- Dels gjennom intervjuer med, dels ved spørreskjema sendt ut som e-post til personer fra nabomenigheter ble 25 personer spurt om forholdet til og synet på ByMenigheten. Presteskapet og personer fra menighetsrådene var tilnærmet likt representert. De aller fleste menigheter/forsamlinger, som i noen grad kunne tenkes å bli berørt, har gitt sine erfaringer og vurderinger.
- Gjennom samtaler med 9 personer, som representerte overordnede kirkelige organer, fikk vi et bilde av relasjonene mellom disse og ByMenigheten. Både bispedømmenivå (administrasjon, bispedømmeråd og fungerende biskop) og mellomnivået (prosti, fellesråd og kirkeverge, samt Gand soknemenighet) var representert blant informantene.
- Gjennom spørreskjema distribuert til 15 cellegruppeledere gjennom et internt evalueringsopplegg i menigheten, fikk vi et kvantitativt bilde av noen kjennetegn ved cellegruppene og deres medlemmer.
- Gjennom svar på tilsendt spørreskjema til 13 personer som ikke lenger var med i menigheten, fikk vi indikasjoner på motiver for å slutte i ByMenigheten .

Alt i alt mener vi at evalueringen bygger på et solid datagrunnlag, både når det gjelder bredden og omfanget av informasjonskilder og deres representativitet. Samtaler har vært ført med mange av de som innen og utenfor menigheten har vært sentrale aktører. Grunnplanet i menigheten representert ved cellegrupper og folk med ansvar på ulike arbeidsområder er rimelig godt dekket. De aller fleste nabomenigheter, som kunne tenkes å ha relasjoner til og/eller bli påvirket av ByMenigheten, har gitt tilbakemeldinger. Sekundærmateriale i form av rapporter og tall gir en god kvantitativt oversikt med hensyn til menighetens utvikling over tid.

4 ByMenigheten-Sandnes – aktiviteter og utvikling

4.1 Innledning

I dette og neste kapittel gis en beskrivelse av Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes ut fra det vi har kalt et innenfraperspektiv. Her er menigheten forsøkt forstått ut fra sine egne erfaringer og premisser. Hva har vært målsettingen? Hvordan har en forsøkt å realisere målsettingene? I hvilken grad har en lykket?

Helt fra etableringen og inntil i dag har ByMenigheten hatt følgende visjon for sin virksomhet:

”At nye mennesker skal komme til tro på Jesus og bli ført inn i et deltakende fellesskap der alle vokser i tro og kjærlighet.”

Denne visjonen står fortsatt ved lag. ByMenigheten har et missiologisk perspektiv på virksomheten. Målet om å nå nye mennesker for Kristus er grunnlaget for menighetens eksistens. Vi skal i dette kapitlet se nærmere på hvordan menigheten så langt har lykket med sin visjon, særlig med hensyn til hva som har skjedd i forsøksfasen.

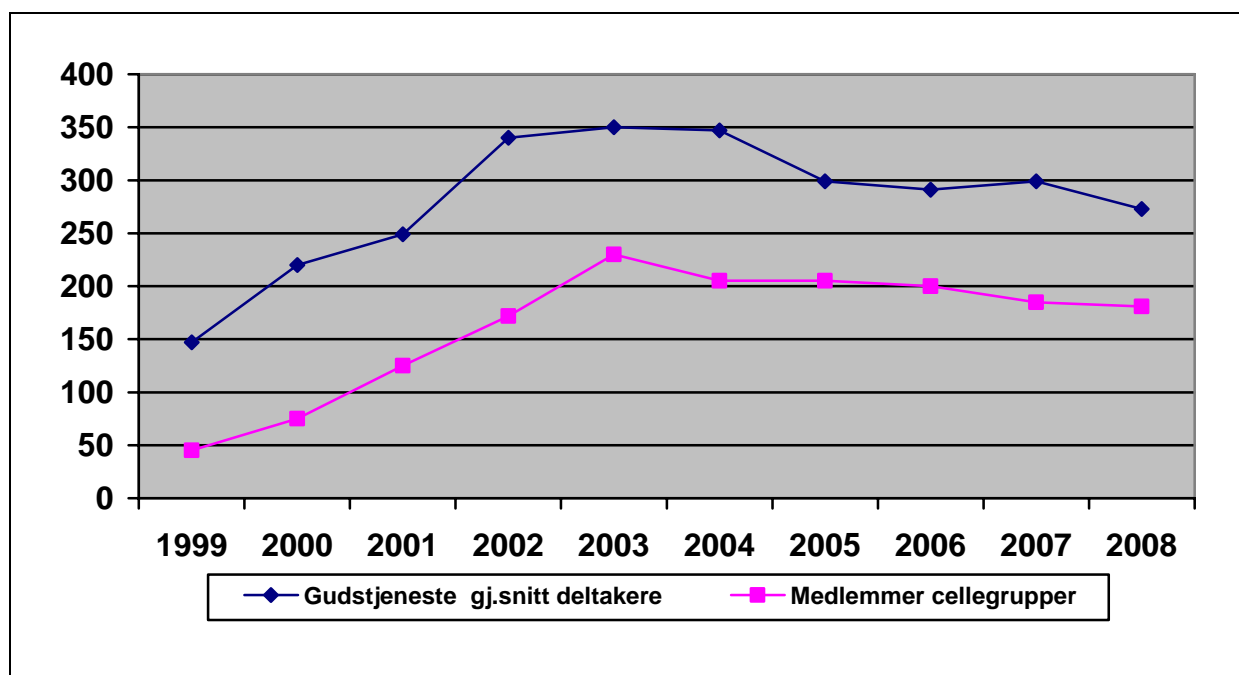
Fremstillingen i dette kapitlet er bygd opp som følger. I første del gis en beskrivelse av menighetens utvikling med hensyn til oppslutning, hvem som er med i menigheten og hvilke aktiviteter den driver med. Hva har ByMenigheten oppnådd så langt? Når man frem til kirkefremmede? Hvordan fungerer gudstjenesten, grupper og andre aktiviteter? Er det slik at menigheten har aktiviteter som på en spesiell måte henvender seg til mennesker i vår tid?

4.2 Menighetens utviklingsfaser

De første par årene, 1997-98, kan betegnes som en *forberedende* fase. Visjon for menighetens virke ble utviklet i denne tidlige fasen. Videre hadde man en felles forståelse av at cellegrupper burde stå sentralt. En har også hele tiden poengtert at en ønsker å være en menighet innenfor Den norske kirke.

Etter at prest var tilsatt fra nyttår 1999, på grunnlag av givertjeneste, gikk man inn i en aktiv fase med banking på dører og informasjon i lokalmiljøet, planlegging av og oppstart av gudstjenester.

Figur 2.1 Medlemmer og gudstjenestedeltakelse i ByMenigheten /Lundehaugen menighet

Gudstjenesten og cellegruppene er menighetens to hovedpilarer. Statistikk over oppslutning om disse forteller oss en god del om menighetens utvikling. Etter en forsiktig oppstart med svak oppslutning ”tok det av” ut på høsten 1999. Menigheten gikk, som grafen over viser, inn i en *vekstfase*. Fram til 2002/2003 økte gjennomsnittlig gudstjenestebesøk til nærmere 350 hver søndag. Det totale antall gudstjenestedeltakere nådde sitt foreløpige toppunkt i 2004 med om lag 10.800. Forsamlingen ble etter hvert også mer sammensatt. Enslige begynte å komme. Folk kom også fra andre steder enn lokalmiljøet.

I denne vekstperioden skjedde det mye. En rekke cellegrupper ble startet opp. I 2003 var det 28 grupper. Det ble gjennomført kurs om kirkevekst og nådegaver, gudstjenester og grupper. Presten ble etter hvert ansatt i $\frac{3}{4}$ stilling og det ble ansatt flere medarbeidere, blant annet en prest med ansvar for ungdomsarbeid og en musikalsk leder. Gudstjeneste nr. 2 ble satt i gang, fordi det var liten plass i lokalene. Denne ble imidlertid lagt ned da besøkstallet etter hvert gikk ned.

De neste årene gikk imidlertid deltakelsen noe ned. Menighetens utvikling kan karakteriseres som enten *stabilisering* eller *stagnasjon*, alt etter hvordan man skal bedømme utviklingen. Fra 2004 til 2005 ble gudstjenestebesøket redusert med ca. 15 prosent. Tallet på cellegrupper var redusert til 22. Medlemstallet i cellegruppene gikk ned med ca. 10 prosent.

I forsøksperioden, årene 2006-2008, har oppslutningen om menigheten gått ytterligere noe ned sammenholdt med 2005-nivå, men ikke mye. Gudstjenestebesøket gikk ned med ytterligere 9 prosent. Det skyldes antagelig først og fremst at man har redusert antallet gudstjenester noe. Det gjennomsnittlige antall besøkende på hver hovedgudstjeneste er faktisk litt høyere i 2008 enn i 2005. Dette kan også henge sammen med at flere gudstjenester er avholdt på Kulturhuset, hvor det er bedre plass.

Antall mennesker som går i cellegrupper sier oss, i tråd med menighetens selvforståelse, noe om størrelsen av menighetskjernen. Reduksjon i antall cellegruppemedlemmer, som tok til i

2004 og som har fortsatt gjennom forsøksperioden, kan tyde på at menigheten i én forstand har stagnert noe. Menigheten har gått inn i noe man kanskje kan betegne som en *konsolideringsfase*.

Tabell 4.1 – Oppslutning om menigheten over tid, medlemmer og cellegruppedeltakere

År	Medlemmer - voksne	Medlemmer – barn	Medlemmer i alt	Cellegruppe Deltakere
2005				205
2006	170	90	260	200
2007	178	111	289	185
2008	197	116	313	181 ¹⁵

På ett område vokser menigheten. Det gjelder antallet medlemmer, som har økt med 20 prosent fra første året i forsøksperioden til det siste.¹⁶ Både antallet voksne og antallet barn har vokst. At antallet cellegruppedeltakere samtidig har gått noe ned, kan muligens tolkes som et uttrykk for at ”kjernetroppene” i menigheten avtar noe. Om dette er uttrykk for slitasjeproblemer, ved at folk, som har vært med lenge, har behov for å redusere deltakelsen noe, eller om det er uttrykk for at menigheten rekrutterer bredere med hensyn til hvilken deltakelsesform man ønsker, har vi ikke informasjon om. Deltakelsen i cellegrupper er imidlertid fortsatt svært høy sett i forhold til størrelsen på menigheten. En mindre reduksjon i antallet cellegruppedeltakere forteller oss slik sett kanskje først og fremst at menigheten blir litt likere en ”gjennomsnittsmenighet”. Men den kan, som vi etter hvert skal se, fortsatt oppfattes som ganske spesiell, særlig når det gjelder menighetslemmenes engasjement.

4.3 Noen kjennetegn ved de som tilhører menigheten

4.3.1 Bosted

Lundehaugen begynte som et lokalt prosjekt under Gand menighet. Det skulle relativt snart vise seg at folk også kom fra andre steder. En opptelling i 2001 viste at cirka halvparten av medlemmene i cellegruppene var fra andre steder enn Ganddal skolekrets.

Tabell 4.2 – Deltakere i menigheten, bosted

	N	Lokalt ¹⁷	Lokalt %	Sandnes forøvrig	Sandnes forøvrig %	Utenom Sandnes	Utenom Sandnes %
Cellegruppe-deltakere febr 2007	197	108	55%	62	31%	27	14%
Medlemmer jan 2009	197	107	54%	68	35%	22	11%

I løpet av evalueringsperioden er det undersøkt to ganger hvor medlemmene er bosatt. Grovt kan en kan si at litt over halvparten av medlemmene/gruppedeltakere geografisk hører til

¹⁵ Dette tallet er fra mars 2009.

¹⁶ Som tidligere angitt, opererte man ikke med medlemskapsbegrepet før forsøksperioden.

¹⁷ Lokalt betyr her Gand prestegjeld, her definert ut fra postnummer (4318,4319,4321,4322,4323).

innenfor grensene til Gand menighet, ca. en tredjedel kommer fra andre deler av Sandnes kommune, og resten bor utenfor kommunens grenser.

Det kan med andre ord konstateres at tilknytningen til lokalmiljøet i Ganddal, hvor menigheten ble etablert og fortsatt har sin hovedbase, fremdeles er sterk. Videre viser tallene at ByMenigheten-Sandnes i stor grad er blitt akkurat det: en menighet for byen Sandnes. Bare et mindre antall medlemmer, ca. 20 voksne og ca. 20 barn, kommer fra andre kommuner.

4.3.2 Alderssammensetning

Det er ikke gjort en systematisk undersøkelse av alderssammensetningen blant medlemmene. Deltakelse i ulike typer cellegrupper gir imidlertid en viss pekepinn om denne sammensetningen. Cellegruppene er oppdelt i tre kategorier: de med voksne barn, småbarnsforeldre og unge/enslige. Menigheten hadde pr. 1. februar 2007 23 cellegrupper; 7 i kategorien de med voksne barn, 14 i kategorien småbarnsforeldre og 2 i kategorien unge/enslige. Det betyr at sammensetningen blant de *voksne* grovt omregnet tilsvarer at det er ca. 10 prosent i kategorien unge/single, 60 prosent i kategorien småbarnsforeldre og 30 prosent i kategorien de med voksne barn. Det betyr at majoriteten av de *voksne* medlemmene er i kategorien småbarnsforeldre, og dermed antakelig i hovedsak i aldersgruppen 30-50 år. I tillegg bør det nevnes at vel en tredjedel av det totale antall medlemmer er barn.

4.3.3 Økt engasjement

Cellegruppelederne blir i ByMenigheten sett på som en svært viktig gruppe i menigheten. I et av spørsmålene om virksomheten i cellegruppene, som ble distribuert til denne gruppen, ble det også spurt om engasjement i kristen sammenheng før de kom til Lundehaugen/ByMenigheten. 15 av 23 svarte på skjemaet.

De fleste av de som er gruppeledere, har vært med i menigheten nærmest fra den ble startet, det vil si i 6-7 år. De fleste (10) var imidlertid *gruppeleder* for første gang.

Tabell 4.3 – Cellegruppeledernes bakgrunn fra kristen aktivitet før de ble med i Lundehaugen menighet/ByMenigheten

I hvilken grad stemmer følgende utsagn:	Ikke	Liten	Noen	Høy
Jeg har tidligere som ungdom/voksen vært aktiv i andre kristne sammenhenger enn Lundehaugen/ByMenigheten	1	0	1	13
Jeg kom fra aktiv deltakelse i andre kristne sammenhenger/menigheter også i tiden rett før jeg begynte i Lundehaugen menighet/ByMenigheten.	6	2	0	7

Alle gruppeledere, unntatt to, oppgir at de tidligere i høy grad har vært aktive i andre kristne sammenhenger enn Lundehaugen/ByMenigheten. Når det gjelder spørsmålet om de kom fra en aktiv deltakelse i andre kristne sammenhenger *også i tiden rett før* de begynte i ByMenigheten, varierer svarene mer. Bare *halvparten* var aktive rett før de gikk inn i

Lundehaugen/ByMenigheten. Det kan se ut til at for en del mennesker har ByMenigheten bidratt til å revitalisere et kristent engasjement.

Dette mønsteret som fremkommer, harmonerer godt med det bilde som fremstilles i en masteroppgave om tilhørighet til denne menigheten.¹⁸ De som går i menigheten er folk som også tidligere har vært aktive kristne eller tidligere passive kirkegjengere.

Disse kjennetegnene, ble som vi skal se under, også bekreftet av en spørreundersøkelse blant de som har sluttet i menigheten.

4.4 De som har sluttet

For å få et klarere bilde av mobiliteten mellom ByMenigheten og andre menigheter ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant dem som av ulike årsaker har sluttet i ByMenigheten. Kriteriet, som ble valgt, var de som hadde sluttet i givertjenesten (før 2006) eller hadde meldt seg ut (etter 2006). Disse fikk tilsendt et spørreskjema på e-post. Det ble sendt ut 35 spørreskjema. 13 utfylte skjema ble returnert. (Svarprosent 37 prosent). Det bør derfor understrekes at den lave svarprosenten gjør at en ikke kan si mye om representativitet i forhold til hele gruppen som fikk tilsendt spørsmålene.

Svarene er oppsummert under:

- De som har svart har vært aktive i menigheten i 2-7 år med et gjennomsnitt på nærmere 4 år. Alle har deltatt i cellegruppe i den tid de var med i menigheten.
- Flere oppgir at de *begynte i menigheten* etter å ha sett reportasjer eller plakater. For andre var invitasjon fra venner det sentrale, mens andre igjen oppgir at de begynte på grunn av geografisk nærhet.
- Det livsnære fellesskapet i cellegruppene, gode prekener og det å bidra aktivt går igjen som de viktigste *erfaringene* hos de som har sluttet.

De fleste (8 av 13) *sluttet fordi* de ønsket å delta i lokalmenighet, de fleste av disse igjen i stor grad på grunn av barna. Ellers sluttet noen fordi de flyttet og andre fordi det ble naturlig i forbindelse med skilsmisse.

For å få et bilde av om medlemskapet i Lundhaugen/ByMenigheten har påvirket i hvilken grad de *var eller er aktive i kristen sammenheng*, viser oppsettet under at de i noen grad ble mer aktive når de gikk inn i Lundhaugen/ByMenigheten, og at de fleste fortsatte med det etter at de sluttet her.

¹⁸ Kleven, L.W. (2006): "Tilhørighet til en valgmenighet: en empirisk undersøkelse i ByMenigheten – Sandnes (tidligere Lundhaugen Menighet)", Masteravhandling i teologi – Det teologiske Menighetsfakultet.

Tabell 4.4 – Bakgrunnen til personer som har sluttet i menigheten

	Ikke	I liten grad	I noen grad	I høy grad
Jeg har tidligere som ungdom/voksen vært aktiv i andre kristne sammenhenger enn Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes	2	-	4	7
Jeg kom fra aktiv deltakelse i andre kristne sammenhenger også i tiden rett før jeg begynte i Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes	2	2	4	5
Jeg var aktivt med i Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes i den tiden jeg var medlem i menigheten.	-	1	3	9
Jeg er i dag aktiv i kristen sammenheng	1	2	3	7

Oppsummert viser undersøkelsen blant de som har svart at mange oppgir å ha positive erfaringer. Det kan være at deltakelse i en menighet som ByMenigheten for en del mennesker vurderes i et livsfase-perspektiv. Når barna har behov som ikke dekkes av menighetens tilbud, eller de er aktive i lokalmiljøer utenfor ByMenighetens kjerneområde, slutter også foreldrene.

4.5 Cellegruppene

4.5.1 Organisering

For ByMenigheten er cellegruppene svært sentrale. Hver cellegruppe har en leder og en medleder. Medlederoppgaven er tenkt som opplæring for senere ledelse av en gruppe. Når gruppen deler seg, blir medlederen leder i en av de nye gruppene. I gruppene er det lederen (og medlederen) som leder samtalen i løpet av kvelden. Lederen ivaretar også kontakten med resten av menigheten. Gruppelederne blir nå stort sett valgt internt i gruppa, mens vi fikk inntrykk av at det før var vanligere at ledelsen var mer aktive her.

Cellegruppene er ikke tenkt som lukkede sosiale grupper, men snarere som inngangsport til menigheten hvor nye trekkes inn. En cellegruppe forutsettes delt når den når en viss størrelse. Det er gruppa selv som bestemmer om den vil deles eller ikke, men da i dialog med og gjerne etter et visst påtrykk fra den som er ansvarlig for cellegruppene i menigheten. Om gruppa skulle deles eller ikke var et tema som relativt hyppig ble diskutert i gruppene.

En intern kartlegging blant cellegruppeledere i 15 av gruppene viste at gruppene i gjennomsnitt hadde eksistert som gruppe i 1,5 år, og ytterligere beregninger viser også at gruppene deler seg etter i gjennomsnitt hvert 1,5 år. De som er gruppeledere er erfarne cellegruppedlemmer og har i gjennomsnitt vært med i cellegrupper i nærmere 6 år.

Cellegruppene er, som nevnt ovenfor, oppdelt i tre kategorier; de med voksne barn, småbarnsforeldre og unge/enslige. Intervjuer og deltakelse på gruppekvalder ble gjort våren 2007. Til sammen var det 197 medlemmer i gruppene. Intervjuer og deltakelse på gruppekvalder med ulike grupper har gitt oss innsikt i hvem det er som går i ByMenigheten, og hva cellegruppene betyr for de som går i menigheten. Vi hadde samtaler med en gruppe fra

kategorien ”unge”, to fra kategorien ”småbarnsforeldre” og to fra kategorien ”de med voksne barn”. Ut over dette var gruppene tilfeldig valgt ut.

Gruppene møtes som oftest hver 14. dag. De har et felles opplegg hvor innholdet er knyttet til temaene i gudstjenestene. De gruppene vi besøkte, hadde alle eksistert med sine nåværende medlemmer i 1-2 år. I alle gruppene fortelles det om at en har vært med på flere endringer i gruppesammensetningen, enten gjennom deling av grupper eller ved at nye medlemmer kommer til. Det er en retningslinje som sier at det ikke bør være mer enn 12 personer i en gruppe, og denne synes å bli fulgt.

Cellegruppen som gruppe blir engasjert i gudstjenesten en gang i halvåret. Ut over dette er det mange som har oppgaver i gudstjenesten på individuell basis gjennom andre typer grupper, for eksempel dekorgruppe, lovsangsgruppe, nattverd, barnearbeid, ungdomsarbeid etc. Det er gjennomgående i disse intervjuene at folk mener denne brede deltakelsen gir et svært viktig eierforhold til gudstjenesten.

4.5.2 Hvordan kom de med i cellegrupper?

Mange av grupped medlemmene gir uttrykk for at de hadde vært på leit etter en menighet. Flere har gått i ulike kristne fellesskap, for eksempel IMI-kirken¹⁹ eller Kristen Tjeneste²⁰. Andre kommer fra statskirke menigheter eller bedehus hvor de ikke har funnet seg til rette, for noen sitt vedkommende etter mange års frivillig innsats. Noen har vært aktive fram til de begynte i ByMenigheten, mens flere har vært passive og har fått et nytt engasjement gjennom ByMenigheten. To sitater fra intervjuene belyser dette:

- *Gikk lenge i menigheten. Den stive liturgien var vanskeligere for mannen enn henne. Et par som var med og starta Lundehaugen menighet i 1999 inviterte de med. Alt første gang: her var godt å være. Større grad av frihet. Traff strenger. Mulig å bli mer levende i kristenlivet – for egen del og mht. frimodighet overfor andre.*
- *Jeg fikk så mye forkynnelse. Greidde ikke tie. Bibelen ble spennende for meg. Hadde vært kjedelig før.*

En annen gruppe synes å være folk som har kommet flyttende til distriktet, og som på en eller annen måte har hørt om ByMenigheten og dermed oppsøkt menigheten. Noen oppgir også at barnearbeidet og praktiske forhold som avstand til forsamlingslokalet, har hatt betydning for valget av ByMenigheten. De fleste har hørt om menigheten via kjente. Det som synes å gå igjen for alle, og som sitatene under viser, er at når de kommer på den første gudstjenesten føler de seg svært velkomne, og det går ofte svært kort tid før de er medlemmer i en cellegruppe.

- *Vi gikk på gudstjeneste. Der ble vi invitert til informasjon til nye om cellegrupper og vi begynte umiddelbart.*
- *Derfor gikk vi på gudstjeneste i Lundehaugen. Vi fikk med en gang spørsmål fra en om å bli med i gruppe. ”Vil du være med i gruppa vår”?*

¹⁹ Menighetsfellesskap i Stavanger. Virksomheten er juridisk sett en selvstendig forening tilknyttet Normisjon.

²⁰ Menighetsfellesskap i Stavanger. Virksomheten er organisert som en stiftelse.

- *Mannen leste stykke i avis om Lundehaugen. Stykke om presten. Han ville gå i menigheten på gudstjeneste. Kjente ingen. Kjente seg umiddelbart hjemme (med sin baptistiske bakgrunn): Ikke så stiv form. Musikk. Sangvalg. Forkynnelse. På kirkekaffen traff han en som han gikk på barneskolen med. Videre hilste på presten. Var oppløfta da han kom heim. Gikk to ganger til. En kveld ringte presten til ham og bad om hjelp til å bære stoler etc. til gudstjenesten.*

4.5.3 Cellegruppemøtene

Gruppene følger en forholdsvis fast struktur når de samles. Denne er i stor grad felles for gruppene. En gruppekveld varer som regel ca. 2,5 timer. Den starter med mat og uformell prating i 30-45 min. Etter det "går de gjennom opplegget" for kvelden. Det består i en del refleksjoner og spørsmål knyttet til temaet for gudstjenesten. Gruppene har et ganske fritt forhold til hvor stor del av spørsmålene som blir behandlet. De er for det meste fornøyd med det opplegget som er lagt for kvelden, men noen sier at det enkelte ganger kan være litt preget av hastverksarbeid. Fra tid til annen blir også cellegruppene invitert til å drøfte mer strategiske spørsmål knyttet til menigheten, men det er relativt sjelden (1-2 ganger pr år). Noen grupper synes i større grad spontant å drøfte menighetsrelaterte spørsmål enn andre. Det er leder eller medleder for gruppen som leder samtalen.

Kvelden avsluttes med bønn. I noen grupper deler de seg da i kvinner og menn. Noen grupper har en mer strukturert *runde* hvor deltakerne deler personlige erfaringer, mens en gruppe også har en "avdeling" med lovsang.

4.5.4 Målsettinger og erfaringer med cellegruppene

Deltakerne gir klart uttrykk for at de synes cellegruppene er viktige for dem selv. De betoner særlig det nære fellesskapet, åpenheten og tryggheten som gruppen gir.

- *Gir mye, mer enn gudstjenestene. Viktigere å gå i grupper enn gudstjeneste. Det er her livet leves.*
- *Cellegrupper er en måte å gjøre oss til disipler. Samme måte å bygge menighet som i den første tid. Det er mer deltakende i cellegrupper, og også nærere relasjoner. Det er viktig at folk får flere relasjoner i menigheten. Derfor blir de værende. Venner er viktig.*
- *Tanken med cellegruppene er bra. Det lille fellesskapet med støtte og dele ting. Det store fellesskapet styrkes ved at man fra det lille fellesskapet har nærmere forhold til noen.*

Noen grupper er aktive med å *invitere nye*. På spørsmål til gruppeledere fra 15 cellegrupper, om hvor mange som har blitt invitert som medlemmer i gruppa det siste halvannet året, men uten (i hvert fall foreløpig) å ha blitt medlemmer, svarer to gruppeledere 10 personer og en gruppeleder 8 personer. De andre gruppelederne svarer i hovedsak langt færre (2 eller 0).

I gruppene var det en klar bevissthet om at menigheten hadde klare målsettinger om å nå kirkefremmede gjennom å invitere de med i cellegrupper. Dette var også i noen grad et tema som ble drøftet i gruppene. Noen få hadde erfaring med å ha deltakere som ikke bekjente seg som kristne. Erfaringene med dette var positive. De kom ofte med utfordrende og nyttige spørsmål. De fleste gav imidlertid uttrykk for at selv om det var viktig å ha denne målsettingen, var det ofte vanskelig å få dette til i praksis. Som sitatene under viser var også noen skeptiske til å betone dette for sterkt.

- *Cellegrupper er en god plass å rekruttere kirkefremmede. Også god erfaring å ha med ikke-kristne. Vi fikk spørsmål som fikk oss til å tenke. Det er også viktig at gjennom cellegruppene kjenner du noen du kan prate med når du går til gudstjeneste.*
- *Ville bedt med andre til gruppa. Har prøvd å invitere en som ikke var kirkevant. Vi har også invitert til andre sammenhenger. Så vi har gjort litt. Men vi er også trøtte av å se andre som menighetsobjekter. Vi ville slappe av med dem. Ikke ha skjult agenda.*
- *Ikke veldig mange er blitt frelst og kommet inn som nye i disse årene. Det er 2-3 som jeg kjenner, og da er det antagelig 3-4 ganger så mye.*

For å nå nye, har menigheten arbeidet med å etablere såkalte klynger, som er noe større fellesskap enn cellegrupper og mer basert på interessefellesskap. Flere i gruppene mener at dette kan være en bedre måte å rekruttere kirkefremmede enn gjennom cellegruppene. De fleste gir imidlertid uttrykk for at dette med klynger ikke har fungert i praksis.

- *Grupper kan nok være et viktig virkemiddel, men vi har i liten grad fått med nye, derfor har det blitt satset på klynger. Klynger blei tredd ned litt for fort. De trodde det skulle gå. Men det er bra at ledelsen er på hugget for å få med nye, jeg beundrer de for det. Klynge er et interessefellesskap for 20-50 personer. Nå er det vel bare en trimgruppe som fungerer.*

Oppsummeringsmessig kan vi si at medlemmene er svært positive til cellegruppene. Gruppene framstår som åpne og nære fellesskap og er viktige for medlemmene. Det nære kristne og sosiale fellesskapet i gruppene har stor betydning med tanke på å knytte folk til menigheten. Når det gjelder rekruttering av kirkefremmede, synes det å være mer begrenset. Erfaringene med, og den oppmerksomhet som gis til dette, varierer.

4.6 Gudstjenestene

Gudstjenestene er en hovedpilar i menigheten. Det legges mye arbeid ned i disse. De er generelt sett godt planlagt og gjennomtenkt både med hensyn til hvilket budskap som forkynnes, bønn og rammene rundt. Med hensyn til rammer handler det blant annet om ytre ting som dekor, så vel som sang/musikk og andre elementer i gudstjenesten. Ulike typer av komiteer engasjeres i forberedelser av det innholdsmessige, så vel som det praktiske ved gudstjenesten. Cellegruppene trekkes inn etter tur for å ta ansvar for praktiske oppgaver. Cirka 30-50 er aktive i forhold til et gudstjenestearrangement. På denne måten, hevdes det, skapes et eierforhold til gudstjenesten.

4.6.1 Hvor og når?

Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes har i hovedsak hatt sine gudstjenester i *Bydelshuset på Ganddalen*. Hvor mange gudstjenester en har hatt, har variert noe. I 2002 (oktober) gikk en over fra å ha gudstjeneste hver annen søndag til å ha gudstjenester hver søndag.

I tillegg startet en i 2002 opp med G2, gudstjenester kl 19.00 på søndager spesielt rettet inn mot aldersgruppen rundt 20 år. Disse ble lagt ned i 2005 på grunn av at besøkstallet gikk ned. Gjennomsnittlig besøkstall i 2002 var 66, mens det i 2005 var 45. Det var i perioden mellom 22 og 34 G2-gudstjenester pr år.

Fra høsten 2003 startet en opp med å ha to gudstjenester søndag formiddag (kl. 10 og 12). I 2005 gikk en igjen tilbake til å ha en gudstjeneste på søndag formiddag. Årsaken til dette var arbeidsbelastningen på ansatte og frivillige, dårlig oppslutning om gudstjenesten kl. 12 og et ønske fra menigheten om å ha én felles gudstjeneste.

I 2006 og 2007 har en, i tillegg til å ha gudstjenester to ganger per måned i Ganddal Bydelshus, også hatt en månedlig gudstjeneste i *Sandnes kulturhus*. I 2007 hadde en for eksempel 21 gudstjenester i Ganddal bydelshus og 10 i Sandnes kulturhus. I 2007 hadde en også en gudstjeneste i Sandvedparken og en på Lundheim Folkehøgskole. I tillegg til dette hadde en et prøveprosjekt en søndag, som også er blitt gjentatt i 2008, som er kalt "Menighet uten bygg," der cellegruppene arrangerte egne gudstjenester/samlinger.

Det bør her også nevnes at for eksempel prekener fra gudstjenestene legges ut på *hjemmesiden*. I 2008 ble det lastet ned mer enn 128 000 taler. Det er mer enn noe tidligere år, og betyr at det hver dag lastes ned 350 taler fra ByMenighetens nettsider. (www.bymenigheten-sandnes.no)

4.6.2 Gudstjenestens innhold

På hjemmesidene til ByMenigheten ligger det ute informasjon om hvordan gudstjenestene gjennomføres og en gudstjenesteplan hvor tema og ansvarlige for ulike tjenester er oppført. Ved frammøte blir alle ønsket velkommen. Gudstjenesten starter med preludium, velkomst og lovsanger. Tidlig i gudstjenesten er det også nattverd eller dåp. I 2007 var den gjennomsnittlige nattverddeltakelsen 217 på gudstjenester med nattverd. Årlig har det i forsøksperioden blitt døpt vel 10 barn. Barna blir etter dette fordelt rundt om på egne samlinger for ulike aldersgrupper. Videre er det gjerne en sangavdeling med lovsang og det kan være et intervju med en aktuell person knyttet til tema for gudstjenesten eller et dramainnslag knyttet til temaet. Etter prekenen er det relativt få poster. Det kan være en solosang, innbydelse til forbønn og avslutning.

Det er svært mange grupper som er i aktivitet for å forberede og gjennomføre gudstjenestene. Det gjelder *forbønnsteam*, *koordinatorer* som rydder stoler etc., *velkomsteam*, *tekstlesere*, *nattverdutdelere*, *dekorgruppe*, *lovsangsteam*, *dramagruppe*, *lydteam* og *prosjektørtjenesten*. De fleste gruppene er aktive i hver gudstjeneste, men har som oftest en turnusordning innbyrdes om når den enkelte deltar. Som sagt over, har mellom 30-50 personer spesifikke oppgaver i hver gudstjeneste.

4.6.3 Oppfatninger om gudstjenestene

I *cellegruppene* uttrykkes det, som vi har sett før, og som dette sitatet viser, stor tilfredshet med gudstjenestene.

Veldig fin gudstjeneste. Framfor alt god forkynnelse. Ikke svada. Ikke bare mellommenneskelig. Nært knyttet opp mot Bibelen. Brei deltakelse. Blir tatt godt imot av folk som virkelig mener det. Det er egen gruppe for dette. Det blir et møte med Gud, det er noe som rører deg. Det tekniske fungerer fint.

Det er en regi på gudstjenestene. (Det er gjennomtenkt hvordan ting fungerer).

Fri form, mindre liturgi. Terskelen er lavere. Trives bedre i ByMenigheten enn i vanlig statskirkegudstjeneste. Kanskje litt mye info.

Talene er veldig bra. Snakker direkte. Ofte ca. 1/2 time. Det musikalske er bra.

Disse resultatene fra *cellegruppene* bekreftes også fra svarene fra de som har sluttet. Det livsnære fellesskapet i *cellegruppene*, gode prekener og det å bidra aktivt går igjen som de viktigste *erfaringene* hos de som har sluttet.

I forbindelse med evalueringen har også forskerne deltatt på to gudstjenester, en i kulturhuset og en i bydelshuset. Våre inntrykk bekrefter beskrivelsen ovenfor. Vi ble ønsket vel møtt og følte oss velkomne på gudstjenesten. Vi la også merke til hvor gjennomarbeidet gudstjenesten var med hensyn til å ta opp ett sentralt tema og virkemidler for å belyse dette temaet. Dette gjelder både det tekniske med lyd og bilde, sang og musikk, drama, intervjuer etc. Liturgien innholdt mange av de vanlige elementer, men ikke nødvendigvis alle. Eksempelvis var ikke den tradisjonelle kirkebønnen inkludert i den ene gudstjenesten vi var til stede på. På den annen side ble det i forbindelse med denne gudstjenesten invitert til forbønn for syke.

4.7 Barne- og ungdomsarbeidet²¹

4.7.1 Barnearbeidet

Mye av barnearbeidet er konsentrert til søndagene og *knyttet til gudstjenestene*. *Jungelgjengen* er et tilbud for barn i alderen 0-9 år og består av tre aldersoppdelte grupper. Til sammen deltar vanligvis rundt 75 barn på samlingene. *S-klubben* er et tilbud for barn i alderen 10-13 år. Vanligvis deltar ca. 10-20 barn på samlingene. Disse barnesamlingene er knyttet til gudstjenestene i Ganddal bydelshus. *Heilt Konge* foregår parallelt med de månedlige gudstjenestene i Sandnes kulturhus. Ca. 120 barn fra 0-12/13 år deltar.

Felles for alle aktivitetene er at barna i starten deltar sammen med de voksne i gudstjenesten og går ut til sitt eget opplegg etter 10-20 minutter. Det betyr at alle barna har voksne med seg. De fleste har med seg foreldrene, men det er også noen som er med venners foreldre.

Innholdsmessig har samlingene ulik profil. *Jungelgjengen* satser på mindre grupper og er også oppdelt i tre grupper ut fra alder. Aldersgruppen 3-6 og 6-9 bruker nå et opplegg som kalles *Sprell Levende* med ingredienser som dagens bibelfortelling, dagens sang og dagens lek. Den

²¹ Beskrivelsene i dette kapittelet refererer i hovedsak til situasjonen våren 2008.

Yngste aldersgruppa har en kort bibelfortelling sammen med foreldrene som følger barna. Utover det leker barna.

I *S-klubben* starter en med andakt og bønn. Etter det er det ulike aktiviteter i gymsalen.

Heilt Konge er et show med dans, drama og film. Det lages serier som går over ett eller to semestre der det er visse gjennomgangsfigurer og -tema. Alt er egenprodusert. Dette arbeidet har fått navnet *Show it* og er et show for hele familien på Sandnes kulturhus.

I Jungelgjengen er de ca. 20 ledere. Disse er stort sett foreldre, med en stor overvekt av mødre. Det er stor utskifting og til tider vanskelig å skaffe nok ledere. I *S-klubben* er det 6 ledere. Her har ledergruppen vært stabil og det går greit å få tak i ledere. *Heilt Konge* begynte våren 2006 og har hatt de samme lederne. De er ca. 6 ledere.

Felles for lederne for disse gruppene er at de understreker hvor viktig arbeidet blant barna er. De mener barnearbeidet kanskje er det viktigste arbeidet for å oppnå vekst, noe som nettopp er en viktig målsetting for ByMenigheten. Flere mener barnearbeidet ikke har fått den plass det fortjener, og påpeker at barnearbeidet ikke har noen ansattressurs. Det påpekes også at arbeidet bør dreies mer i retning av familiearbeid slik at foreldre og barn opplever det samme. Dette gjøres ut fra den tanke at det er foreldrene som er barnas viktigste veiledere, og gjennom å gi barn og foreldre felles opplevelser er det lettere å legge til rette for at foreldrene kan fylle den rollen.

Heilt Konge har et tett samarbeid med Frikirken. I dette samarbeidet arbeides det også mot å lage materiell for andre menigheter. Utover dette er det lite samarbeid med andre menigheter rundt barnearbeidet. Men lederne deltar på ulike kurs og studieturer som blir arrangert. Dette blir sett på som svært viktig for å utvikle aktivitetene videre og som inspirasjon for videre arbeid.

Men det er også aktiviteter for barn som *ikke er knyttet til gudstjenesten*.

Torsdagsklubben er en klubb for 5. - 7. klassinger hver torsdag kl 18:00 - 20:00 i kjelleren på Bydelshuset. Ca. 25 barn deltar, mest gutter. De fleste går i 5.klasse. De aller fleste kommer fra Ganddal. Tydelig forkynnelse og spennende aktiviteter vektlegges. Flere av barna er kirkefremmede, ca. 25 prosent kommer fra familier som er med i ByMenigheten. Det er 5 ledere, mest menn som har vært med lenge som ledere.

Gnist er et barnekor for barn fra 5-10 år. De har øvelse en time hver 14. dag i "klubben" i kjelleren på Bydelshuset. Ca. 15 barn deltar på hver øvelse. De fleste kommer fra Ganddal, men også noen fra andre bydeler og kommuner. Ca. 10 prosent kommer fra ikke-kristne sammenhenger. Det er 5 ledere. Det har ikke vært problemer med å rekruttere ledere.

Tigerklubben er for barn fra 1. til 4. klasse. Den er delt opp i mindre grupper som samles første fredag i måneden rundt om i hjemmene, slik at barna i menigheten skal bli bedre kjent med hverandre og bygge relasjoner. De fleste av barna kommer derfor fra familier som er aktive i menigheten. Den er også delt opp i gutter og jenter. Foreldrene i det hjemmet der samlingen foregår leder kvelden. Opplegget er samling med opplesing og samtale, mat (pizza) og lek. Ca. 25 barn er med. De fleste er fra Ganddal, men det er også en del fra andre bydeler og andre kommuner. Det er planer om å lage en bibelgruppe for barn som nå slutter i klubben (4.klassinger).

4.7.2 Ungdomsarbeidet

Oasen er et treffsted for ungdom mellom 13 og 18 år. De møtes hver fredag kl 20.00 til møte med lovsang og forkynnelse. Etterpå er det kafé og aktiviteter. *Oasen* er et samarbeid mellom Salem (Ganddal Normisjon), Ebeneser (NLM) og ByMenigheten-Sandnes. I vårsemesteret har de møtene på Salem, i høstsemesteret på Ebeneser. Det er mellom 30-60 ungdommer på samlingene. De aller fleste er i ungdomsskolealder og kommer fra nærområdet i Ganddal. De fleste har kristen bakgrunn, mens kanskje ca. 20 prosent ikke har kristen bakgrunn.

Oasen startet i 2003. ByMenigheten var mindre aktiv i dette samarbeidet i en periode på grunn av personellmangel. Fra høsten 2006 har ByMenigheten igjen hatt en ansattressurs på ca. 50 prosent tilknyttet *Oasen*. Også de andre forsamlingene har ansattressurser knyttet til dette arbeidet. *Oasen* har et styre bestående av 6 ungdommer.

I tillegg til fredagssamlingene har *Oasen* også 3 cellegrupper på 8-9 medlemmer i hver gruppe. De møtes hver annen mandag. Gruppene har ulike opplegg. Hver gruppe har to ledere, som oftest voksne.

I arbeidet har en satset bevisst på å bygge felleskap for å bli flere, og arbeidet med undervisning og samtale rundt tro i cellegruppene og på weekender og leirer. Det er mange tilbud med kristent fortegn i nærområdet og ungdommene pendler litt mellom ulike sammenhenger. *Oasen* samarbeider med Gand menighet og har fellesarrangementer sammen med dem. *Oasen* deltar også sammen med 15 menigheter i et større ungdomsarrangement i semesteret. Det er i tillegg månedlige samlinger for ungdomsledere fra disse menighetene. ByMenigheten har ikke noe særskilt tilbud til ungdom fra videregående og oppover. Ungdommene går da gjerne over til forsamlinger som har et tilbud nettopp til denne aldersgruppen.

I tillegg til *Oasen* har ByMenigheten et tilbud om *konfirmasjon* og konfirmasjonsforberedelse. I skoleåret 2007/2008 var det bare to kandidater og det ble derfor besluttet at de heller skulle få et tilbud i Gand menighet. Skoleåret 2008/2009 er det 7 konfirmanter. Disse har fått et tilbud i ByMenigheten. Skoleåret 2006/2007 var det 12 konfirmanter.

4.7.3 Oppsummering

ByMenigheten driver et ganske omfattende *barnearbeid*. Det meste av dette arbeidet er knyttet til de familiene som hører til i menigheten. Torsdagsklubb og Gnist barnekor er eksempler på det motsatte. Her når en også barn utenfor menigheten og også barn som ikke har en kristen bakgrunn. Hvor stor denne siste gruppen kan være er usikkert, men et anslag kan kanskje være 5-10 barn. Flere i menigheten er opptatt av at barnearbeidet burde utvikles videre og få større prioritet, og være en viktig arena for det å nå kirkefremmede. Slik arbeidet drives nå, fyller det bare i liten grad en slik funksjon.

Ungdomsarbeidet er konsentrert til en gitt aldersgruppe, ungdomsskolealder, og er mer lokalt stedbundet enn aktiviteter for familier og voksne. I denne sammenhengen når en også kirkefremmede.

ByMenigheten har en historie der en også har hatt et eget gudstjenestetilbud til ungdom rundt 20 år. Dette ble nedlagt i 2005. I en periode etter dette var en ikke engasjert i ungdomsarbeid. Hvordan en skal forholde seg til ungdomsarbeid, synes å ha vært problematisk, i hvert fall i de

senere år. Tilbudet nå synes, naturlig nok ettersom det er et samarbeidstiltak, å være lite integrert i ByMenighetens øvrige strategi.

4.8 Nye aktiviteter i forsøksperioden

Høsten 2005 pågikk det en prosess med spørsmål om hvordan man skulle utvikle menigheten videre. Synspunktene varierte, fra de som la mye vekt på å utvikle den lokale menigheten i Lundehaugen, til de som heller ville satse på et geografisk spredt alternativ med organiserte "klynger" over hele byen. Tanken var her at man deltok i klynge, en form for aktivitets- og interessegrupper, én søndag, og at en gikk til gudstjeneste med storsamling den neste. Resultatet ble en form for kompromiss hvor man to søndager i måneden var i bydelshuset, én søndag var satt av til klyngeaktivitet, og én søndag hadde man gudstjeneste i Sandnes kulturhus, som ligger i sentrum i Sandnes kommune.

I løpet av 2007 skjedde det imidlertid noen endringer. Når det gjaldt gudstjenester, holdt man dette året på hovedstrukturen med en veksling mellom bydelshus og kulturhus. Etter hvert kom man til at det ble for dyrt å leie kulturhuset, og man la derfor høsten 2008 i stedet noen gudstjenester til Rogaland kultursenter, helt sør i Sandnes kommune.

Det man imidlertid forlot var tenkningen om klynger. Klynger var, som sagt, tenkt som en form for interessebasert og aktivitetsretta sosiale nettverk, som samlet seg fjerde hver søndag og hvor både menighetslemmer og folk utenfra/ikke kristne deltok. Klyngearbeidet var slik tenkt som et evangeliserende arbeid. Dette var noe man ikke fikk til. Kritikken gikk på at innføringen av klyngeforsøket gikk alt for fort. Det var en aktivitet man tok fra utlandet og gjennomførte ved en "top-down strategi". Det vanlige menighetsmedlem fikk ikke særlig anledning til å vurdere og venne seg til tanken på hva dette var for noe. Omtrent samtidig ble også andre ting innført som gudstjenester i Kulturhuset, noe som også bidro til at det ble mye nytt på engang. En uttalt forklaring på at klyngene ikke lykkes, kan også være at man ikke hadde den type ledere som passet til denne aktiviteten.

I stedet for klynger innførte man høsten 2007 noe som kalles for cellegruppegudstjenester, hvor cellegruppene står fritt til å feire sin egen gudstjeneste hver fjerde søndag. En har også dispensasjon til å feire nattverd under cellegruppegudstjenestene. For noen har det ikke vært naturlig å ha kristne samlinger, og de samles heller i en ren sosial setting. Også venner utenfra kan bli invitert med. Ikke alle gruppene gjennomfører slike cellegudstjenester.

En av prestene i menigheten har på fritiden, men i forståelse med daglig leder, begynt med et nettverksarbeid i et nybyggerfelt i en nabomenighet. Dette har også skjedd i forståelse med nabomenigheten. Starten var en gruppe med fem ektepar, hvorav tre par allerede var medlemmer i ByMenigheten, ett par hadde menighetstilhørighet utenfor lokalmenigheten og ett par hadde ingen tilhørighet til menighetsliv. I det videre skal en gjøre en form for markedsundersøkelse i området om folk sitt forhold til kirken, om interesser og annet. Tanken er å utvikle et nettverksarbeid i dette området med en gudstjenesteforankring i ByMenigheten.

Et annet prosjekt er en videreutvikling av Heilt Konge arrangementene. *Heilt Konge* foregikk i starten parallelt med de månedlige gudstjenestene i Sandnes kulturhus. Ca. 120 barn fra 0-12/13 år deltok. Konseptet har nå skiftet navn til *Show it* og er fortsatt et show med dans, drama og film. Fra senhøsten 2008 har en gjort dette til et show for hele familien, og dette vil nå bli kjørt på Sandnes kulturhus en gang per måned.

I *Show it* lages det serier som går over ett eller to semestre der det er visse gjennomgangsfigurer og –tema.. En har nå satt i gang arbeidet med produksjoner hvor det samtidig skal lages DVD-er for salg. Hensikten er å utvikle hjelpemidler for foreldre/barn relasjonen i forhold til kristen tro. Budskapet skal bygges rundt positive verdier som glede, fred etc., og så kommer det bibelske budskapet frem for å belyse disse verdiene. Dette gjøres i regi av et aksjeselskap hvor andre partnere, både kristne organisasjoner og næringsliv deltar.

4.9 Oppsummerende drøfting

Som Lundehaugen menighet, en forsamling under Gand soknemenighet, hadde ByMenigheten vokst mye og bygd seg opp til en middels stor menighet med høy aktivitet. Med hensyn til oppslutning om menigheten hadde man nådd et toppunkt før forsøket. Oppslutningen var svakt nedadgående da forsøket startet. Denne tendensen har vedvart under forsøksperioden. Oppslutning og aktivitet har flatet ut. Ved utgangen av forsøksperioden har imidlertid menigheten fortsatt betydelig oppslutning og aktivitet.

ByMenigheten har utviklet et tilbud som oppleves attraktivt for de som går der. Oppslutningen om hovedaktivitetene, cellegrupper, gudstjenester og barnearbeidet tyder på det. Det samme gjelder de utsagn som har fremkommet under samtaler med folk i cellegrupper og mennesker med lederoppgaver i menigheten. Cellegruppene oppleves som nære og gode kristne og sosiale fellesskap. Gudstjenesten oppleves attraktiv, variert og meningsfylt. Gjennom et betydelig engasjement av frivillige/cellegruppede medlemmer skapes det et betydelig eierskap til gudstjenesten. Barnearbeidet er viktig, også som rekrutteringsfaktor, for mange som går i menigheten.

Ser man på hvor menighetsleddene kommer fra, kan det konstateres at ByMenigheten til dels fungerer som en menighet for byen Sandnes, selv om den fortsatt har relativt mange medlemmer og deltakere fra det lokalmiljøet der virksomheten startet opp og hvor hovedvirksomheten er lokalisert. En del er også tilflyttere. I den grad folk slutter i menigheten, synes det i hovedsak å skje ut fra ”naturlige” årsaker og ikke basert på misnøye. Det kan se ut til at de fleste som har kommet til menigheten har vært med i kristne sammenhenger tidligere. En god del har fått revitalisert sitt kristne engasjement, og dette er en viktig årsak til at man går her. Det er også enkelte, men ikke mange, som man har registrert har kommet til tro gjennom menigheten.

I sum kan det se ut til av ByMenigheten gjennom forsøksperioden har konsolidert virksomheten. I oppstartfasen var ByMenigheten særlig nyskapende med hensyn til gudstjenesten og måten menigheten er trukket med i denne på. Cellegruppene definert som basisenheter, har beholdt en sentral miljøskapende rolle i menigheten. Stadige skiftninger i cellegruppene sammensetning bidrar antagelig samtidig til at det sosiale nettverket ikke blir preget av lukkede enheter. Det et ting som tyder på at det over tid har skjedd en utvikling der cellegruppene er noe mer autonome i forhold ledelsen av menigheten, for eksempel når det gjelder ledelse og omstrukturering av grupper.

Både når det gjelder gudstjenester og barne- og ungdomsarbeidet har en i løpet av perioden på ulike måter iverksatt tiltak for å fornye og utvikle menigheten. En oppfatning av stadig å være i utvikling, en entreprenørisk ånd, synes fortsatt å prege menigheten.

På to områder synes det imidlertid som om man fortsatt er på leting etter "løsninger". Det gjelder ungdomsarbeidet, og det gjelder visjonen om å trekke med seg "nye"/kirkefremmede mennesker.

ByMenigheten har en historie der en også har hatt et eget gudstjenestetilbud til ungdom rundt 20 år. Dette ble nedlagt i 2005. I en periode etter dette var en ikke engasjert i ungdomsarbeid. Hvordan en skal forholde seg til ungdomsarbeid synes å ha vært problematisk, i hvert fall i de senere år. Tilbudet nå synes å være lite integrert i ByMenighetens øvrige strategi. Det er mulig at nettopp ungdomsarbeid representerer en særlig utfordring for en struktur som ByMenigheten, som på en måte ikke er geografisk forankret og som heller ikke gjør ungdomsarbeidet til en hovedsatsing.

Menighetens visjon handler om å trekke til seg nye/kirkefremmede. Det kan se ut til at cellegruppene bare i mindre grad bidrar i så måte. Gruppens rolle som nære sosiale og kristne fellesskap går ikke overens med målet om å trekke inn mennesker med et i utgangspunktet relativt fjernt forhold til kristen tro. Dette kan blant annet ha med det å gjøre at gruppene innholdsmessig knytter an til interne forhold i menigheten, til gudstjenesten og fellesskapet av de "troende". De er ikke primært rettet mot å kommunisere med folk utenfra, selv om det gis eksempel på at en gruppe også kan fungere på den måten.

Men heller ikke klyngene, en aktivitet som var rettet mot eksterne grupper, for å trekke til seg mennesker utenfra, har fungert. De ble derfor forlatt. Hvorfor de ikke fungerte, er det ulike meninger om. Om saken og prosessen var dårlig forberedt, om det handler om at folk i menigheten ikke var innstilt på dette, eller om selve ideen var dårlig sett i relasjon til det lokale miljø den var forutsatt å fungere i, kan diskuteres. Noe enkelt svar har vi ikke grunnlag for å gi.

Både problemstillingen rundt ungdomsarbeidet og klyngene, synes imidlertid å peke i retning av noe av det samme: At menigheten ut fra sin størrelse og aktiviteter har en begrenset kontaktflate utad. ByMenigheten har på en god måte greidd å utvikle en velfungerende menighet innad. Mye ressurser går med til dette. Men sett i forhold til visjonen om å nå nye mennesker, har man fortsatt et stykke igjen.²²

²²Det er på misjonshistorisk, misjons- og bibelteologisk grunnlag tvilsomt å analysere antallet som blir kristne i en avgrenset tidsperiode ut fra en enkel mål-middel tenkning. I samsvar med dette trekker en representant for ledelsen i menigheten i en samtale frem bibelsitatet om at det er en som sår, en annen som høster, og Gud som gir vekst. Det er imidlertid må kunne diskutere ut fra et analytisk og relativt instrumentelt perspektiv er om ByMenigheten utvikler en kontaktflate hvor mange, også kirkefremmede, kommer i kontakt med menigheten.

5 Menighetens ressurser, organisering og ledelse

Hvordan henger utviklingen av ByMenigheten sammen med ulike sider ved menighetens organisasjon? I dette kapitlet skal vi se nærmere på kjennetegn ved menighetens ressurser, organisering, ledelse og strategier, og hvordan disse spiller sammen med de resultater man har oppnådd så langt. Særlig vil vi rette blikket mot utviklingen i forsøksperioden, samtidig som vi også vil trekke noen linjer bakover i tid.

Hva har menigheten av ressurser? Hva slag ressurser av ansatte, frivillige og økonomi blir brukt? Greier en å mobilisere hele menigheten? Hvordan organiseres menigheten? Hvordan utvikler menigheten sin strategiske tenkning over tid? Hvilke grep tas for å utvikle menigheten med hensyn til aktiviteter, ressurser og ledelse?

Disse spørsmålene viser hen til om man har løst de ledelsesmessige og kollektive utfordringene. I hvilken grad har man opprettholdt en systematisk og endringsorientert tenkning? Hvordan har man lyktes i å mobilisere ressurser slik at store deler av menigheten fungerer misjonerende i sin virksomhet?

5.1 Ressurser, organisering og ledelse

Når det gjelder ressurser og organisering, har ByMenigheten/Lundehaugen menighet gjennom stort sett hele sin historie basert seg både på fast ansatte og frivillige/ulønna medarbeidere. Begge kategorier personellressurser har vært og er viktig for menighetens utvikling.

Initiativet til dannelsen av Lundehaugen menighet var som angitt foran en gruppe medlemmer i Gand menighet med støtte fra menighetsråd og ledelse. Det å knytte til seg en prest ble imidlertid avgjørende for at man kom skikkelig i gang. Den presten som i en tidlig fase ble knyttet til menighetsprosjektet i ¼ stilling, kom fra Frøyland/Orstad, et menighetsplantingsprosjekt som var startet opp tidligere.

Det bekreftes fra mange informanter, både interne og eksterne, at vedkommende hadde stor betydning for at menigheten ble etablert og vokste så mye som den gjorde. Hans entreprenøriske egenskaper, forkynnergaver og kontaktskapende evner var av vesentlig betydning for bygging av menigheten. Han hadde en helt sentral rolle i utvikling av ideer og aktiviteter som fortsatt i stor grad preger menigheten. Også når det gjaldt det å knytte nye mennesker til menigheten ved å ta kontakt og involvere dem i oppgaver, var vedkommende sentral.

Vedkommende, som hadde en klar entreprenørrolle, sluttet tidlig under forsøksperioden som ByMenighet. En ny hovedprest ble ansatt. Denne ble av menighetsrådet "headhuntet" fra Frøyland/Orstad, samme menighet som første leder var rekruttert fra. Menigheten har som forsøksprosjekt fulgt formelle ansettelsesprosedyrer, men har i praksis hatt avgjørende innflytelse ved ansettelser av eget personell.

Med unntak av én prest, som har vært ansatt i en fireårsperiode, har det skjedd en fornyelse av staben ved at ny leder og ungdomsprest har kommet de siste par årene. Også i tidligere perioder har det vært en stor utskiftning når det gjelder ansatte. For enkelte kan det ha vært planlagt at en bare skal være der en kort tid. For andre kan det være at man ikke har opplevd at det fungerer som det var tenkt. Det påpekes av flere informanter at det kan være mer

krevende å være ansatt i en menighet som ByMenigheten enn i en vanlig menighet. Blant annet stilles det forventninger til hva de ansatte bidrar med fra menige medlemmer, som selv kanskje er svært aktive og som er med i givertjenesten.

I forsøksperioden har omfanget av ansatte-ressurser variert noe. Sett i forhold til menighetens størrelse har ByMenigheten en relativt stor stab. Med fra 2 til nærmere 3 årsverk i forsøksperioden og lønnskostnader på nærmere 1,4 millioner kroner i 2008, satser menigheten betydelig med ressurser på ansattensiden.

Ledelse av det praktisk-administrative har i noen grad vært skilt fra ansvaret som hovedleder for menigheten. I tillegg har man også frivillige som har påtatt seg administrative oppgaver. Menigheten har for tiden tre stillinger (der den ene stillingen er forbeholdt en prest). Et stort antall frivillige deltar, særlig knyttet til gudstjenesten, men også til andre arbeidsgrener. Våren 2008 blir det oppgitt å være 120 personer som har tjenester fordelt på 200 tjenesteroller. Tallene forteller at en vesentlig del av de som er tilknyttet menigheten, har spesielle tjenester. En del personer har flere oppgaver. Det frivillige arbeidet forsøkes organisert slik at ledere ikke får flere oppgaver. I sum kan det konstateres at det går med en betydelig ressursinnsats til å drive menigheten.

Det fremkommer av intervjuene at det kan være problemer knyttet til forholdet mellom ansatte og frivillige. Det stilles fra enkelte spørsmål ved om enkeltansatte gjør nok, eller om de bruker arbeidstiden riktig. Givertjenesten er retorisk blitt brukt som argument i en slik diskusjon. Med andre ord at man forventer å få igjen aktiviteter eller noe annet med bakgrunn i at man gir.

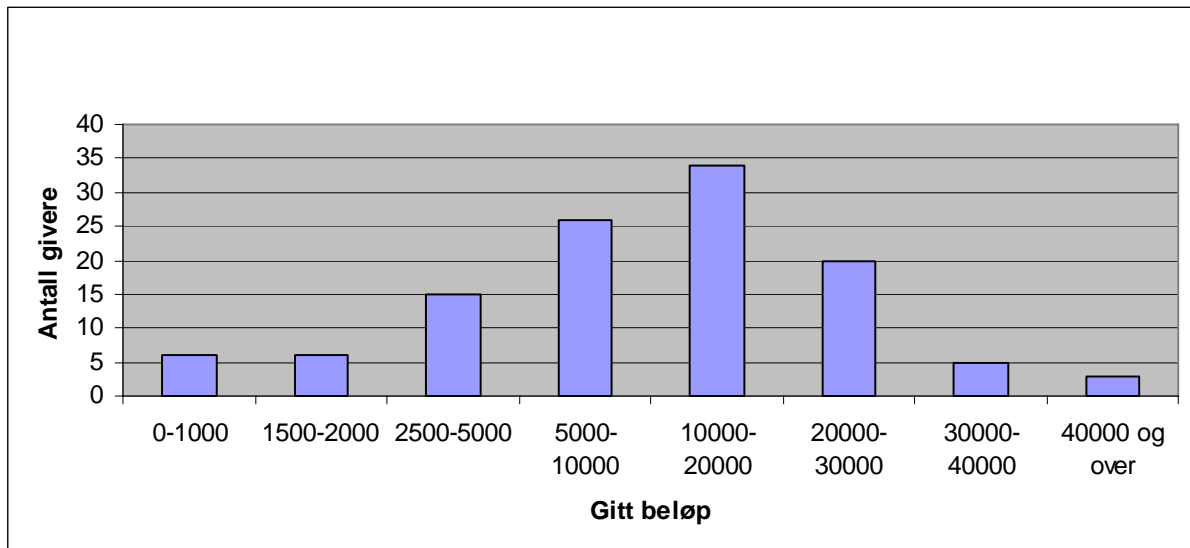
Frivillige på sin side, som ønsker å gjøre ting for menigheten, kan oppleve ikke å bli sett, og kanskje ikke tatt med så mye som en ønsker. Men også omvendt: tjenesteansvarlige får jevnlig problemer med å fylle opp med nye frivillige for å erstatte de som har falt ut. Når det gjelder oppfølging av tjenesteansvarlige i gudstjenesten, er det utviklet et system av medarbeidersamtaler mellom ansvarlig prest og de som har hovedansvar. Dette hevdes av informanter å fungere greit.

Menigheten er forutsatt å være selvfinansierende. Man har riktignok fått noe støtte fra Stavanger bispedømme og Sandnes kirkelige fellestråd, og noe får man også i form av sponsorinntekter. Hovedtyngden samles imidlertid inn gjennom en betydelig givertjeneste. I tabell 5.1. gis en oversikt over noen økonomiske nøkkeltall for årene 2005-2008.

Tabell 5.1 – ByMenighetens økonomi 2005-2008

År	2005	2006	2007	2008
Inntekter	1.800.000	2.100.000	2.550.000	2.760.000
Resultat	- 145 213	117.389	- 204.214	80.000
Givertjeneste	1.200.000	1.200.000	1.510.000	1.600.000
Ofringer	230.000	250.000	240.000	220.000
Offentlig støtte	50.000	153.000	130.000	180.000
Andre inntekter	160.000	250.000	310.000	300.000
Antall stillinger	Ca 3	Ca 2	Ca 2,7	Ca 3
Lønnsutgifter	1.140.000	836.000	1.300.000	1.380.000
Misjon/diakoni	240.000	280.000	310.000	310.000

Det ble alt fra oppstarten av menigheten satset på en ordning med givertjeneste. En person fikk hovedansvar for å ivareta denne. Tjenesten ble bygget opp gjennom samtaler ved besøk i hjemmene. Nå er det annerledes. Spørsmål om givertjeneste tas opp ved innmelding i menigheten under en samtale med presten. Givertjeneste tas også opp gjennom forkynnelsen. Hovedfokus har imidlertid ikke vært på at en skal gi fordi menigheten har definerte behov og trenger det; en skal gi fordi at pengene tilhører Gud og at det er godt for en selv å gi.

Figur 5.1 – Givere fordelt på årlig gitt beløp, 2008

I figuren over vises en profil over bidragenenes størrelse i 2008. Samlet var beløpet kr 1,6 mill. I alt 116 personer eller enheter ble registrert som givere dette året. Mange gir betydelige beløp. Over halvparten gir mer enn 5000 kroner. Et betydelig antall, 28 personer, gir mer enn 20.000 kroner. Disse tallene viser at givergrunnlaget, i betydning antall givere, er bredt. Andre beregninger, der ektefeller i større grad blir regnet hver for seg, gir et antall på 158 som deltar i givertjenesten. En informant hevdet at en mindre del av menigheten gjennom årene har båret hovedtyngden av givertjenesten ved at anslagsvis 20 prosent ga 80 prosent av inntektene. Tallene for 2008 tyder på at konsentrasjon av givertjenesten er noe mindre markant og at en overveiende majoritet deltar i givertjenesten.

Menigheten er også engasjert innen diakoni og misjon. Internt ser man cellegruppene og den gjensidige omsorg medlemmene viser hverandre som et viktig diakonalt arbeid. I tillegg går 10 prosent av alle ofringer til diakonale oppgaver lokalt, dvs. i Sandnes kommune. Når det gjelder misjon går 40 prosent av alle ofringer og 10 prosent av resterende inntekter til misjonsvirksomhet, med en fordeling på 50 prosent til menighetsplanting i Norge og 50 prosent til ytre misjon. Blant annet har menigheten gitt midler til menighetsplantingsprosjekt på Østlandet, og har tidligere gitt støtte til et prosjekt som Det Norske Misjonsselskap støtter på Madagaskar.

I sum kan det konstateres at ByMenigheten satser betydelig av både menneskelige (ansatte og ulønna) og økonomiske ressurser. Hovedtyngden av innsatsen går til å drive virksomheten, men menigheten gir også vesentlig med midler til eksterne formål.

5.2 Organisering og lederskap

Vi har pekt på at menigheten har mange ansatte-ressurser. En prest har vært hovedansvarlig. Menigheten er på ingen måte en utelukkende preste- og ansattdrevet menighet. Innsatsen av menighetens leke medlemmer er også betydelig. Virksomheten har vært ledet av en kjernegruppe med noen personer som sammen med ansatte prester har leder- og styringsoppgaver.

Tidligere har styringsgruppen vært selvoppnevnte, men ved oppstart som egen valgmenighet har man gått over til et demokratisk valgt menighetsråd. Flere av de som stod sentralt i oppstartfasen er fortsatt med. Men også nye har kommet til i sentrale ledelsesposisjoner.

Menigheten har lagt til grunn en nådegavetenkning om fordeling av oppgaver blant menighetens leke medlemmer. Blant annet har mange tatt den såkalte nådegavetesten, som kan gi en pekepinn om hvilken type tjeneste en kan ha anlegg for. I samtaler med cellegrupper synes det for de flestes vedkommende som at denne testen ikke hadde gitt så mye, men flere nevnte at den hadde bekreftet ting de selv allerede hadde kommet fram til.

Det har også vært lagt til grunn en tenkning om *åndelig lederskap*. Det gjelder også knyttet til ledelse av cellegruppene. Cellegruppeleder ses da som en hyrde/pastor, "*men pastorbegrepet ble for stort for mange*", sies det av en representant for ledelsen. Cellegruppelederne har en relativt sentral rolle som støtte og kanal for ledelsen i menigheten. Til dels fungerer de som høringsinstans. De har ulike fellesskap hvor de deltar og får veiledning og opplæring. Det er til sammen 5 mentorer som har hver sin *gruppe med gruppeledere*. Disse møtes inntil 3-4 ganger i semesteret, men det synes som om gruppelederne som regel ikke deltar på alle. Her drøftes konkrete utfordringer knyttet til gruppene. Videre har en *fellessamlinger* (weekends) for alle gruppeledere og medledere to ganger i året, samt kveldssamlinger ca. to ganger i semesteret. Her tas det opp ulike tema. Det synes å være gjennomgående at både gruppelederne og de andre gruppemedlemmene er fornøyd med hvordan cellegruppearbeidet er organisert.

Parallelt med en organisering og tenkning rundt nådegaver og åndelig lederskap som en styringslinje for menigheten, eksisterer det også en *demokratisk* linje. Denne ble formelt etablert gjennom forsøket som ByMenighet, der en av betingelsene for forsøket var at det skulle velges et menighetsråd på demokratisk grunnlag. Denne mer demokratiske tenkemåten fremkommer under cellegruppeintervjuene. Den har også i stor grad vært praktisert av menighetens ledelse under en større strategiprosess som ble gjennomført fra høsten 2007 frem til våren 2008. Denne prosessen var omfattende i tid og basert på bred deltakelse fra menighetens medlemmer.

Den nye hovedlederen for menigheten har arbeidet med å utvikle og stabilisere menighetens interne strukturer. Av grep som er tatt, skal nevnes oppretting av et arbeidsutvalg, bestående av daglig leder, leder og nestleder i menighetsrådet, som tar seg av løpende saker. Videre har man tydeliggjort menighetsrådets strategiske rolle. Lederen gir også et tydelig uttrykk for at man skal ha tålmodighet i utviklingsprosesser. Det kan kanskje til dels tolkes i motsatt til en sterkt entreprenørisk lederrolle og handlingsorientering i oppbyggingsfasen, men antagelig også som et uttrykk for viktigheten av å trekke folk med i prosessene.

Fra menighetens ledelse understrekes også betydningen av å styrke det åndelige livet i menigheten, dvs. gjennom bibel og bønn etc. Bakgrunnen for dette er at man via spørreundersøkelser har kartlagt at dette er en minimumsfaktor i menigheten. Mentorgruppene, hvor cellelederne samles rundt en mentor, handler slik sett om utdanning av ledere og styrking av åndelig lederskap.

5.3 Strategier

Menigheten har en klar visjon. En arbeider *systematisk* i forhold til denne. Systematikken består imidlertid ikke i målstyring i streng forstand. Poenget synes snarere å være vektlegging på visjons- og verdiformidling og strategier for menigheten gjennom forkynnelse og kursvirksomhet. Folk gjennomgår kurs om menigheten og om ulike tema. Gudstjenesten følges opp gjennom studieopplegg i cellegruppene.

Systematikken består videre i aktiv informasjonssøking og kartleggingstiltak. Kontakter og konsultasjoner med andre, også i andre land, om deres erfaringer med menighetsutvikling, gir grunnlag for utprøving av nye ideer. For eksempel var oppstart av klynger inspirert av danske og engelske erfaringer. Gjennom spørreskjemabaserte undersøkelser vurderes tilstanden i menigheten som grunnlag for videre utvikling. Videre har man, som tidligere nevnt, lagt vekt på såkalte nådegavetester som folk i cellegruppene gjennomgår med sikte på å finne ut og bevisstgjøre om hvilke oppgaver det kan være naturlig for den enkelte å gå inn i.

5.3.1 Hovedfaser i strategiutviklingen

Når det gjelder den strategiske tenkning og utvikling over tid, kan det for oss se ut til at menigheten har gått gjennom to hovedfaser. Den første fasen har handlet om *menighetsplanting og menighetsbygging*. Den foregikk i perioden 1999-2004/05, dvs. frem til tiden rett før forsøket som ByMenighet startet opp. Perioden har som beskrevet i foregående kapittel vært kjennetegnet ved en betydelig vekst, men bare i mindre grad har veksten vært preget av nye mennesker som har kommet til tro. Den andre fasen, som kom deretter, vedvarer fortsatt. Den har som i første fase vært basert på den samme grunnleggende visjon om å nå nye mennesker for Kristus. Den har handlet om strategier for *menighetsekspanjon*. Perioden kan imidlertid så langt beskrives ved begreper som utflating og konsolidering snarere enn vekst.

Strategien i den første perioden har, som beskrevet foran, handlet om å bygge en menighet rundt en nyskapende gudstjenesteform i lokaler plassert i lokalmiljøet. Etablering av cellegrupper som kjernegrupper og ressurser i menigheten, fokus på åndelig lederskap, ressurskombinasjoner av fast ansatte og ulønna og en finansiering basert på givertjeneste, har vært strategiske nøkkelementer i denne første perioden. Utvikling av de ulike elementene har vært fundert i en åpen og inkluderende holdning overfor mennesker som har tatt kontakt med menigheten. De ulike elementene har vært understøttet av en gjennomtenkt forkynnelse med vekt på å formidle visjonen, verdier og strategier som støtter opp om denne.

Strategitekningen i den andre perioden kan ikke i samme grad betegnes som suksessrik, målt med kvantitative mål. Den har i langt større grad vært preget av en søking etter alternativer for utvikling av menigheten. I dette ligger også spørsmålet om overordnet veivalg for menighetens videre utvikling. Skulle man fortsette å bygge opp en større menighet i selveide lokaler? Skulle det i så fall være en ren lokalmenighet, eller en menighet rettet mot mennesker

fra en større del av byen/distriktet? Eller skulle man i måten å drive menighet på løsrive seg fra et bestemt geografisk sted og lokaler med tilhørende omland? Dette var problemstillinger som ble diskutert og utforsket.

Tanken om eget bygg har vært arbeidet med og diskutert opp gjennom menighetens historie. Strategier og konkrete initiativ som har vært iverksatt de seinere årene, har imidlertid mest vært rettet mot forhold som ikke begrenser seg til den stedege menighet. Forsøket med klynger strandet. Forsøket med ByMenigheten kan i seg selv tolkes som en ikke-geografisk strategi.

Gjennom ulike aktiviteter har menigheten gjennom forsøksperioden arbeidet for å utvikle menighetens nettverk og eksterne kontaktflate. En rekke aktiviteter kan i denne sammenheng nevnes. Dels har dette vært initiativ rettet mot andre menigheter/organisasjoner. Fellesgudstjenesten med andre 2. påskedag har pågått i flere år. En har videre søkt samarbeid med andre menigheter med sikte på å rekruttere konfirmanter til ByMenigheten. Forespørsler om dette til andre menigheter fikk bare delvis positiv respons. En har gått inn i samarbeidsrelasjoner med andre kristne organisasjoner innen ungdomsarbeid og familiearbeid. En har i forståelse med en nabomenighet startet opp et nettverksarbeid i et byggefelt der. Det er også tatt kontakt med andre nabomenigheter med sikte på å etablere "satellitter" med tilknytning til ByMenigheten. Dette møtte, som vi skal komme tilbake til i et seinere kapittel, til dels motstand. Cellegruppegudstjenestene er også tenkt som en arena for å skape møteplasser. Ifølge ledelsen for menigheten er hver cellegruppe utfordret til slik gudstjeneste.

5.3.2 Strategisk prosess under forsøksperioden

En relativt omfattende strategisk prosess, som ble gjennomført av menigheten under forsøksperioden, forteller oss mye om hvordan menigheten nå orienterer seg. Denne prosessen kan etter vårt skjønn beskrives som både bred og demokratisk. Man startet opp i menighetsrådet og involverte deretter først cellegruppelederne og til sist menigheten generelt i et menighetsmøte. En hadde også ekstern støtte i prosessen ved en person fra K-Vekst som tilbyr konseptet Naturlig Menighetsutvikling. Man har latt enkeltpersoner på alle nivåer få komme med innspill til hva man mener er viktig for å utvikle menigheten og visjonen for menigheten. Underveis bestemte man seg også for å stanse prosessen i to måneder for bønn og refleksjon.

Det vises også til at det fra folk i menigheten i løpet av denne prosessen har kommet opp mye misnøye. Det var misnøye fra noen om at ting kom for fort, slik som klyngene, og fra andre at ting skjedde for sent. Noen drømmer om den store IMI-lignende kirken, andre om det lille fellesskapet. Usikkerhet om hva menigheten er på vei til å bli på bakgrunn av erfaringer fra andre steder var også en del av bildet. De som var misfornøyde med noe ble bedt om å ta det åpent opp, men legge ting til side når man hadde gitt uttrykk for ting.

Ut av prosessen kom det en strategi som våren 2008 ble lagt frem for medlemmene på et informasjonsmøte etter gudstjenesten. Hovedbudskapet var å fornye visjonen om å trekke flere til Jesus. Ingen man visste om, hadde blitt kristne i menigheten i løpet av det siste året. "Det koker ned til meg og deg med hensyn til å fungere evangeliserende", som det ble sagt. Det legges vekt på at folk i menigheten enkeltvis tar vare på sine vennskap og utvikler sine

nettverk til mennesker/ikke kristne utenfor menigheten. Gjennom menighetsmedlemmenes nære relasjoner til andre mennesker, vil nye kunne komme med.

Hva var så midlene for å realisere målet om å bli en evangeliserende menighet? Menighetens oppgave er å utruste evangelister, å ha et system for det. Måten å gjøre det på var tilbake til start, i den forstand at man skulle styrke vektleggingen på cellegruppene som kjerne i menigheten. Man skal videre ha et fokus på den enkelte, på det allmenne prestedømme. Utrustning og disippelgjøring blir viktig. Derrest vil evangelisering komme.

Følgen av dette er et enda større fokus på cellegrupper og lederopplæring. I en tidlig fase av menighetens historie ble det lagt vekt på at også cellegruppelederne hadde sentrale oppgaver som åndelige veiledere og som et viktig strategisk nivå. Et begrep som hyrde var også nevnt. Det hevdes av informanter at noe av denne vektleggingen over tid ble dempet, og at cellegruppelederne i større grad har fungert som vanlige bibelgruppeledere/koordinatører. I strategien som ble lagt frem, blir cellegruppelederne på ny løftet opp som sentrale for gruppen og menighetens utvikling. Det uttrykkes videre et ønske om på sikt å få en ansatt inn i utrustningsoppgaver i forhold til cellegruppene.

Barnearbeidet nevnes spesielt som et område man ønsker å satse, og der man, dersom økonomien tillater det, vil ha en ny ansatt. Når det gjelder gudstjenester, vil man snarere ha flere enn færre enn før. Fortsatt tenker man seg en gudstjeneste i Kulturhuset i måneden. De andre tre søndagene skal gudstjenesten i utgangspunktet foregå i Bydelshuset, men med mulighet for forskjellige varianter, for eksempel cellegudstjenester eller fellesgudstjenester. Den strategien man her har valgt, med vekt på at menighetens medlemmer skal utrustes til å være mer evangeliserende, er samtidig et nei til noe annet. Det er et nei til et eget bygg til menigheten, et bygg som ideelt sett kan romme hele menigheten, og som ville måtte innebære et betydelig løft av økonomiske og menneskelige ressurser. Et interessant aspekt er at det ikke er denne ressursiden som trekkes frem som begrunnelse for å si nei til bygg, men det at et bygg, når de fysiske rammene er satt, vil begrense menighetens vekstmuligheter.

Ressursmessige aspekter inngår også i den valgte strategien. Det anbefales en ansatt-frivillig modell hvor de ansatte i hovedsak skal stå for opplæring og utrustning mer enn å være utøvende. Desto viktigere blir naturlig nok de frivillige/menighetsleddene på alle nivåer og deres ansvar for å arbeide mot den overordnede visjonen. De ressursmessige aspektene er antagelig det mest uklare i den valgte strategien. En reaksjon, som kom fra et menighetsmedlem etter at strategien var lagt frem på møte etter gudstjenesten, var nettopp dette: *"Flott, men hva med alle oss som er veldig engasjert med oppgaver? Kan man engasjere flere med hensyn til ressurser?"*

I sum, den strategiske reorienteringen, som er i ferd med å utvikle seg, synes å være todelt. På den ene siden, en utad vektlegging på å bygge nettverk og relasjoner; for det andre en innad vektlegging på "back to basic" med hensyn til fornyelse av menighetens misjonsvisjon og fokus på åndelig utrustning og lederskap.

5.4 Sammenfattende drøfting

I dette kapitlet har vi sett nærmere på hvordan menigheten fungerer og har utviklet seg med hensyn til ressurser, organisatoriske forhold og strategier. Det første som kan slås fast, er at det til tross for at menigheten i liten grad mottar ekstern økonomisk støtte, skjer en massiv ressursmessig satsning for å drive menigheten. Det gjelder både menneskelige og økonomiske

ressurser. I forhold til størrelsen har menigheten et betydelig antall ansatte, i hovedsak prester. Disse er i hovedsak finansiert av menigheten selv gjennom givertjeneste.

Til tross for at menigheten har en forholdsvis stor stab, er den ikke bare drevet av de ansatte. Mange av de som går i menigheten, er en vesentlig ressurs i menigheten. Det gjelder ikke minst gudstjenesten, men mange er også knyttet til andre aktiviteter. Givertjenesten er også sentral. Antallet som deltar i særskilte tjenester og som er med i givertjenesten, indikerer at det finnes en kjernegruppe på vel hundre som "bærer" virksomheten. Det er således en kombinasjon av ansatte ledere og en stor kjernegruppe av menighetslemmer/ulønna som "driver" menigheten.

Styringsmessig fungerer menigheten langs to linjer: en åndelig lederskapslinje og en demokratisk linje. Den åndelige lederskapslinjen er forankret i menighetens ansatte ledelse og andre med lederoppgaver. Cellegruppelederne inngår også i en tenkning om åndelig lederskap. Demokratiet er for det første knyttet til det valgte menighetsrådet, og for det andre til en autonom og demokratisk tenkemåte som vi observerte i samtaler med cellegruppene. Så langt synes det ikke å være noen sterk polarisering mellom de to styringsmessige linjene. De to linjene går antagelig i stor grad sammen. Det skyldes etter vår vurdering for det første at det synes å være en rimelig sammenfallende forståelse mellom menighetens ansatte ledere og ledernivået i menighetsrådet. Det skyldes for det andre at interne prosesser i forsøksperioden har vært gitt en relativt bred forankring blant de menige menighetsleddene. For det tredje skyldes det at den visjon og det verdigrunnlag som ble lagt i etablerings- og vekstfasen, fortsatt ligger i menighetskulturen som sentrale føringer for menighetslivet.

Menigheten har gått gjennom tre hovedfaser. Det strategiske fokus har endret seg over tid. I de to første fasene, etablerings- og vekstfasen, har vekten ligget på å plante og bygge menighet. Gjennom en nyskapende gudstjeneste, cellegrupper og andre aktiviteter har man trukket til seg mennesker som ville være med på dette. De fleste har kristen bakgrunn fra før, selv om det synes å være en god del som har fått revitalisert sitt kristne engasjement gjennom Lundehaugen Menighet/ByMenigheten. Relativt få har imidlertid blitt kristne gjennom menigheten.

I forsøksperioden som ByMenighet har man gått inn i den tredje fasen kjennetegnet ved stabilisering og konsolidering. Nå har det strategiske fokus skiftet med mer vekt på å utvikle kontaktflater utad og møteplasser for å nå nye mennesker. At "visjonen lekker", som det er blitt forkynt i menigheten, og antagelig også det at menigheten ikke vokser som før, kan være viktige årsaker til dette strategiske skiftet. For å mobilisere for en slik utadrettet og nettverksbasert strategi, legger man innad vekt på å styrke åndelig utrustning og lederskap.

"Dersom vår struktur ikke resulterer i misjon og nye som kommer til tro på Jesus, har vi feilet", heter det i "Retningsgivende notat for ByMenigheten-Sandnes 2009-2012" et sluttnotat fra strategiprosessen. Det er ikke oss som evaluatorene gitt å kunne si noe om sannsynlighet for å lykkes eller feile. Det som ut fra gjennomgangen i dette kapitlet imidlertid kan sies, er at menigheten har en ressursbase og en styrings/ledelsesstruktur som fortsatt er solid og med det entreprenøriske initiativ intakt. Menigheten²³ kjennetegnes allerede ved en INNad solid fellesskapsbygging og en OPPadrettet gudstjenestefeiring. Om menigheten som helhet og menighetsmedlemmene enkeltvis greier å legge til kvaliteten UTadrettet nettverk

²³ De tre perspektivene: relasjonen til Gud (kalt OPP-perspektivet), relasjonen til hverandre (INN) og relasjonen til andre (UT) beskrives i ByMenighetens retningsgivende notat som tre faktorer som går igjen for en nettverksmenighet.

mot andre og kirkefremmede, vil avhenge både av de videre menighetsinterne prosesser og av de relasjoner man utvikler til andre deler av kirken. Det sistnevnte tema går vi inn på i de påfølgende kapitler.

6 ByMenigheten og de omkringliggende menigheter

Hvordan er forholdet mellom ByMenigheten og omkringliggende menigheter? Er relasjonene preget av samarbeid og samspill i positiv forstand, eller er de snarere preget av motsetninger og konkurranse?

Det er to sider ved dette: For det første handler det om hvilke konkrete former for kontakt og samhandling som finner sted. Er det mye mobilitet mellom ByMenigheten og andre menigheter ved at folk går over til ByMenigheten, eller omvendt ved at de går fra ByMenigheten til andre menigheter? Gjør ByMenigheten aktiviteter i samarbeid med andre menigheter? For det andre handler det om hvordan ByMenigheten oppfattes sett utenfra. I hvilken grad forstås menigheten som et kristent fellesskap med en særegen profil? Oppfattes den å fungere som et alternativt tilbud?

For å undersøke forholdet mellom ByMenigheten og omkringliggende menigheter har vi tatt kontakt med representanter fra i alt 12 soknemenigheter. Dels er dette gjennomført ved personlige intervju, dels er det gjennomført ved at informanter har gitt skriftlige svar på en del spørsmål via e-post. Representanter fra alle soknemenighetene i Sandnes ble dekket gjennom undersøkelsen. I tillegg har vi også stilt spørsmål til nærliggende menigheter i nabokommuner. Prest og leder for menighetsråd ble kontaktet. Fremstillingen baserer seg også på samtaler med representanter fra ByMenigheten, fellestråd, prosti og bispedømmeråd.

6.1 Oppfatninger av ByMenighetens virksomhet og profil

Kjennskapen til ByMenigheten varierer. Mange av våre informanter, særlig blant prestene, har god kjennskap til ByMenigheten. De har vært med på menighetens gudstjenester eller har hatt kontakt med menighetens ledelse gjennom møter og/eller personlig kjennskap. Enkelte av informantene fra menighetsrådsiden har bare perifer kjennskap til ByMenigheten. Dens karakter av å være en ikke-geografisk menighet med et alternativt tilbud er imidlertid godt kjent.

6.1.1 Gudstjenestene

Gudstjenestearbeidet i ByMenigheten legges særlig merke til. *”De er kjempegode i å jobbe med gudstjenesten”*, sier én av informantene. Gudstjenesten oppfattes som en av hovedpilarene sett utenfra. Det påpekes at det legges mye arbeid ned i gudstjenestefellesskapet. Lovsang, musikk, gode prekener og drama, trekkes frem. Fellesgudstjenesten som ByMenigheten arrangerer 2. påskedag sammen med andre menigheter/forsamlinger, og som flere av informantene har deltatt i, får bare positive tilbakemeldinger.

Menigheten oppfattes å ha en teologi og forkynnelse som ikke er grunnleggende annerledes enn i Den norske kirke for øvrig. *”Vet hvor de har utdannelsen sin fra. Det som er det nye er arbeidsformer og metoder”*, sier en annen informant. Det vises til at menigheten jobber mye med formidlingen og at det tas opp aktuelle tema. Forkynnelsen betegnes av en informant som livsnær og aktuell. En annen informant, som lytter til de fleste prekenene via MP3 spiller, sier

seg imponert over en sentral, bevisst og utfordrende forkynnelse. *"De har en mindre liturgisk form"* (underforstått: sett i forhold til hva som er vanlig i kirken), *"men de har sine byggesteiner de også"*, uttrykker en tredje informant. En fjerde informant sier at ByMenigheten av enkelte oppfattes å ha en *"klarere forkynnelse"* sammenlignet med egen menighet, hvor forkynnelsen vurderes å være *"mer rund"*.

6.1.2 Menighetsmedlemmer og involvering

Flere trekker fram det positive i at menighetsleddene trekkes så aktivt med. Det pekes på hvordan det gjennom dette skapes verdier som inkludering og eierforhold. Den nære sammenhengen mellom smågruppene og menighetens egenart trekkes frem av flere. En informant fremhever at smågruppene ikke er et tilbud; cellegruppene er en nødvendig del av menighetstilhørigheten. En annen viser til ByMenighetens misjonsmål, hvor man ikke primært søker å nå folk knyttet til geografi, men gjennom nettverk. En tredje påpeker at det gjennom medlemmenes aktive valg om å være med i ByMenigheten, også kan stilles sterkere "krav" til deltakelse og givertjeneste. Slik sett kan det minne om en nytestamentlig menighet, sies det.

Flere informanter uttrykker på ulike måter hva slags mennesker de mener ByMenigheten tiltrekker seg. Det trekkes frem at man i større grad enn i en geografisk menighet aktivt velger å være med i menigheten, og at dette legger føringer for hvem som blir med.

"En menighet som på noen måter ivaretar rogalandsk bedehuskultur inn i en ny tid", uttrykker en person det. *"Herunder også behovet for å ha en viss avgrensning i forhold til hvem som 'er med' og ikke."* Vedkommende oppfatter imidlertid ikke ByMenigheten som sekterisk i betydning eksklusiv. *"Tilbyr fellesskap til mennesker som først og fremst har et felles engasjement som kristne, og der man dernest har felles interesse når det gjelder form og stil"*, sier en annen. *"Menighet for de som liker å gå i kirka, de fromme/frelste. Ikke vanlig folkekirke"*, sier en tredje. *"Vi har den brede folkekirketilnærmingen. Vi jobber mot et bredere lokalmiljø som føler tilknytning til oss. Der tror jeg at de savner noe"*, sier en fjerde informant.

Enkelte er også inne på at det kan være et visst livsfasepreg over det å delta i denne menigheten, ved at den tiltrekker seg småbarnsfamilier.

6.1.3 ByMenighetens profil

Representanter for nabomenigheter og andre lokale kirkelige instanser gir i det alt vesentlige et positivt bilde av aktiviteten og måten ByMenigheten drives på. Gudstjenesten, cellegrupper, aktive medlemmer og deltakere er elementer som trekkes frem, når særdrag ved menigheten skal beskrives. Betegnelser som moderne, nytenkende, kreativ, i front, en løsere form blir også brukt for å beskrive menigheten.

På den annen side er det også enkelte informanter som sier at ByMenigheten ikke er så spesiell, og at menigheten har en del utfordringer. Det at den ikke i alt er så spesiell, er opplagt riktig i Stavangerdistriktet, der flere nye menighetsdannelser satser på å være nyskapende og utadrettet i måtene det drives på. Fra en slik bydelsmenighet pekes det på at

man på mange måter har en profil som er liknende som ByMenigheten, men en skiller seg likevel fra denne gjennom et tydeligere forhold til lokalmiljøet og folkekirken.

Flere menigheter trekker frem at det jobbes med grupper hos dem også. Det pekes på at friere former etter hvert også kommer i andre menigheter, slik det legges opp til i gudstjenestereformen. En informant fra en tradisjonell folkekirkemenighet sier:

Noen som har gått der sier: Så ulikt er det ikke....De har kanskje noe friere opplegg i gudstjenesten enn det vi har. Men vi gjør mange nye ting vi også. Det presser seg på hos oss også.

En person mener at ByMenigheten skiller seg lite ut når det gjelder hvem som er aktive i kirken. Vedkommende mener at menigheten rekrutterer fra de samme grupper som de selv gjør:

Skulle ønske de lå mer i forkant med annen sosial profil og bli mer folkelige...Vi har en samværsform som bare har noen typer mennesker. Der tror jeg ikke ByMenigheten skiller seg ut. Det mener jeg er trist.

I sum, ByMenigheten oppfattes av andre menigheter å være aktivitetmessig nyskapende og gjøre mye bra. Den særegne profilen ligger også i den sterke deltakerorienteringen. Det som til dels problematiseres, er at menigheten mangler den brede kontaktflaten som de ordinære folkekirkemenighetene har.

6.2 ByMenighetens relasjoner til andre menigheter

Når det gjelder relasjoner til omkringliggende menigheter, viser materialet at disse varierer både knyttet til tidsperiode og til geografi. Det vil derfor i noen grad bli skilt mellom ulike faser. Tidsperiodene kan, som tidligere nevnt, grovt deles opp i tre:

1. Oppstartfase Lundehaugen (1998-2004)
2. Søknadsfasen angående tilknytningsform til Den norske kirke (2004-2005)
3. Forsøksperioden (2006-2008)

Materialet viser at særlig Gand menighet²⁴ og noen andre menigheter har blitt mest berørt av etableringen av ByMenigheten. Det vil derfor også i noen grad bli skilt mellom det som litt upresist kan defineres som tre nivå.

1. Gand
2. Andre menigheter som ble berørt
3. Menigheter som i liten grad ble berørt

For fullstendighets skyld bør det her nevnes at parallelt med prosessen med å finne en formell struktur for ByMenigheten, ble det lokalt også arbeidet med en deling av Gand menighet. I

²⁴ Forholdet til Gand er selvsagt i en særstilling, ettersom etableringen rent fysisk skjedde her og at Lundehaugen formelt var en del av Gand menighet. De formelle båndene mellom Lundehaugen og Gand blir derfor også beskrevet i sammenheng med Lundehaugen/ByMenighetens relasjon til de kirkelige organ.

forbindelse med at Lundehaugen ble etablert som valgmenighet, fikk Gand menighet seg tildelt en prosjektlederstilling av Bispedømmet for å etablere et forsøk med en stedefen folkekirkemenighet i Ganddal. I 2005 ble det således startet opp med gudstjenestefeiring i Lundehaugen videregående skole i regi av det som nå kalles Ganddalen menighet, en menighetsforsamling som formelt fortsatt er en del av Gand sokn.

6.2.1 Mobilitet blant medlemmene

Der hvor effekten av å ligge nær ByMenigheten ut fra vårt intervjumateriale synes å ha vært størst, er som nevnt:

- Modernmenigheten Gand som gjennom hele ByMenighetens historie har hatt relasjoner til denne.
- Menigheter som ligger nær ByMenigheten, og hvor relativt mange og til dels personer fra menighetskjernen orienterer seg mot ByMenigheten.

Særlig har effekter på andre menigheter vært betydelig i de første fasene da ByMenigheten ble etablert og vokste kraftig.

De menneskene, som gikk inn i ByMenigheten, har, enten de før var aktive eller ikke, innflyttere eller fastboende, kommet fra et sted, en geografisk menighet. En nabomenighet anslår at i underkant av 20 aktive kirkegjengere har gått over til ByMenigheten. I dag går noen aktive fra denne menigheten leilighetsvis i ByMenigheten, mens noen går begge steder og har cellegruppefelleskap i ByMenigheten. Fra en annen nabomenighet fortelles det at en familie som tidligere var aktiv, har meldt overgang til ByMenigheten, to-tre andre går der uten å være innmeldt, og videre befinner tre andre familier seg på ByMenighetens medlemsliste, men de har ikke vært aktive tidligere i menigheten. Denne informanten beskriver ByMenigheten slik:

En menighet som både drar fordel og høster ulemper med at en type aktive menighetsfolk i dag er på vandring, og gjerne er innom flere typer menigheter før de eventuelt slår seg til ro et sted.

Vedkommende uttrykker samtidig at man har ”mistet” langt flere til en annen menighet, en foreningsmenighet, enn til ByMenigheten.

Informantene fra omkringliggende menigheter gir ikke uttrykk for at de ser det å ”miste” menighetslemmer som noe stort problem. Modernmenigheten Gand, hvor en god del har kommet fra, viser til at de har hatt ytterligere avskalling ved at en ny geografisk menighetsplanting ble satt i gang i Ganddalen samtidig med at ByMenigheten ble etablert som forsøksprosjekt.

Når det gjelder forsøksperioden spesielt, er inntrykket at det ikke er noe vesentlig problem med overgang av medlemmer verken fra andre menigheter til ByMenigheten eller motsatt vei. Noen slike overganger skjer, til dels i begge retninger, uten at dette tillegges stor vekt. Nå kan selvsagt dette også i noen grad ha sammenheng med at vi har fått vår informasjon i forsøksperioden, og at ByMenigheten ikke har vokst vesentlig i denne perioden.

6.2.2 Inspirasjon og samarbeid

Mange informanter trekker frem positive trekk ved det å ha en menighet som ByMenigheten i nærheten. Delvis oppfattes ByMenigheten å ha vært en inspirasjonskilde for menighetsutvikling i Stavangerområdet:

God inspirasjon. Hjelp til å tenke gjennom hva en menighet er.

Min opplevelse er at det har virket inspirerende og fornyende på vår menighet. Man har sett at det går an å gjøre ting annerledes. Man ser at noen har behov for andre former enn de tradisjonelle. Ved siden av at de har muligheter for å gå til ByMenigheten, tenker vi at vi kan også gjøre vår "vri" på ting, kanskje for å tilfredsstille de som foretrekker andre former enn de ByMenigheten velger. Det er en høyst aktuell tanke i forbindelse med den pågående liturgirevisjonen i Dnk der noe av intensjonen er at hver menighet skal få utvikle sin profil.

Menigheten har bidratt til å spre kunnskap om menighetsutvikling ved kursvirksomhet, utarbeidelse av ressursmateriale, samt ved uformelt samarbeid mellom prester i andre menigheter:

ByMenigheten har påvirket oss "Positivt i den forstand at vi har gått sammen om temaserier, retreat og tenkning om nye menighetsformer i Den norske kirke

Initiativ til gudstjenesten 2. påskedag, som er en fellesgudstjeneste mellom flere menigheter, nevnes også av mange.

6.2.3 Konkurransen og spenninger

Opplevelsen av å stå i en konkurransesituasjon skinner gjennom i enkelte av informantsamtalene, kanskje særlig der man har vært spesielt berørt. Samtaler både med representanter fra nabomenigheter og folk i cellegrupper indikerer at enkelte av de som har gått over til ByMenigheten, har gjort dette fordi at de ikke har vært fornøyd med profilen eller andre forhold i egen menighet. Samtidig vises det til at det ikke bare er ByMenigheten som i området har hatt en form for mottaksfunksjon av mennesker som ikke har funnet seg til rette i egen menighet.

Enkelte sider ved dette har vært oppfattet som et problem, andre ikke. I modermenigheten Gand hadde Lundehaugen menighet i oppstartfasen en god forankring, blant annet i menighetsrådet. Som tidligere nevnt ble det seinere mer uklare linjer. I Gand menighet fantes det en forståelse av at man skulle etablere en ny geografisk menighet gjennom deling, som kunne avlaste modermenigheten. Mens det fra ByMenigheten gis uttrykk for en annen historieforståelse, hvor visjonen om en selvstendig menighet stod sentralt.

Det at man i Gand har fått satt i gang et eget arbeid i tråd med intensjonen om geografisk knoppskyting, kan ha bidratt til å redusere frustrasjoner i modermenigheten.

Fra en annen menighet, som har opplevd å stå i et konkurranseforhold til ByMenigheten når det gjelder å holde på egne medlemmer, ble det uttrykt som et problem at man i ByMenigheten har hatt større muligheter til å gjøre ting annerledes:

ByMenigheten har blitt et fyrtårn. Det har vært ubehagelig. De har fått fullmakter som vi ikke har fått. Særlig når det gjelder gudstjenestelivet. Vi andre har hatt de faste formene. Vi har måttet holde oss til den røde boka. Nå er det blitt noe mer frihet. De kunne kreere ting selv. Vi som representerte tradisjonen ble stempla negativt.

Med folkekirkens strukturer som ramme og krav opplevdes det ikke som en har hatt de samme mulighetene. Man ble beskrevet som kjedelig av folk i egen menighet, og hadde nok også en opplevelse av at ByMenigheten i sin kommunikasjon utad om egne gudstjenester, som andre ikke har, gikk lenger enn man burde. Videre ble det hevdet at ByMenigheten har hatt en tilgang på ressurser til å utvikle gudstjenesten som en menighet som må bruke mye krefter til begravelser, konfirmanter og annet, ikke har.

Problemet handler for denne informanten fra en folkekirkemenighet, om den frihet vedkommende mener at ByMenigheten har hatt, og som en selv manglet. Det at enkeltpersoner, ut fra sammenligning, ville gjøre sin egen lokale menighet liknende ByMenigheten, gjorde ting vanskelig. På den måten ble det skapt en uheldig polarisering mellom grupper i menigheten, sies det.

Det er videre reist kritikk med hensyn til at en gjennom etablerings- og vekstfasen ikke var særlig flinke fra Lundehaugens side til verken å kommunisere med modernemenigheten, som inntil valgmenighetsforsøket hadde det formelle ansvaret, eller til å involvere seg i prostiets samlinger for prestene. En informant fra Gand understreket hvor mye enklere det var da ByMenigheten formelt sett ble en valgmenighet, og man fra da av visste at man ikke satt med ansvaret. Før det opplevde man å sitte med det formelle ansvaret, men uten å få tilfredsstillende informasjon fra ByMenigheten til å ivareta dette. Også fra en annen informant pekes det på at situasjonen ble enklere når ByMenigheten ble formelt etablert og dermed hadde et mandat å operere ut fra.

En informant peker på problemer om det blir to strukturer i kirken, en folkekirkestructur og en annen struktur med mer fristilte menigheter som ByMenigheten:

Hvis to strukturer, som jeg snakka om, og hvis de skal ha andre arbeidsvilkår. For eksempel ansette egne folk og ha helt andre friheter. Og samtidig konkurrere på samme marked, så finner vi oss ikke i det.

De fleste ser imidlertid konkurranseaspektet mer positivt:

Delvis blir vi nok tappa for ressurser, men vi blir og (positivt) trigga til konkurranse. Må skjerpe oss for å nå ut til folk. Men jeg har ikke nøkkelen til hvorledes vi makte det.

En annen informant uttrykker om det å ha ByMenigheten i nærheten:

Det bidrar til å skjerpe oss – og samtidig er det såpass forskjell på oss når det gjelder det folkekirkelige, at vi ikke opplever ByMenigheten som konkurrent, men som solide

søstre og brødre – med ulik profil på arbeidet med å gjøre Sandnesfolk til Jesu sanne etterfølgere.

Det som kritiseres på det relasjonelle plan, handler således mye om kommunikasjon, eller riktigere sagt om mangelfull kommunikasjon mellom ByMenigheten og andre berørte aktører, særlig i oppstartfasen. Det kan se ut til at mangel på klare rammer, informasjon og gjensidig kommunikasjon med hensyn til ByMenighetens plass i den lokale kirke, har skapt problemer.

Det finnes også tegn som tyder på at dersom kjennskap/sosiale relasjoner mellom nøkkelpersoner i henholdsvis ByMenigheten og en annen menighet fungerer bra, vil dette ha positiv innvirkning på utviklingen av forholdet mellom de to menighetene.

I det aller siste har det, ifølge informanter, blitt bedre relasjoner mellom ByMenigheten og omkringliggende menigheter. Det gis positiv respons på lederskapets kommunikasjon og relasjoner med andre aktører i det lokale prostiet.

Dette handler om at toveisforbindelser er blitt håndterte imøtekommende fra ulike parter, for eksempel ved at Gand menighet lar ByMenigheten komme til med informasjon med tanke på å skaffe konfirmanter, og at en prest fra ByMenigheten driver nettverksarbeid i nytt byggefelt i nabomenighet i forståelse med denne menigheten.

Helt uproblematisk er situasjonen imidlertid ikke, heller ikke i dag. ByMenigheten har nylig, med støtte fra Bispedømmet, gitt signaler om at en ønsker å utvikle lokalt arbeid i nye områder hos tilgrensende geografiske menigheter i bydeler hvor menighetslivet anses å stå svakt. Dette møtes ikke udelt positivt i de menigheter dette angår. Man er kritisk til at slikt skjer: *”Vi synes det er problem at en menighet som ”reklamerer” med å være bydekkende skal begynne å holde på med tilbud lokalt og ikke har gått inn på samarbeid rundt dette”*. En informant mener at denne ”oppdagelse av nærmiljøets betydning” er å skifte modell underveis i forsøksperioden. Det betegnes av vedkommende som uryddig.

Samhandlingsmønsteret som det her beskrives samstemmer i stor grad med den tenkning som uttrykkes av representant for ByMenighetens ledelse:

Vil at ting skal skje i dialog og åpenhet. Men vil ikke bli styrt av nabomenigheter. Vil kunne gå inn for ting, selv om menighetene ikke vil det selv.

6.2.4 Bør vi ha denne type menigheter?

De fleste har generelt sett svært positive synspunkter på det å ha en menighet som ByMenigheten i Den norske kirke. *”Jeg tror store byer trenger en bymenighet – der de som ikke finner seg til rette i sin lokale kirke, kan oppleve et godt fellesskap”*, uttrykker en informant. En annen beskriver sitt syn som følger:

Jeg vurderer ByMenigheten som svært viktig for Den norske kirke. Den er viktig fordi den har tatt jobben med å få dette med valgmulighet inn i Den norske kirke. Mens andre har satt seg mer utenfor, for eksempel IMI. De prøver å tenke annerledes for å nå videre ut. Vet ikke om denne måten er den rette, men det at de prøver har en stor betydning... Jeg tror mer på ideen som skapte menigheten, enn selve det at det er en valgmenighet.

En tredje mener at

muligheten for å danne valgmenigheter som ByMenigheten er riktig og nødvendig for å skape nok fleksibilitet til at mennesker og grupper som foretrekker en slik form, likevel kan forbli innenfor Den norske kirke, og ha innflytelse der gjennom rådsorganene. Her bør Den norske kirke være romslig, åpen og inkluderende slik en gjerne ønsker å betegne seg.

Hovedinntrykket av informantenes syn på en menighet av typen bymenighet er positivt, selv om det også finnes de som er skeptiske. De frykter for at de generelle geografiske folkekirkemenighetene svekkes. Utsagnet som uttrykker dette sterkest, lyder:

Jeg svarer for flere i vår menighet når vi gir uttrykk for at slik geografiløs statskirkemenighet undergraver folkekirketenkningen. Frimenigheter er ok, men flere typer statskirkemenigheter kan gi grobunn for 'elitepreg' – og vi vil hele tiden se til at folkekirken ikke blir svekket ved at den geografiske menighet skal kunne gi de tilbud/samlingspunkt som den lokale menigheten trenger/vil ha.

6.3 Gudstjenestebesøk Sandnes kommune

En problemstilling som har vært reist, er om ByMenigheten har bidratt til å øke det kirkelige engasjement totalt sett i området, eller om folk så å si bare har flyttet mellom ulike menigheter. Vi har derfor sett på om det er mulig å finne opplysninger fra kirkelig statistikk som kunne belyse denne problemstillingen.

I tabellen som følger er gjengitt noen tall for gudstjenestebesøk for Sandnes kommune, Gand prestegjeld og Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes.

Dette materialet viser et ganske stabilt antall gudstjenestedeltakere i Sandnes kommune og også i Gand prestegjeld. Det synes ellers som de høyere tallene for Gand i 2003 og 2004 kan ses i sammenheng med antallet for ByMenigheten. Tallene for Gand i 2006 viser en mindre nedgang enn det at tallene for ByMenigheten er tatt ut, skulle innebære. I 2005 ble Ganddalen menighet ”etablert”. I 2006 hadde de et gudstjenestebesøk på 2.550. I 2008 hadde dette tallet økt til 3.200.

	2 Gudstjeneste- besøk Sandnes kommune søn- og helligdager ²⁵	3 Samlet gudstjeneste besøk Sandnes kommune	4 Samlet gudstjeneste besøk Gand prestegjeld ²⁶	5 <i>Gudstjeneste besøk Gand og ByMenig- heten</i> ²⁷	6 Guds- tjeneste besøk ByMenighete n	7 Kommentar ByMenighe ten
1998	75 000		34 500	34 500		
2000	83 000	107 000	31 000	31 000	4300(?)	Estimert ut fra 2148 pers. høsten 2000
2001	82 000	111 000	34 000	34 000	5 596	Fra årsm.
2002	83 000	109 000	31 000	31 000	8 644	Fra årsm.
2003	86 000	106 000	37 000	37 000	12 862	Fra årsm.
2004	90 000	116 000	38 000	38 000		
2005	92 000	105 000	34 500	34 500	9 233	Tall fra Gand
2006	88 000	109 000	29 000	38 500	9 603	Beregnet 291x33
2007	91 000	113 000	30 000	40 000	9 867	Beregnet 299x33
2008	91 000	111 000	28 000	36 000	8582	

Disse tallene bør også ses opp mot, på den ene siden, en mer generell nasjonal trend der tallet på gudstjenestedeltakere har vist en nedadgående tendens²⁸, og, på den andre siden det faktum at Sandnes kommune har hatt en relativt jevn befolkningsvekst de senere år.²⁹ Samlet gir derfor disse tallene i seg selv et noe tynt grunnlag for å vurdere i hvor stor grad ByMenigheten bidrar til å styrke gudstjenestedeltakelsen i kommunen. Men hvis vi ser på utviklingen for Gand prestegjeld inkludert ByMenigheten (kolonne 5) og vet at over halvparten av medlemme kommer fra dette prestegjeldet, synes det klart at ByMenigheten i noen grad bidrar til å styrke gudstjenestedeltakelsen.

6.4 Oppsummerende drøfting

I tidligere kapitler er veksten i og rekruttering til ByMenigheten beskrevet. I stor grad er det folk som har vært aktive fra før som går i ByMenigheten. Det er ikke så mange som har blitt kristne gjennom denne aktiviteten, men en god del har fått revitalisert sitt liv som kristen og blitt mer aktive i kirkelig sammenheng. Vi har tidligere beskrevet at litt over halvparten av medlemmene kommer fra Gand sokn sitt geografiske område, ca. en tredjedel fra resten av Sandnes kommune, og resten fra kommunene rundt.

Det kan, ikke overraskende, se ut til at fysisk avstand betyr noe for den innvirkning som en valgmenighet som ByMenigheten har på omkringliggende menigheter. Menigheter som ligger

²⁵ Datane i kolonne 2, 3 og 4 er hentet fra NSDs Kirke database (med unntak av tallene for Gand menighet 2007 og 2008 som er oppgitt direkte fra Gand menighet og tallene for 2008 kolonne 2 og 3 som er oppgitt fra Kirkevergen i Sandnes).

²⁶ Tallene inkluderer, fram til og med 2005 også tallene fra Lundehaugen menighet

²⁷ I denne kolonnen er tallene fra kolonne 4 fram til og med 2005 og for 2006-2008 fra kolonne 4 og 6.

²⁸ Se for eksempel: *Tilstandsrapport for Den norske kirke*. Kirkemøtet oktober 2007 (www.kirken.no)

²⁹ I følge kommunal statistikk har befolkningen i Sandnes økt fra 52 998 pr. 1.1.2000 til 63 431 pr. 1.1.2009. Det tilsvarer en gjennomsnittlig økning pr. år på 1160 eller ca.2 %.

geografisk litt unna ByMenighetens kjerneområde, synes i liten grad å ha blitt berørt av denne. Eksempelvis, i en menighet som Riska, som ligger i Sandnes kommune, men et godt stykke fra sentrum og Ganddal, ByMenighetens kjerneområde, sies det at ByMenigheten ikke har hatt vesentlig innvirkning. Dette gjelder også flere menigheter innenfor Sandnes kommune og de aller fleste utenfor Sandnes kommune. For andre menigheter har ByMenigheten hatt en mer direkte betydning for egen virksomhet.

Det er likevel nesten helt gjennomgående at en menighet som ByMenigheten ses på som et supplement til andre menigheter. Den både inspirerer og utfordrer de andre menighetene i området. Men som vi har sett, er det også enkelte kritiske røster.

Det kan, som beskrivelsen foran viser, oppstå spenninger i forholdet mellom en ikke-geografisk menighet som ByMenigheten og de nærliggende geografiske soknemenighetene. Slike spenninger har kommet opp til overflaten i ulike faser av menighetens utvikling, både før og under forsøksperioden. Et grunnlag for spenningene handler om at man til dels opererer på samme ”marked”. Det kan både ses som skjerpene i positiv forstand og som konfliktskapende.

Problemet synes med utgangspunkt i markedsmetaforen, i mindre grad å være at man konkurrerer om menneskene, men mer at man opplever at ”konkurransforholdene” kan være ulike eller uklare. Noe av dette synes å ha ligget i mangelfull kommunikasjon. Men gjennom forsøksperioden synes det opplagt også å være uklarheter som handler om ulike forståelser av hva en Bymenighet er for noe, sett ut fra den geografiske dimensjon. Konkurransen fra en Bymenighet med nærvær ut i lokalmiljøene oppfattes antagelig som en ”sterkere konkurrent” enn en Bymenighet i definerte lokaliteter som man aktivt må dra til, dersom man ønsker å delta.

Noe av konfliktstoffet går til kjernen av valgmenighetsforsøket. Samtidig som ByMenigheten er en ikke-geografisk menighet, kan man selvsagt ikke fungere helt uavhengig av geografi. Folk bor et sted; gudstjenester og cellegrupper finner sted i lokaler som ligger et sted. Gitt at man tar utgangspunkt i det generelle inntrykket som gis, at ByMenigheten gjør mye bra og at det er positivt med alternativer, kan det fortsatt oppstå uenigheter mellom en geografisk menighet og ByMenigheten om for eksempel oppstart av en aktivitet. I dag løses dette i hovedsak gjennom dialog, men historien viser at potensialet for uenighet og medfølgende frustrasjoner er til stede.

Dette reiser igjen en større diskusjon angående forholdet mellom menigheter. Det kan, på den ene side, reises spørsmål om ikke en ensidig harmonitankegang kan stå i veien for innovasjon og nytenking, og slik ikke bør være det eneste kriteriet for å vurdere relasjonen til omkringliggende menigheter. På den annen side kan det også, gitt at mange har et lite aktivt forhold til kirken, stilles spørsmål ved om det ikke også hadde vært formålstjenlig å tenke mer samarbeid på tvers, for eksempel ved hjelp av menighetsformer av den type som ByMenigheten representerer.

7 *Forholdet til overordnede kirkelige instanser*

Hvordan har relasjonene mellom ByMenigheten og overordnede kirkelige instanser fungert? Hvordan har kontakten vært? Hvilke saker og problemstillinger har vært berørt? I hvilken grad har de overordnede kirkelige instanser gitt støtte til menigheten, og hva har dette betydd? Eller omvendt, har forholdet til overordnede instanser vært hindrende for ByMenighetens utvikling?

I arbeidet med å undersøke dette, har vi, foruten Gand menighet, hatt kontakt med representanter for overordnede kirkelige organer, dvs. fellesråd, prosti og bispedømme. I alt har vi gjennomført intervjuer med ni forskjellige personer fra disse kirkelige organene. Noen av disse intervjuene har vært i form av gruppeintervjuer. Relasjonene er også drøftet med ByMenigheten i flere samtaler med representanter for ledelsen.

Nedenfor er disse relasjonene beskrevet knyttet til tre faser: Lundehaugens oppstartfase (1997-2004), søknadsfasen (2004-2005) og forsøksfasen (2006-2008).

7.1 **Oppstartfasen**

Som tidligere beskrevet, ble Lundehaugen startet gjennom et lokalt initiativ, og innenfor rammene av en lokal menighet, Gand. Dette initiativet utviklet seg og medførte til dels vanskelige prosesser i forholdet mellom Lundehaugen menighet og modermenigheten.

Men etableringen kan også ses i en videre kontekst. Biskop og bispedømmeråd var, ifølge informanter, veldig positive til kirkevekst og menighetsbygging tidlig på 90-tallet. Ifølge en informant var de den gang mer positivt innstilt enn mange av prestene i bispedømmet. Tidligere biskop Bue var opptatt av kirkevekst. Han medvirket i sin tid til igangsetting av et av de første menighetsbyggingsprosjektene, det på Frøyland-Orstad. Biskop Baasland har fulgt aktivt opp og vært en positivt medvirkende faktor til menighetsutviklingsprosjekter i bispedømmet generelt, og ByMenigheten spesielt. Under visitasforedrag i Gand menighet i 2002 sier biskopen blant annet dette om Lundehaugen menighet:

Dette er ikke bare en ny menighetsdannelse, men også en ny form for menighetsdannelse. Jeg gleder meg over det initiativ som der er tatt, og har derfor gitt fullmakt til at en i denne virksomheten kan fravike en del av de ordninger som gjelder i vår kirke for at vi skal få prøve ut nye gudstjenestereformer og nye kirkestrukturer.

Biskopen pekte videre i foredraget på behov for avklaring av menighetens plass både i det geografiske bildet, og undret seg på hvordan menigheten *”vil definere seg i spenningsfeltet mellom trosfellesskap og folkekirkemenighet”*

”Var et barn av bispedømmet egentlig”. Denne kommentaren fra en informant sier noe vesentlig om forholdet mellom ByMenigheten og Den norske kirkes strukturer. Biskop og bispedømmet har fra Den norske kirkes side vært en svært viktig kontakt, diskusjons- og samarbeidspartner i den strategiske prosessen som ByMenigheten har gått gjennom.

7.2 Søknadsfasen

I oppstartsfasen var menigheten som kjent underordnet Gand sokn, og deres kontakt med kirkens overordnede strukturer gikk via menighetsrådet i Gand. Da spørsmålet om en annen og mer selvstendig tilknytning ble aktualisert, gikk menighetens ledelse inn i en omfattende dialog med bispedømmet, særlig representert ved bispedømmeadministrasjonen.

Det bør i denne sammenheng igjen nevnes at det innnefor Stavanger bispedømme, og særlig på Nord-Jæren, ble arbeidet aktivt med ulike former for nyplanting av menigheter. En utredningsgruppe utarbeidet i 2005 en rapport³⁰ som også inneholder en oversikt over ulike tiltak i bispedømmet. I innledningen sies det:

”I Stavanger bispedømme har det de senere årene vokst fram en rekke nye menigheter. Rogaland fylke, og da særlig Stavanger og Nord-Jæren, er utbyggingsområder med en jevn befolkningsvekst. Flesteparten av de nye menighetene finnes i nyetablerte boligområder. Disse boligområdene ligger gjerne innenfor et avgrenset område av ett eller flere sokn, og det oppleves av mange som ønskelig og tjenlig å opprette en egen menighet i området.

Menighetene i Den norske kirke har i stor grad hatt samme profil i gudstjenesteliv og øvrig menighetsarbeid. Utviklingen har imidlertid gått i retning av at man tar i bruk alternative gudstjenesteliturcier og arbeidsformer. Dette er sannsynligvis en utvikling som kommer til å fortsette, samtidig som det opprettes nye menigheter med alternativ profil.

De nye menighetene er en viktig ressurs i Den norske kirke. Utfordringen er imidlertid å definere den formelle plassen til disse menighetene innenfor den kirkelige struktur og det kirkelige lovverk.”

I den oversikten som gis, er alle de andre menighetsfellesskapene mer eller mindre geografisk fundert, eller i det minste knyttet til bare et sokn. Det er bare ByMenigheten som beskrives som en personmenighet, dvs. at man velger menighet ut fra menighetens profil eller arbeidsformer. I utredningen henvises også til at: *”I Bergen sentrum er flere sokn slått sammen til ett stort sokn. Sentrumskirkene har fått menigheter med ulik profil. Slike menigheter kan kalles ”profilmenigheter”.*

Å redegjøre nærmere for denne og andre bidrag til tenkningen rundt hvordan kirken kan inkorporere nye menigheter og arbeidsformer, ligger utenfor rammen av denne evalueringsrapporten. Rapporten *Menighetsutvikling i Stavanger bispedømme* er bare nevnt som et uttrykk for at det i Stavanger bispedømme arbeides aktivt med disse spørsmålene og at forholdet til ByMenigheten også bør ses inn i denne sammenhengen.

Biskop, bispedømmeadministrasjon og bispedømmeråd var involvert i prosessen frem mot at menigheten ble godkjent som et forsøksprosjekt på nasjonalt plan i kirken. Fra begge parters side er det gitt uttrykk for at dialogen mellom Lundehaugen og bispedømmet, som førte frem

³⁰ *Menighetsutvikling i Stavanger bispedømme – Utredning fra en utredningsgruppe nedsatt av Stavanger bispedømmeråd, april 2005*

til at forsøksprosjektet, var krevende. En representant for menighetens ledelse betegner samtalene som forhandlinger for å karakterisere de drøftinger som pågikk.

Det krevende i prosessen frem mot forsøket skyldtes på den ene side at det internt i ByMenigheten var usikkerhet og ulike meninger om hva man skulle gjøre. En frikirkelig modell ble avvist av menigheten. En foreningsmodell med biskoppelig tilsyn var det alternativ som ble lansert. Menigheten var opptatt av å ha frihet og fleksibilitet, samtidig som mange også ville ha den forankring og legitimitet som det å være innenfor kirken innebar. Bispedømmet på sin side hadde, som sagt, lenge vært opptatt av menighetsvekst og modeller for menighetsutvikling. En ville gjerne fortsatt ha Lundehaugen innen rammen av Den norske kirke, og ønsket ikke den løsere tilknytning som en foreningsmodell innebar.

Fra bispedømmet ble det framsatt en del krav man mente måtte oppfylles for at Lundehaugen skulle kunne aksepteres som et forsøksprosjekt i regi av kirken. På et par punkter måtte menigheten tilpasse seg etter de krav som ble stilt av kirken ved Bispemøtet og Kirkerådet. Det første punktet gjaldt medlemskap. I Den norske kirke er dåp det eneste kriteriet for medlemskap. Lundehaugen menighet ville opprinnelig ha en mye strammere medlemskapstekning. I tillegg til dåpen skulle medlemmene ha et uttrykt ønske om å ha Jesus Kristus som Frelser og Herre, ha Guds Ord som rettesnor, være lojal mot bekjennesskriftene, være forpliktet på menighetens vedtekter, gjennomføre menighetskurs, delta i givertjeneste og som hovedregel være med i cellegruppe. Etter påtrykk valgte man å akseptere at dåp var det eneste medlemskriteriet.

Det andre punktet gjaldt demokratiet i menigheten. Lundehaugen hadde laget vedtekter hvor lederne av cellegruppen var de som hadde stemmerett på årsmøtet, menighetens høyeste organ, som gjorde vedtak i budsjett og andre årsmøtesaker, og som valgte styringsgruppen for menigheten. De ordinære medlemmene skulle delta på medlemsmøter der man skulle ha en rådgivende funksjon, ta stilling til vedtektsendringer og spørsmål om kjøp/salg av fast eiendom. Fra bispedømmet ble det krevd at man skulle gå inn på en ordinær menighetsrådsmodell hvor alle medlemmer (døpte) hadde stemmerett. Også dette gikk menigheten med på.

Begrunnelsen for tenkningen omkring ledelse, som kom til uttrykk i det opprinnelige vedtektsforslaget for Lundehaugen menighet, uttrykkes å være en tenkning om nådegaver. Ut fra perspektiver på menighetsutvikling og kirkevekst, kan menighetens syn på dette gjerne karakteriseres som en form for åndelig lederskapstenkning eller hyrdetenkning. På spørsmål om hvordan det har fungert at menigheten under forsøket har måttet innfinne seg med ordinære kirkerettslige prinsipper på disse feltene, uttrykkes det av menighetens ledelse at det har gått greit. Man ser pragmatisk på dette, men som det uttrykkes av en representant for ledelsen; en ser fortsatt ikke noe feil i det en prøvde på, at medlemmene skulle være dedikerte: *"Gå for Jesus - 100 prosent"*.

Som vi ser, var biskop og bispedømmet i stor grad involvert i prosesser knyttet til ByMenigheten. Denne sterke involveringen kan synes å ha fungert dempende på relasjonsbygging og kommunikasjon mellom ByMenigheten og andre kirkelige aktører når det gjaldt menighetens strategiske utfordringer. Utsagn fra informanter tyder i alle fall på at andre lokale kirkelige organer enn bispedømmet i noen grad har vært oversett i prosessen:

Bispedømmet har tatt noe av ansvaret overfor ByMenigheten. Hopper noe over prosti, fellesrådet og soknerådsledd. Det har vært usunt.

Det gis uttrykk for at prosessen for etablering av forsøket som ByMenighet var ”toppstyrt” fra bispedømmet og gikk hurtig, med den konsekvens at Sandnes Fellesråd deltok mindre i prosessen enn det som nok kunne ha vært ønskelig. Et annet aspekt er prestens rolle. Prosten har vært lite involvert i spørsmål om menighetens utvikling, både når det gjaldt de fullmakter og den frihet menigheten skulle få og i interne drøftinger i ByMenigheten.

Mønsteret som fremtrer er at bispedømmet har vært en hovedstøtte. Siden dette er et nasjonalt forsøk, og ettersom bispedømmet er øverst i den lokale kirkestrukturen, har ByMenigheten i viktige saker funnet det opportunt å gå direkte på bispedømmenivå og søke støtte der. Eksempler på denne type direkte samhandling mellom bispedømmenivå og menighetsprosjekt finnes også for andre menighetsprosjekter i distriktet.

En annen minst like viktig faktor til at mellomliggende kirkelige instanser som sokn, fellesråd/kirkeverge og prost har hatt en relativt lav profil i strategiske spørsmål vedrørende ByMenigheten, er at disse aktørene som grunnholdning har hatt et positivt syn på menighetens virksomhet. Nytenkning om gudstjenesten har vært vurdert positivt, også på disse nivåene. Menighetsplanting blir også vurdert som noe viktig. For noen år tilbake ble det i Sandnes utført en del utredningsarbeid om Sandneskirken i en ny tid. Et av de sentrale temaene var menighetsplanting og vekst. Prosjektgruppen fokuserer geografiske menigheter, men understreker samtidig at denne prioriteringen ikke betyr at man ikke ønsker ikke-geografiske menigheter.

7.3 Forsøksfasen

Bispedømmet har også under forsøksperioden hatt et aktivt forhold til ByMenigheten. Relasjonene mellom bispedømmet og denne menigheten er tettere enn for en vanlig geografisk menighet. ByMenigheten er et av flere prøveprosjekter i bispedømmet. ByMenigheten har vært inne i og presentert seg overfor det nåværende bispedømmerådet. Den har hatt flere drøftingsmøter med biskopen. Et tema som har vært drøftet med bispedømmets administrasjon, var forholdet mellom det å yte kirkelige tjenester til menighetslemmene og den støtte man kunne få fra staten til dette. I et annet møte hvor biskopen var med, ble det drøftet ulike modeller for utvikling av menigheten. ByMenigheten tok kontakt med biskopen med sikte på å avholde et møte med nabomenigheter for å drøfte oppstart av virksomhet i regi av ByMenigheten i deres område. Både biskop og prost var til stede på dette møtet.

Et spørsmål som i den forbindelse kunne vært stillet, er om det ikke hadde vært like naturlig først å gå via fellesråd og prost som først å gå på biskop, når man ønsket strategiske drøftinger om etablering av virksomhet i nabomenigheter. En menighetsinformant uttrykker dette i klartekst:

Det er Fellesrådet som er vårt valgte organ her i Sandnes, og det er der avgjørelser om kirkelige strukturer i Sandnes skal drøftes. ByMenigheten bør ikke sammen med Bispedømmet prøve ut noe uten at Fellesrådet har godkjent det.

Generelt kan det likevel se ut til at formaliseringen av ByMenigheten som en egen menighet, og menighetens deltakelse i Fellesrådet på like linje med de andre menighetene, har bidratt til å styrke menighetens rolle. Det at ByMenigheten har en formell status har for det første gjort

det enklere for nabomenigheter å forholde seg til den, enn når menigheten bare hadde status som et prosjekt under Gand menighet. For det andre påpekes det at menighetens medlemskap i Fellestrådet har gjort at representanter for andre menigheter blir bedre kjent med ByMenigheten; og kjennskap og kommunikasjon har bidratt til ryddeklarheter av veien.

Også på andre områder synes det å være en fordel at ByMenigheten under forsøket har hatt formell status og deltar som en sedvanlig menighet under Sandnes kirkelige fellesråd. Menigheten har kommet inn i de vanlige rutineene overfor prost, fellesråd og kirkeverge. I hovedsak rapporteres dette å fungere greit. Prestene er relatert til prostiet i tråd med ordinære rutiner. Regnskap kjøres hos kirkevergen. Det formelle arbeidsgiveransvaret ligger der. Arbeidsgiverinstruksjoner ordner de selv på lik linje med de andre menighetene. De har en litt friere stilling på grunn av selvgående økonomi. I oppstartfasen av Lundehaugen menighet har prestene til dels gitt avkall på deler av sin lønn, noe menigheten i en oppstartfase har funnet hensiktsmessig. Dette skjer ikke lenger. Kirkevergen har i samråd med menigheten bidratt til at lønnsforholdene reguleres i tråd med praksis i kirken for øvrig.

ByMenigheten har hatt friheter under forsøket når det gjaldt gudstjenestelivet. Det gjaldt for det første utforming av gudstjenesten, der man ikke hadde samme forpliktelse på å følge alle liturgiske ledd i Alterboken. Det gjaldt også nattverd, hvor cellegruppene hadde tillatelse til å feire nattverd i sammenhenger utenom den ordinære gudstjenesten og uten å ha med prest som ansvarlig liturg. Det biskoppelige tilsyn for øvrig har fungert som for andre menigheter.

Det var en forutsetning for forsøket at ByMenigheten skulle være selvfinansierende. Bispedømmet har sørget for at menigheten fikk 100.000 kroner i årlig støtte i forsøksperioden. Dette gjorde man på eget initiativ, ikke fordi at ByMenigheten satte frem noe krav om dette. Formelt begrunnes dette med at man får kompensert for utførte kirkelige handlinger. Bispedømmet gjorde dette også fordi *”man ønsket å understreke folkekirkeprofilen”*.

I utgangspunktet var det tenkt at arbeidsgiveransvaret for den stillingen i ByMenigheten som kalles hovedprest, skulle ligge i Bispedømmet. Dette ansvaret ble etter en dialog mellom de berørte parter imidlertid lagt til Sandnes Kirkelige Fellesråd for alle ansatte. Det vil igjen si at man fulgte deres formelle regler og det var Fellestrådet som skrev ut ansettelsesbrev. Ved ansettelser følger Fellestrådet i Sandnes her det samme prinsipp for ByMenigheten som de gjør for andre menigheter. Når stillingen som prest er basert på frivillige midler, aksepterer de den kandidaten menighetsrådet vil ha, gitt at det er enstemmighet i menighetsrådet. På denne måten fikk ByMenigheten i praksis lov til å selv å ansette sine prester og andre ansatte. Dette har fra ByMenighetens side vært sett på som svært viktig.

Valg av menighetsråd ble gjennomført i samsvar med regelverket. Resultatet ble riktignok en skjev kjønnsfordeling med bare ett kvinnelig medlem i menighetsrådet. Valgkomiteen opererte med en liste hvor man foreslo en jevnere kjønnsfordeling. Men medlemmene i menigheten valgte annerledes. For å kompensere noe for denne kjønnsmessige skjevheten vedtok menighetsrådet at de to første personene på varamannsplass, begge kvinner, skulle innkalles til alle møter.³¹

³¹ Den ene på varaplass ble seinere erstattet av en mann, med det skyldtes flytting fra menigheten.

7.4 Oppsummerende drøfting

Oppstarten av Lundehaugen menighet kan ses på som et lokalt initiativ som dels er påvirket av og dels etter hvert kommer til å påvirke initiativer og tenkemåter i de overordnede kirkelige organer. Innenfor Stavanger bispedømme er det fra 1990-tallet og utover flere forsøk med ulike typer menigheter eller felleskap. Samtidig dannes det også på Nord-Jæren flere menigheter/forsamlinger som ligger utenfor den formelle kirkestruktur. For én slik menighet/forsamlings vedkommende er det likevel avtalt at biskopen skal ha tilsyn med menigheten.

I tillegg til Gand menighet var det blant de overordnede kirkelige organ særlig Stavanger bispedømme og Stavanger biskop som var aktive i forhold til Lundehaugen menighet og oppstarten der. Det samme gjaldt i søknadsfasen fram til forsøksperioden med valgmenighet. Som det eneste forsøksprosjekt av sitt slag i kirken, har det vært naturlig for bispedømmet å holde en spesiell kontakt med denne menigheten. Det har imidlertid vært rettet en del kritikk mot at det mellomliggende nivå, Sandnes kirkelige fellesråd og prost i Sandnes, er for lite trukket inn i enkelte spørsmål vedrørende menigheten.

Under forsøket har imidlertid også dette nivået fått en mer sentral rolle i og med at menigheten nå forholder seg til fellesråd og prost på linje med de andre menighetene. Når det gjelder gjennomføring av kirkelige oppgaver og de praktisk-administrative sider ved forsøket og forholdet til Den norske kirke, har dette fungert bra. Et spørsmål som imidlertid er noe uavklart gjelder forholdet mellom ByMenigheten og geografiske nabomenigheter i de tilfeller hvor det kan være uenighet om hva ByMenigheten skal "ha lov til" å drive med innenfor disse menighetenes soknegrenser. Under forsøksperioden synes Fellesrådet å ha inntatt en relativt tilbaketrukket rolle i spørsmål om dette. Spørsmålet kan stilles om det bør være slik.

Et annet område hvor prinsipiell avklaring gjenstår, og hvor man i forsøksperioden til dels befinner seg i en unntakstilstand, gjelder ansettelsesmyndighet. I og med at hovedpresten i ByMenigheten ansettes av Fellesrådet og ikke er offentlig finansiert, blir vedkommende plassert utenfor den ordinære arbeidsgiverlinjen fra prest til prost og biskop/bispedømmeråd. I praksis betyr dette videre at prost har tjenestesamtale med vedkommende og ikke medarbeidersamtale, mens det er kirkevergen som har medarbeidersamtalen.

I sum kan en kanskje si at ByMenigheten i prosessen i stor grad har "kjørt sitt løp" og de har fått "lov til det". Kirkelige instanser på ulike nivåer har vært velvillige og pragmatiske og forsøkt å finne løsninger. De aktører som har hatt motforestillinger har ikke lagt hindringer i veien.

8 *ByMenigheten og Den norske kirke, en oppsummering*

I dette kapitlet gis en oppsummering og samlet drøfting av resultatene fra undersøkelsen. Det tas utgangspunkt i de problemstillinger som tidligere er redegjort for, og som stikkordmessig har blitt beskrevet som et innenfra og et utenfra perspektiv. I et eget avsnitt drøftes også mulige årsaker til variasjoner i menighetens oppslutning. I kapittel 9 drøftes så *hvilke erfaringer dette forsøket med valgmenighet gir med tanke på å åpne for denne type menighetsdannelser i Den norske kirke.*

8.1 **Innenfraperspektivet: ByMenighetens utvikling**

Den første problemstilling i evalueringen vedrører menigheten sett innenfra:

- (1) *Hva har vært menighetens visjon og hvordan har menigheten utviklet seg i relasjon til denne?*

Kort kan resultatene fra undersøkelsen oppsummeres slik:

1. Menigheten har gjennom disse årene hatt samme visjon: *"At nye mennesker skal komme til tro på Jesus og bli ført inn i et deltakende fellesskap der alle vokser i tro og kjærlighet"*.
2. Sentralt i menighetens strategi har vært satsing på livsnære fellesskap, cellegrupper, og et gudstjenestefellesskap med "annerledes" gudstjenester og stor deltakelse. Videre har barnarbeid, særlig knyttet til gudstjenestefeiringen vært sentral.
3. Det arbeidet som ble satt i gang i 1999 innenfor rammene av Gand menighet, og som ble kalt Lundehaugen menighet, vokste sterkt i perioden fram til 2003. Etter dette gikk oppslutningen litt tilbake og har senere vært relativt stabil. Menigheten har ved årsskiftet 2008/2009 313 medlemmer, 197 voksne og 116 barn.
4. De fleste som nå er tilknyttet menigheten, hadde hørt om menigheten via kjente. De har fra første kontakt følt seg svært velkomne. Det er god oppslutning om gudstjenesten med et snitt på i underkant av 300 i 2008. Folk som går i cellegrupper i menigheten, gir uttrykk for å trives godt.
5. Mange av grupped medlemmene gir uttrykk for at de var på leit etter en menighet. Noen har vært aktive fram til de begynte i ByMenigheten, mens flere har vært passive og har fått et nytt engasjement gjennom ByMenigheten. En annen gruppe er folk som har kommet flyttende til distriktet og på en eller annen måte har hørt om ByMenigheten og dermed oppsøkt menigheten. For noen har barnarbeidet og praktiske forhold som avstand til forsamlingslokalet hatt betydning for valget av ByMenigheten.
6. Det er flere grunner til at folk blir værende i ByMenigheten:
 - *En ble sett og invitert inn i en konkret sammenheng nesten umiddelbart etter at en hadde vist interesse. Det kunne være å bli spurt om å gjøre noe praktisk, men som oftest var det spørsmål om å delta i cellegruppe.*
 - *Cellegruppene – nære fellesskap.* Dette er svært viktig for mange, og flere sier at cellegruppene er viktigere for dem enn gudstjenesten.

- *Gudstjenesten.* Gudstjenestene er svært godt forberedt med stor deltakelse. Formen oppleves som friere enn tradisjonelle høymesser. Forkynnelsen oppleves som solid og livsnær.
 - *Oppgaver.* Svært mange har oppgaver knyttet til gudstjenesten eller annet arbeid.
7. Menigheten har i mindre grad nådd målsettingen om å nå de som kan kalles kirkefremmede. Det er imidlertid et sterkt fokus på dette i menigheten og det prøves ut ulike virkemidler i denne sammenheng.
 8. Menigheten har helt siden starten, og også nå i prøveperioden som valgmenighet, stadig drøftet ulike modeller for virksomheten. En vedtok for eksempel i 2007 å ikke satse på et eget kirkebygg, men heller styrke arbeidet for å utvikle nettverk av mindre fellesskap.
 9. Menigheten har i prøveperioden hatt mellom 2 og 3 stillinger. Inntektene for 2008 var på kr 2.8 mill. Samme år innbrakte givertjenesten kr 1.6 mill. Folk som er medlemmer i og deltar i menigheten gjør en betydelig frivillig innsats i tilknytning til gudstjenesten og andre aktiviteter. Våren 2008 ble det anslått å være 200 forskjellige tjenesteoppgaver fordelt på 120 personer. I sum, det legges en betydelig ressursinnsats ned i den virksomhet som menigheten driver.
 10. Tenkning omkring nådegaver ligger som et vesentlig element til grunn for den aktive bruken av folk i menigheten til ulike tjenesteoppgaver. I dette ligger også en tenkning om åndelig lederskap der ikke bare menighetens ledelse, men også lederskapet (leder og nestleder) i cellegruppene forutsettes å ha en sentral rolle.
 11. Over tid synes det som om ByMenigheten fungerer mer demokratisk. Dels følger dette av at menigheten er blitt en forsøksmenighet innen rammen av Den norske kirke og at menigheten styres av et valgt menighetsråd. Tidligere var utvalget som hadde ansvaret selvsupplerende. Gjennom oppretting av et arbeidsutvalg som påtar seg administrative saker, mens menighetsrådet skal ha saker av strategisk karakter, har det også skjedd en styrking av menighetsrådets rolle. Det synes som medlemmene i dag har et noe friere forhold til ledelsen enn før, for eksempel når det gjelder å velge gruppeledere eller avgjøre når grupper skal deles.

8.2 Utenfraperspektivet: Forholdet til omgivelsene og kirkelige organ

Sett i et utenfraperspektiv har evalueringen omhandlet følgende to problemstillinger:

- (2) *Hvordan har ByMenigheten-Sandnes virket inn på omkringliggende menigheter i Den norske kirke?*
- (3) *Hvordan har de formelle relasjonene mellom Den norske kirkes strukturer og ByMenigheten-Sandnes vært utformet og fungert?*

Kort kan resultatene fra undersøkelsen oppsummeres slik:

1. I perioden fra oppstart av Lundehaugen menighet og de første årene var det naturlig nok tett kontakt med *Gand menighet*. Dette har vært en kontakt preget av ulike syn på veivalg og strategier og dermed også i noen grad preget av frustrasjoner og

motsetninger. Forholdet har imidlertid også vært preget av en grunnleggende støtte til menighetens anliggende. Ettersom menighetens profil og status ble nærmere fastlagt gjennom forsøket, har forholdet til Gand menighet normalisert seg.

2. Blant menighetene i området er forholdet til og synet på ByMenigheten for de fleste vedkommende godt. De fleste synes det initiativet som ByMenigheten representerer, er positivt, og for flere også inspirerende.
3. Noen menigheter rapporterer at de har kontakt med ByMenigheten gjennom kurs menigheten arrangerer og et nettverk for prester. ByMenighetens initiativ og lederskap av en felles gudstjenestefeiring mellom menigheter 2. påskedag får positiv respons.
4. Det generelle inntrykket er at en menighet som ByMenigheten oppfattes som verdifull å ha i en by som Sandnes. Det at noen menigheter går i front for nyvinninger innen menighetsutvikling og at folk som ikke finner seg til rette i lokalmenigheten har valgmuligheter, vurderes positivt. Noen peker på at litt konkurranse i positiv forstand kan virke skjerpene også på ens egen menighet. Det skal imidlertid også understrekes at enkelte er mer kritiske fordi de ikke ønsker at en ikke-geografisk menighet skal undergrave grunnlaget for de geografiske folkekirkemenighetene.
5. At ByMenigheten har medlemmer fra deres geografiske område, ses av flertallet av nabomenigheter ikke på som noe stort problem. At menigheten ikke har vokst så mye under forsøksperioden og at det derfor ikke kan ha skjedd så mye overganger til ByMenigheten i denne perioden, har antagelig bidratt til at dette ikke problematiseres. Det har imidlertid vært en viss kontrovers rundt det faktum at ByMenigheten på eget initiativ har ønsket å starte arbeid/gudstjenester i bydeler som inngår i de geografiske menigheter uten aksept fra disse.
6. Menigheten framstår nå som et positivt bidrag til menighetsutvikling innenfor Stavanger bispedømme, sammen med ulike andre former som er mer knyttet til geografiske områder.
7. Menigheten har i forbindelse med etablering av forsøket fått en grunnleggende støtte fra overordnede kirkelige organ som Biskop/Bispedømmeråd og Prost/Fellesråd, selv om disse organene også har hatt kritiske merknader til visse sider ved organiseringen av menigheten. Denne grunnleggende støtten har vært viktig for at menigheten nå har den plass den har fått i kirkebildet i Sandnes prosti og Stavanger bispedømme.
8. I forbindelse med forsøksordningen som valgmenighet, fikk menigheten en formell tilknytning til Sandnes fellelsråd på linje med andre menigheter. Det at menigheten nå har en formell selvstendig status, oppfattes som positivt og klargjørende for andre soknemenigheter som forholder seg til menigheten. Særlig gjelder det sammenholdt med situasjonen i oppstarten og den første vekstfasen da menigheten var underlagt Gand soknemenighet, men i stor grad opererte som en selvstendig menighet. De administrative rutinene deltakelsen i Sandnes fellelsråd medførte, har fungert positivt for menigheten, og det betones at særlig deltakelsen her har bidratt til økt dialog med de andre menighetene, noe som ses på som svært positivt.
9. Kontakten med bispedømmet var betydelig under den prosess som gikk forut for forsøket. Støtten herfra har spilt en avgjørende rolle for at forsøket kom i gang. I

forsøksperioden har det også vært god kommunikasjon mellom menigheten og biskopen/bispedømmet. Biskopens tilsyn med menigheten har ellers fungert som for andre menigheter.

10. God kommunikasjon med biskop og bispedømme har som nevnt vært en viktig forutsetning for forsøket. Den relativt tette kommunikasjonen mellom ByMenigheten og bispedømmet kan på den annen side ha fungert noe dempende på den rolle som mellomliggende organ (Sandnes prosti, Sandnes fellestråd/kirkeverge) har hatt i forhold til strategiske utfordringer som ByMenigheten står overfor, blant annet når det gjelder ”konkurransflate” og relasjoner til geografiske soknemenigheter.

8.3 Sammenfattende drøfting – menighetens utviklingsfaser

Menigheten hadde fram til 2003 en sterk vekst når det gjaldt gudstjenestedeltakere og antall som var med i cellegruppene. Etter det har disse tallene gått noe tilbake. Fra første til siste år i forsøksperioden³² har selve medlemstallet økt noe. Hovedinntrykket er at oppslutningen om menigheten har vært relativt stabil gjennom forsøket, men på et noe lavere nivå enn da deltakelsen var på sitt høyeste. Naturlige spørsmål som da melder seg kan være: Hvordan kan en forstå denne utviklingen med betydelig vekst i starten og utflating i tiden etter 2003? Hva er denne utviklingen uttrykk for? Hvorfor stanset veksten opp? Under er drøftingen av disse spørsmålene samlet under overskriftene *deltakende fellesskap* og *At nye mennesker...*

8.3.1 ...deltakende fellesskap

En rekke forhold kan bidra til å forklare at man lyktes bra i å plante menigheten og få den til å vokse.

- Det viktigste ligger antagelig i at menigheten i vekstfasen i stor grad har fungert som en magnet. Den har *tiltrukket* seg mennesker, de fleste med tilknytning eller i hvert fall tidligere erfaring fra kristne sammenhenger. Et spennende tilbud og nyhetens interesse og har gjort at folk har oppsøkt menigheten. Mange har opplevd å bli møtt, de er blitt engasjert og har blitt værende.
- En årsak til veksten synes å være at mange som var passive, utilfredse eller frustrerte i forhold til de sammenhenger hvor de deltok før, nå fant en menighet hvor de trivdes.
- En høy deltakelsesfaktor og ”eierskap” til menigheten har definitivt vært viktig og appellert til at mennesker søkte til den nye menigheten. I rapporten er det beskrevet en rekke forhold som har vært viktig her: *En ble sett og invitert* inn i en konkret sammenheng. Svært mange har *oppgaver* knyttet til gudstjenesten eller annet arbeid. Eierskapet er også knyttet opp mot en betydelig givertjeneste som danner hovedinntektsgrunnlag for menigheten.
- Cellegrupper har en svært sentral plass i menighetens tenkning. ”*Menigheten er dens cellegrupper*”, som det uttrykkes. I forhold til denne visjonen kan en si at målsettingen om et deltakende fellesskap i stor grad er oppnådd. Det at cellegruppene synes å

³² Før forsøksperioden opererte man ikke med medlemsbegrepet.

fungere som nære sosiale og åndelige fellesskap, har vært en viktig faktor for at folk blir værende i menigheten.

- Det som har vært en sentral del av menighetens målsetting, og som ledelsen også har brukt mye energi på, er det nå kirkefremmede. Dette er i mindre grad oppnådd. En kan imidlertid ikke se bort fra at dette aspektet allikevel har hatt stor betydning for menighetens selvforståelse, og derfor har bidratt til at folk ønsker å tilhøre dette fellesskapet. Gjennom ByMenigheten-Sandnes kan en i hvert fall i noen grad bli inspirert til å invitere med kirkefremmede. Kanskje bare det å tilhøre en menighet med såpass stor oppmerksomhet rundt dette, gjør at en føler at en bidrar, selv om en selv ikke er aktiv for å få med kirkefremmede.

I sum, den organisasjonsmodell som ligger til grunn for menigheten, med satsning på cellegrupper og menighetens egne menneskelige og økonomiske ressurser gjennom et nyskapende og velorganisert opplegg, har vært en nøkkel til menighetens suksess. Man har utvist en form for sosialt entreprenørskap som har fungert attraktivt, og som på mange måter er kilden til at menigheten står der den er i dag. Av ulike grunner synes imidlertid tiltreknings-effekten å ha avtatt over tid. Hva som har gjort at veksten har stoppet opp, er vanskeligere å svare på ut fra det materialet vi har tilgjengelig. Vi vil likevel trekke fram noen punkter som synes å kunne kaste lys over dette.

- Det er mulig at menigheten ikke fremstår med den samme unike form og nyhetens interesse som i etableringsfasen. De i menigheten som har statskirkebakgrunn vil nok fortsatt oppleve det å tilhøre ByMenigheten-Sandnes som noe som er annerledes, noe som er unntaket. For andre med for eksempel frikirkelig bakgrunn vil dette antakelig fortone seg annerledes. Det er samtidig slik at det også innenfor Dnk er en utvikling i hva om er naturlig og vanlig. Det er for eksempel flere menigheter i området som satser på cellegrupper og gudstjenestefeiringer à la ByMenigheten. Slike forhold vil selvsagt kunne påvirke rekrutteringen til ByMenigheten. Også tradisjonelle folkekirkemenigheter utvikler nye sider ved menighetslivet, for eksempel når det gjelder gudstjenestefeiringen og grupper i menigheten.
- Et annet aspekt er lokaler. Lokalene setter fysiske begrensninger på hvor mange som kan komme på en gudstjeneste. Det at bydelshuset i Ganddalen ble for lite til å huse alle kirkegjengerne på en gudstjeneste, og at en derfor i en periode hadde to gudstjenester, gjorde antakelig noe med oversikt og opplevelse av tilhørighet. Denne situasjonen utløste også en diskusjon om hvor menigheten skulle holde til. Denne diskusjonen pågikk i flere år før en konklusjon ble trukket.³³
- Det har til dels vært usikkerhet og uenighet om hva slags forsamling man ville bli. Diskusjonen om lokaler bidro også til å utløse en diskusjon om *hva slags menighet* man skulle bli. Skulle en bygge en kirke og bli en ”tradisjonell” menighet eller skulle en heller forsøke å innlede et nærmere samarbeid med andre menigheter og fungere som en samlende enhet i byen Sandnes med felles storsamlinger (gudstjenester) i sentrum og mindre samlinger i bydelene? En slik uklarhet om retningen kan i seg selv ha lagt begrensninger på veksten. Uklarhet om menighetens formelle status var i tiden

³³ Som vi har sett, har en i 2008 tatt en beslutning om ikke å bygge eget kirkebygg.

frem mot at forsøket ble etablert, gjenstand for diskusjoner og dialoger internt og mellom ByMenigheten, Gand menighet og Bispedømmerrådet. Det kan i denne tiden ha tatt mye energi i ledelse, og har nok i noen grad medført at ledelsen ikke har klart å holde høyt nok fokus på menighetens utvikling.

- Det at menigheten ikke har framstått med en helt klar strategi, kan ha påvirket rekruttering og vekst i tiden etter 2003. Nå er det antagelig slik at etablering av forsøket i seg selv kan ha bidratt til å klargjøre noe av retningen. Men også i løpet av forsøksperioden har det vært uklarheter med hensyn til spørsmål om lokalisering/bygg og hva slags modell menigheten skulle basere seg på. Hertil kommer skifte av hovedprest tidlig i forsøksperioden. Det kan ha ført til et midlertidig vakuum med hensyn til den strategisk ledelse av menigheten. Med ny hovedprest igangsatte man etter hvert et strategisk utviklingsarbeid. En ny strategi definert i "Retningsgivende notat for ByMenigheten-Sandnes 2009-2012" ble først vedtatt medio 2008, det vil si mot slutten av den formelle forsøksperioden. Om den vedtatte strategien vil føre til ny vekst, gjenstår å se.
- For det fjerde gis det i materialet også klare holdepunkt for at geografi spiller en rolle for flere. Særlig for familier med barn synes nærhet til ulike aktiviteter barna deltar på å være viktig. Det betyr at medlemmer i stor grad rekrutteres fra områder som ligger i nærheten av der ByMenighetens aktiviteter foregår. Dette vil igjen selvsagt kunne begrense rekrutteringsgrunnlaget.

8.3.2 *At nye mennesker....*

Drøftingen over har tatt utgangspunkt i det rekrutteringsgrunnlaget menigheten faktisk har rekruttert fra. Men som vi tidligere har sett, er ikke det i overensstemmelse med det rekrutteringsgrunnlaget menigheten selv har definert, nemlig det å nå også såkalt kirkefremmede. Menigheten har derfor stått overfor den utfordring at man i større grad må "gå ut" og oppsøke mennesker. Dette stiller andre utfordringer til menigheten enn det å plante en menighet i en sammenheng der mange mennesker har erfaringer fra kristne sammenhenger.

Generelt sett kan det se ut til at ByMenigheten bare i begrenset grad har greid å utvikle sin kontaktflate utad. I forkant av og i løpet av forsøksperioden har man på flere måter forsøkt å håndtere denne utfordringen:

- Mange av menighetens medlemmer har vært med lenge. De har vent seg til aktiviteter og arbeidsformer. Som cellegruppeintervjuene indikerer, er folk tilfreds med hvordan ting fungerer innad i gruppene og menigheten. For cellegruppene gjelder videre at de bare i begrenset grad er utad rekrutterende.
- Man forsøkte seg med såkalte klynger, med aktivitetsbaserte sosial fellesskap som inngang for at mennesker skulle bli kjent med menighetens medlemmer, men dette tiltaket ble lagt ned fordi det ikke fungerte.
- I stedet satses det på cellegruppegudstjenester, dvs. samlinger noen søndager i året hvor cellegrupper tar utflukter eller lignende sammen, hvor både det sosiale og åndelige er en del, og hvor man søker å fungere utadrettet.

- Når det gjelder ungdomsarbeidet, har en hatt kontakt med andre menigheter med sikte på å rekruttere konfirmanter til ByMenigheten. Dagens modell er et samarbeid med andre menigheter/forsamlinger.
- Man har begynt med gudstjenester sentralt i Sandnes (Sandnes kulturhus), men uten at det i særlig grad synes å ha betydning for at ”kirkefremmede” blir med i menigheten.
- En har også syslet med tanken om en såkalt satellittmodell hvor det etableres mindre gudstjenestefelleskap desentralt i geografiske sokn. Kontakter om dette overfor nabosokn har til dels møtt motstand. I et av nabosoknene er man imidlertid i ferd med å etablere et nettverk i et relativt nytt byggefelt.

Når det gjelder menighetens hovedvisjon om å nå nye mennesker som står fjernt fra kirken, står ByMenigheten derfor fortsatt overfor store utfordringer. De aller fleste som er med i menigheten har bakgrunn fra kristne sammenhenger fra før. Noen har fått revitalisert sitt kristne engasjement. En har slik sett lyktes i å plante en menighet, men mindre i det å nå ”såkalte” kirkefremmede, den misjonale oppgaven som er menighetens primærvisjon. Dette er en erkjennelse som menigheten selv gir uttrykk for.

”ByMenigheten ønsker å være en nettverkskirke...” heter det i retningsgivende notat for ByMenigheten – Sandnes. Denne utfordringen, hvor misjonsperspektivet er drivkraften, defineres av menigheten selv å være en hovedutfordring framover. I stor grad handler dette om menigheten og den enkeltes engasjement, men også i noen grad om relasjonene til kirken for øvrig.

9 *Alternative menigheter i Den norske kirke?*

Den siste problemstilling i evalueringen er foran i rapporten formulert som følger:

(4) Hvilke erfaringer gir dette forsøket med valgmenighet med tanke på å åpne for denne type menighetsdannelser etter prosjektperioden?

Vi skisserte tidlig i denne rapporten hvordan ByMenigheten som menighetsprosjekt kan betraktes som en kombinasjon av to forskjellige perspektiver på lokalmenigheten: På den ene side fremstår menigheten som et lokalt og nedenfra forankret prosjekt for menighetsutvikling og menighetsvekst. På den annen side har menigheten som valgmenighet tilknytning til folkekirken på like linje med geografiske soknemenigheter. I dette siste avsnittet spør vi: Hvordan lar de to perspektivene seg kombinere? Hvilke generelle lærdommer kan trekkes av forsøket? Peger erfaringen hen mot at en alternativ soknemenighet godt kan fungere side ved side med folkekirkemenigheten i norsk kirkevirkelighet? Hva er i så fall forutsetningene for at dette skal kunne fungere?

9.1 *Hva bidrar ByMenigheten med?*

Evalueringen har vist at en aktiv og alternativ person/valgmenighet som ByMenigheten på flere vis bidrar inn i Den norske kirke.

- For det første kan en slik menighet ha en entreprenørisk rolle. Ved utvikling av nye gudstjenestevarianter, innføring av cellegrupper og aktiv deltakelse som basisprinsipper i menighetens organisering, og utprøving av nye tilnærminger for å nå ut til kirkefremmede, fungerer de innovativt. Gjennom sin virksomhet og ved direkte kontakt med prester og andre fra nabomenigheter kan de fungere inspirerende overfor disse. På denne måten prøves ideer ut; de spres ut til andre menigheter, som kan ta opp elementer i sin virksomhet.
- For det andre har en menighet som ByMenigheten en funksjon ved at den representerer et alternativt tilbud både i formen og det forkynnesmessige fokus. Det at mange folk aktivt velger å gå her forteller at den møter åndelige og sosiale behov og ønsker hos en god del mennesker. For fleres vedkommende har menigheten ført til en revitalisering av kristenlivet og gjort dem til aktive menighetslemmer. Det utløses menneskelige ressurser som ellers kanskje ikke ville blitt brukt.
- For det tredje har en menighet som ByMenigheten en rolle å spille ved å løfte opp kirkens misjonale rolle i lokalmiljøet. At kirken skal være misjonerende inngår i Den norske kirkes visjon. Det at en alternativ menighet har et hovedfokus på og prioriterer dette, bidrar – uavhengig av resultater - til å minne kirken på de konkrete utfordringer som ligger i den nære misjonsoppgaven.

Nå er ikke valgmenighetskonseptet, som ByMenigheten representerer, det eneste alternativet til det geografiske sokn som menighetslignende fellesskap innen Den norske kirke. Normisjons forsamlingsnettverk hvor en rekke menighetslignende forsamlinger inngår, blant annet IMI-kirken i Stavanger, er eksempel på en alternativ menighetsform. Innholdsmessig

behøver ikke slike forsamlinger å avvike så mye fra en valgmenighet. Også de baserer seg på en menighetsbyggende, ekspansiv tenkning, har en annerledes profil, forretter dåp og nattverd og har et mangfoldig tilbud til de som går i forsamlingen.

Valgmenighetskonseptet som ByMenigheten er et uttrykk for, har imidlertid noen særdrag:

- For det første er valgmenigheten som alternativ menighetsform, spesiell gjennom den formelle og sideordnede status med soknemenighetene. Som et eget og fullverdig element i Den norske kirkes menighetsstruktur oppnår menigheten legitimitet blant folk flest. Det er antagelig noe av det viktigste som valgmenighetsformen gir. Dertil kommer at menigheten kan få tilgang på faglig-kirkelige, administrative og eventuelt (men i mindre grad) økonomiske ressurser knyttet til Den norske kirke.
- For det andre er, som navnet indikerer, valgmenigheten spesiell i Den norske kirke ved at medlemmene aktivt velger å bli med i menigheten. Mennesker gis anledning til å velge den menighet som gir dem mye, i kristenlivet og sosialt, og som engasjerer dem, samtidig som de opprettholder sitt medlemskap i Den norske kirke. Muligheten for å kunne velge en menighet som man liker og som passer en, er viktig i en tidsalder preget av økende individualisering mht. forbruk, livsstil og den enkeltes livsprosjekt. I en tid med økende mangfold, også på det teologiske området, kan valgmenighetsformatet bli viktig for Den norske kirke når det gjelder å beholde som medlemmer mennesker med ulike syn, verdier og preferanser i forhold til kirke og kristenliv. Alternativet til en valgmenighet vil ikke for alle være den geografiske soknemenigheten; for noen vil det være et annet tros- og kirkesamfunn.

I sum, det å ha en alternativ menighet som inngår i kirken, bidrar på ulike vis til å øke mangfoldet i kirken, hva den tilbyr og står for. I en tid da pluralismen øker på de fleste samfunnsområder kan dette være et viktig bidrag til opprettholdelse av den norske folkekirkens brede basis.

9.2 *Hvordan inkorporere alternative menigheter i kirken?*

At det lar seg gjøre å inkorporere en alternativ og ikke-geografisk menighet på tvers av, men likevel som en del av de geografiske soknestructurene, viser erfaringene fra forsøket.

- Fordelene med å ha denne type alternative menigheter som soknemenigheter innenfor kirken, og ikke utenfor eller som løse menighetsdannelser, synes å være flere. Man må anta at terskelen blir lavere for mange ved at menigheten som en del av kirken får noe av den legitimitet som vanlige folkekirkemenigheter har blant mennesker som er positive til kirken. Den lave terskelen ligger allerede i det anerkjente grunnlag for medlemskap i kirken som kun er dåp. Gjennom å være soknemenighet sies det videre mye om tros- og bekjennelsesgrunnlaget og man avgrenser seg i manges øyne seg fra det "sektariske". Noe tilsvarende kan sies om hvordan menigheten vil bli oppfattet organisatorisk og ledelsesmessig. I Kirkeloven og regelverk for øvrig ligger det rammer som fremmer en demokratisk basert styring.
- Siden oppstart av forsøket har ByMenigheten hatt formell status som en soknemenighet i Kirkelovens forstand ved siden av de geografiske soknemenighetene,

og har på like linje med disse relasjoner til Kirkeverge, Fellesråd, prosti og biskop. Menigheten har i større grad blitt kjent. Dette har utvilsomt tydeliggjort og styrket menighetens plass i det lokale/regionale kirkelandskapet.

- Det ligger i selve begrepet alternativ menighet at man har frihetsgrader til selv å utforme sentrale trekk ved gudstjenesten og menighetslivet. Dette vil nødvendigvis være en viktig forutsetning for at alternative menigheter skal lykkes. Det blir antagelig mindre problematisk over tid, etter som gudstjenestereform og andre reformer iverksettes og øker frihetsgraden for alle menigheter. De krav som ble satt fra kirkens side om dåp som eneste medlemskapskriterium, et demokratisk valgt menighetsråd som styringsorgan og biskoppelig tilsyn, synes ikke å legge noen hindre for menighetens virksomhet.
- En sentral faktor i så måte, som kan antas å ha vært en vesentlig forutsetning, er menighetens frihet til i praksis å velge sine egne ansatte i prestatjenesten. Ansatte utgjør også en helt sentral ressursbase i menigheten. De ansattes lederskap og tidsressurser til å utøve dette, har vært en forutsetning for at menigheten kan være så aktiv. Prestetjenesten i en "fullservice"-menighet som ByMenigheten forutsetter mennesker med ønske om og kompetanse til å gå inn i en slik rolle. Gjennom egne ansettelser har menigheten kunnet velge personer som ville fungere i tråd med menighetens visjoner og arbeidsform. Slik sett kan det antas å være en forutsetning for utvikling av slike menigheter at man i praksis har frihet til å foreta egne ansettelser. En modell som i andre soknemenigheter, hvor prester ansettes av Bispedømmet, eventuelt på tvers av menighetens ønsker, vil kunne være særdeles problematisk i en menighet som ByMenigheten. Her forutsettes det en sterk tilslutning til menighetens overordnede visjoner og profil, og jobben er relativt mye annerledes enn i en ordinær prestatjeneste hvor de ordinære kirkelige tjenestene styrer mye av tids- og ressursbruken.
- Økonomi har ikke vært noe sentralt tema i forsøket. Det har vært en forutsetning at menigheten skal være selvfinansierende. Litt støtte har menigheten imidlertid fått fra Bispedømmet som kompensasjon for utførte kirkelige tjenester. Det kan argumenteres for at dette er i samsvar med offentlig støtte som generelt gis til kirken og andre trossamfunn, og i tråd med tenkning på andre sosiale områder hvor myndighetene gir støtte til tjenesteyting innen allmenne (evt. lovpålagte) samfunnsområder. Men en valg-/personmenighet har en moderat størrelse målt i antall medlemmer, og omfanget av kirkelige tjenester som en slik menighet bidrar med er beskjedent jevnført med folkekirkemenigheter som inkluderer det meste av lokalbefolkningen. Denne form for offentlig støtte vil følgelig bare gi beskjedne bidrag til økonomien. En sterk egeninnsats fra menigheten i form av økonomi og frivillige ressurser, synes å være en hovedforutsetning for at menigheter av dette slag skal lykkes.
- Dersom grupperinger andre steder vil etablere valg/personmenigheter, må en anta at kravet om egenfinansiering vil være en vesentlig barriere for mange. Spørsmål om egenfinansiering henger nært sammen med antall medlemmer. Størrelsen på menigheten og dermed tilgangen på menneskelige ressurser, deres deltakelse og engasjement, vil også være en viktig forutsetning for organisering og opprettholdelse av et variert aktivitetstilbud. Både som "tjenesteytere" og "mottakere" er antallet mennesker i menigheten en sentral faktor. Det er antagelig særlig i storbyområdene, med et rekrutteringspotensial av interesserte mennesker med noe kristen bakgrunn, at

muligheter og ressursgrunnlag er størst for nye og alternative menighetsdannelser innenfor kirken.

- Ulike omgivelsesfaktorer kan fungere stimulerende til alternative menighetsdannelser. ByMenigheten har blitt etablert og utviklet seg på Nord-Jæren. Dette er et område hvor det har vært regional (bispedømmet) og lokal (bl.a. Kirken i Sandnes) institusjonell-kirkelig, befolkningsmessig og historisk-kulturell (lekmanns- og misjonsbevegelse) grobunn for dannelse av alternative menigheter/forsamlinger. Som tilfellet ByMenigheten viser, vil entreprenøriske egenskaper et stykke på vei også ha betydning for hvordan man lykkes. Jæren er blant regionene i Norge som er kjent for sin såkalte gründerånd.
- Vanskene med denne type alternative menigheter ligger antagelig først og fremst i håndtering av "konkurransesflatene" mot de geografiske menighetene. Problemet er ikke først og fremst at enkelte som begynner i valgmenigheten/personmenigheten ByMenigheten melder overgang fra sin geografiske menighet. Det som kan være problematisk, ifølge erfaringene både før og under forsøket, handler om at en ikke-geografisk menighet som ByMenigheten oppstår som en markert konkurrent på det som av de geografiske menighetene oppfatter som deres "hjemmebane". Dersom ByMenighetens profil blir trukket inn som et argument for hvordan egen menighet skal drive sin virksomhet, vil ikke det alltid være like populært. Det er ikke alle menigheter som ønsker at en ikke-geografisk menighet skal gå ut med eget tilbud til denne menighetens konfirmanter. Det vil heller ikke for alle geografiske menigheter være populært om en etablerer seg med egne gudstjenestesteder innen denne menighetens grenser.

Nå må en ikke-geografisk menighet nødvendigvis operere innenfor grensene til en eller flere geografiske soknemenigheter. Med hjemmebane vil vi således ikke forstå enhver virksomhet innenfor en menighets grenser. For eksempel har vi ikke fått signaler fra noen om at ByMenighetens virksomhet i Kulturhuset sentralt i Sandnes oppfattes som et problem for Sandnes menighet hvor kulturhuset ligger. Tvert om er det fra ulike hold i Sandnes-kirken påpekt som et alternativt å utvikle menigheten som en sentrumsfunksjon og med avlastningsoppgaver overfor de øvrige menighetene. Antagelig vil hva en geografisk soknemenighet oppfatter som sin hjemmebane i stor grad også variere fra menighet til menighet. Generelt kan man anta at jo større en soknemenighet er mht. antall registrerte kirkemedlemmer, avstander og arbeidspress, jo mindre problematisk vil "konkurransen" fra menigheter av typen valgmenighet være. Omvendt, dersom stedet er lite og de kirkeinteresserte relativt få, er antagelig konkurranse fra en annen kirkemenighet mer problematisk.

I sum, eksempelet ByMenigheten tyder på at det ikke behøver å bli særlig problematisk at en alternativ statskirkemenighet eksisterer side ved side med geografiske folkekirkemenigheter. Samtidig bør det understrekes at dette er ett eksempel og at en drøfting av et scenario hvor det opprettes mange og også ulike typer ikke-geografiske menigheter, ligger utenfor rammen av denne rapporten.

I tilfellet ByMenigheten synes det å møte konkurranse fra alternative tilbud å virke skjerpene og inspirerende. En må imidlertid erkjenne at det å utvikle nye ideer og menighetskonsepter ikke nødvendigvis skjer uten kontroverser. Det er også noe av nyskapingens karakter. Når det

er sagt, må det også sies at når det gjelder det å få kontakt- og ”konkurransflatene” mellom ikke-geografiske og geografiske menigheter til å fungere bra, er det et ansvar både hos den alternative menigheten og hos overordnede kirkelige organer på ulike nivåer (prosti, fellesråd, bispedømme). Det handler om å få kommunikasjon og samhandling til å fungere. En forutsetning for dette synes å være at det fokuseres på de muligheter som positivt kan ligge i samarbeidet mellom menigheter (geografiske sokn eller alternative tilbud) om utvikling av komplementære tilbud.

9.3 Konklusjon

Bør det være rom for alternative, *ikke-geografiske* menigheter innen rammen av Den norske kirke?

Erfaringene fra denne evalueringen er at spørsmålet kan besvares positivt gitt at:

- (i) Et alternativt tilbud treffer åndelige og sosiale behov og utløser et utadrettet kristent engasjement hos grupper av mennesker som er i tråd med kirkens grunnleggende visjon om en bekjennende, misjonerende, åpen og diakonal kirke.
- (ii) Engasjerte mennesker deltar og mobiliserer betydelig med ressurser for å arbeide med dette.
- (iii) Man holder seg innenfor sentrale rammer av kirkens konstitusjon (bekjennelse, medlemskap ved dåp, kirkelig demokrati, tilsyn av biskop etc.)
- (iv) En har fungerende dialog og samhandling med kirkens organer både lokalt og på bispedømmenivå.

Litteratur

Aarflot, A. (1999): "Trossamfunn og folkekirke: Om reformene i Den Norske kirke de siste femti år", Verbum

Aarflot, A. og Bergem, J.E. (2007): "Mot en selvstendig folkekirke", Vigmostad Bjørke

Hansen, O.C. (2007): "Et godt tre bærer god frukt", Luther Forlag

Hesselberg, T. (2006, red.): "Kirkens framtid – framtidens kirke. Den missiologiske utfordring i de nordiske folkekirker", Luther Forlag, basert på en konferanse som ble arrangert i Stavanger 9.-11. februar 2006

Kleven, L.W. (2006): "Tilhørighet til en valgmenighet: en empirisk undersøkelse i ByMenigheten – Sandnes (tidligere Lundehaugen Menighet)", Masteravhandling i teologi – Det teologiske Menighetsfakultet

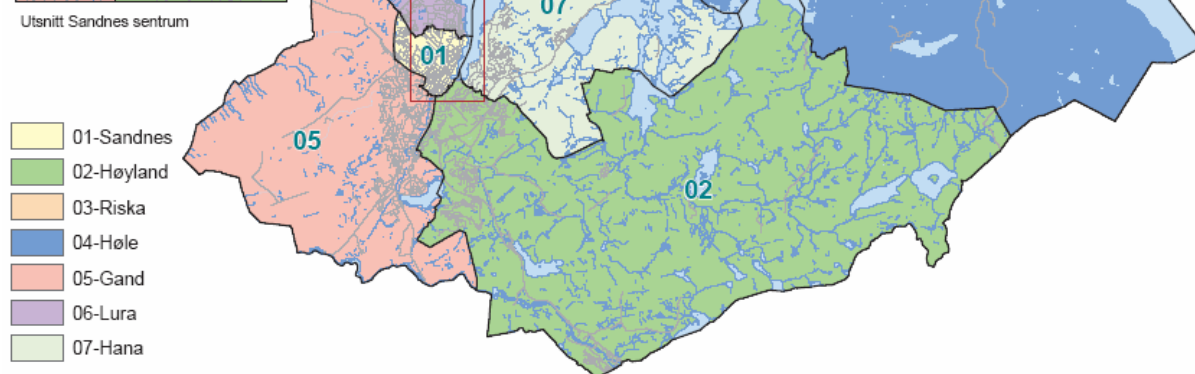
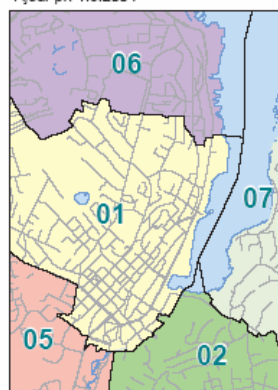
Stavanger Bispedømme (2005): "Menighetsutvikling i Stavanger bispedømme – utredning fra en arbeidsgruppe nedsatt av Stavanger bispedømmeråd ", april 2005

Schumpeter, J. (1911, reprintet 1934) "The theory of economic development", Cambridge, Mass. Harvard University Press

Weber, M.(1971) "Makt og Byråkrati", Gyldendal

Kirkesogn i Sandnes kommune

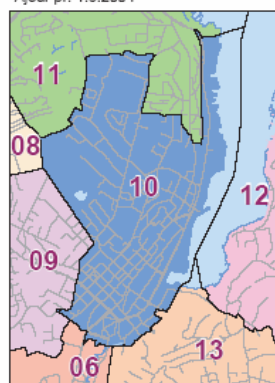
Ajour pr. 1.6.2004

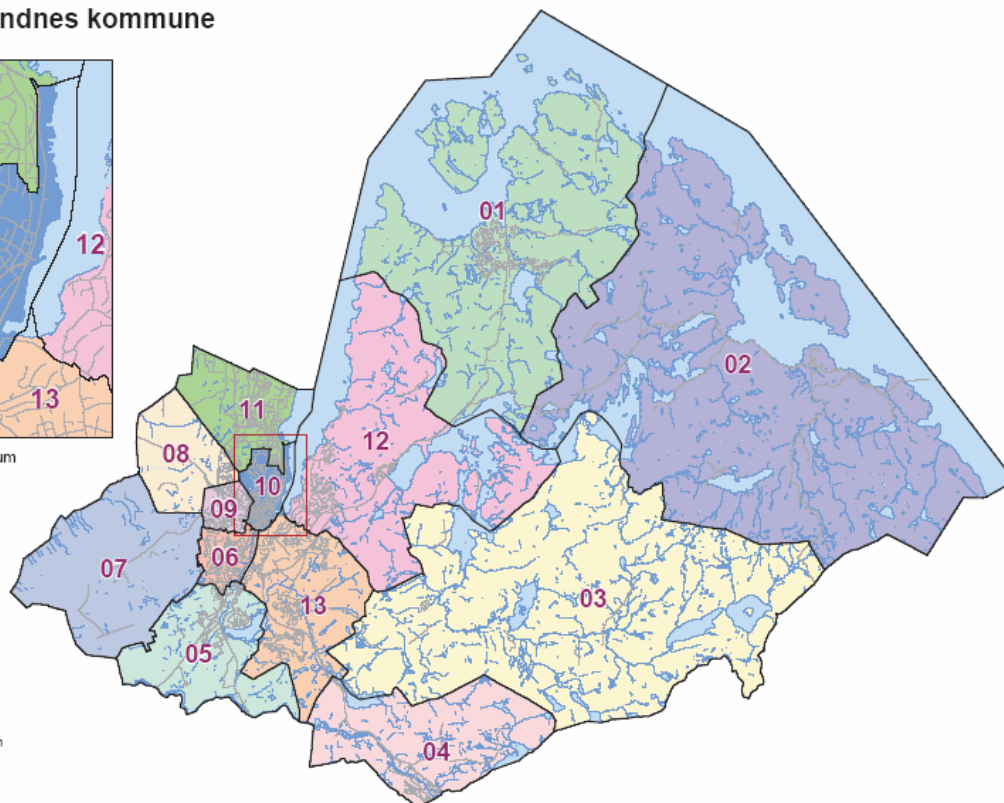
VEDLEGG 1 (GAND 05)

Bydeler i Sandnes kommune

Ajour pr. 1.6.2004

- 01-Riska
- 02-Hele
- 03-Sviland
- 04-Figgjo
- 05-Ganddal
- 06-Sandved
- 07-Malmheim
- 08-Soma
- 09-Stangeland
- 10-Trones og sentrum
- 11-Lura
- 12-Hana
- 13-Austrått

Vedlegg 1 - Folketall pr. bydel 1.1.2007

BYDEL	Folketall 1.1.2007	% andel
Lura	7 335	12,1
Trones & Sentrum	7 105	11,7
Stangeland	4 995	8,3
Soma	1 577	2,6
Malmheim	945	1,6
Sandved	4 988	8,2
Ganddal	5 438	9,0
Figgjo	1 741	2,9
Austrått	10 587	17,5
Sviland	964	1,6
Hana	7 256	12,0
Høle	917	1,5
Riska	6 555	10,8
Uoppgitt krets	104	0,2
Sum kommunen	60 507	100

Gand menighet utgjøres av bydelene Ganddal, Sandved, Malmheim, Soma og deler av Stangeland (kommunal statistikk).

Samlet befolkningstall i menigheten er estimert til ca.15000. (Daglig leder, Gand menighet, sept. 2008)

Vedlegg 2 – Intevjuguider/spørreskjema

Evalueringen har vært utført over et tidsrom på ca. 2,5 år. En rekke intervjuguider og lignende har vært utarbeidet for å innhente informasjon for ulike aktører til ulike tidspunkter.

Spørreguide første møte med ledelsen ByMenigheten-Sandnes.

Målet er å komme inn på menighetens identitet, struktur og aktiviteter.

Hva er BMS? Beskriv menigheten med hovedvekt på dagens situasjon, men få også frem endringer som har skjedd over tid.

1. Grunnlag for etablering. Hvorfor og hvordan ble menigheten etablert? Hva er menighetens historie?
2. Hva er eksistensgrunnlaget (raison d'être) nå? Hva er den overordnede visjonen?
3. Hva vil dere? Har dere konkret formulerte målsettinger og strategier/planer for arbeidet i menigheten og for dens utvikling over tid? Hva går disse ut på, og hvordan legges strategiutviklingen opp (prosessen)?
4. Hva gjør dere? Beskriv de ulike hovedarenaer for virksomheten i menigheten: aktiviteter og aktivitetsutvikling, aktivitetsorganisering/ledelse, oppslutning, betydning, mål og måloppnåelse. Stikkord: Gudstjeneste, cellegrupper, klynger, bønnegrupper, kirkelige handlinger (dåp, giftermål, begravelser, konfirmasjon, nattverd, skriftemål).
5. Stavanger Bispedømme har i sin vedtatte strategi, satt opp tre fokusområder: **Trosopplæring, som gir vekst i liv og tjeneste Gudstjenesteliv, som berører, frigjør og utrunder Diakoni, som lindrer nød, viser gjestfrihet og bygger inkluderende fellsskap.** Hvordan vil du beskrive ByMenigheten-Sandnes strategier i forhold til disse fokusområdene?
6. Hvem er dere? Hvorfor kommer folk til dere? Hvem er medlemmene i menigheten? Hva med deltakere som ikke er medlemmer? Hvor kommer medlemmer/deltakere fra – menigheter/geografi? Hvor vant er folk med deltakelse i menighetsliv før de kommer til ByMenigheten-Sandnes? Hvordan har medlemsutviklingen vært? Hvordan er forholdet mellom inn- og utmeldinger? Har medlemmene særskilte sosiale og demografiske kjennetegn? Er her mange kirkefremmede? Hva med de passive? Og hva med de som er mye aktive fra før?
7. Hvem bestemmer hva? Beskriv hovedtrekkene i menighetens organisering og struktur slik dere ser den. Stikkord: Vedtekter, ledelses- og beslutningsveier, formelle organer, demokratiske strukturer.
8. Hvilke ressurser (bredt forstått) har dere? Hvordan baserer menigheten seg på ulike ressurser: økonomiske, ansatte og frivillige? Hvordan fungerer det økonomiske – inntektsskaping, kostnadsdekning og likviditet? Hvor mange ansatte har man og hvordan er personalfunksjonen bygget opp mht. rekruttering/ ansettelse, lønnspolitikk, arbeidsgiveransvar og oppfølging av ansatte. Hva gjør man for å vedlikeholde og bygge opp staben av frivillige?
9. Hvordan fungerer forholdet til modermenigheten Gann? Hva med forholdet til overordnede strukturer som fellesråd, prosti, krikeverge, bispedømme, Dnk generelt?

10. Hva har dere oppnådd så langt? Hvor har man ikke oppfylt forventningene/målene?

Spørsmål til menighetens ledelse – siste runde

A. Spørsmål fra utlysningsteksten:

1. Hvem fastsetter gudstjenesteplan (antall gudstjenester etc.)
2. Hvem beslutter ev. endringer i liturgi/gudstjenesteform?
3. Hvem fastsetter budsjett?:
4. Hvordan fastsettes lønnsnivå for ansatte?
5. Hvordan er kjønnsfordelingen i stab, frivillige ansvarlig beslutningstakende organ?
6. Hvordan skjer registrering av medlemmer?
7. Hvilken plass har cellelederne i menighetens formelle struktur? Hvilken innflytelse og medbestemmelse har cellelederne?
8. Hvilke erfaringer gav gjennomføring av menighetsrådsvalg
9. Utvikling av gudstjenestene.
10. Diakoni. Hvordan kommer dette til uttrykk i menighetens liv? Fungerer cellegruppene diakonalt?
11. Hvordan fungerer ansettelsesprosedyrer pr i dag? Hvordan tenker dere sammenhengen mellom frihet til ansettelser og innsamling av midler?
12. Hvordan tenker dere om styringsstruktur/demokrati/medlemskriterier som har blitt innført i forbindelse med forsøksordningen?

B.. Hva har skjedd siden sist? Status. Strategier/aktiviteter. Måloppfyllelse – visjon. Hva ender dette opp med? Hvor er dere om 3 år/ 5 år? Hva er forutsetningene?

Spørreguide celle-gruppesamtaler ByMenigheten-Sandnes

1. Om gruppa – innledning – a. 10 minutter

Hvordan oppstod gruppen?

Hvor lenger har gruppen eksistert med nåværende medlemmer? Hvilke endringer har skjedd i sammensetningen.

2. Om dere som enkeltpersoner – ta en runde –ca. 30 minutter

Hovedtema: Hvem er dere? Hvorfor deltar dere i cellegruppen? Hva motiverer?

Hvordan kom dere som enkeltpersoner med i gruppen?

Hvordan kom dere som enkeltpersoner med i ByMenigheten-Sandnes/Lundehaugen menighet?

Hvilken bakgrunn og hvor aktive har dere vært i kristne sammenhenger før ByMenigheten-Sandnes/Lundehaugen menighet?

3. Om aktiviteten i cellegruppa – snakk med gruppa som helhet, men sørg for at alle får komme med innspill og synspunkter – ca. 30 minutter

Hovedtema: Samsvarer menighetens tenkning omkring cellegrupper med deres mål og ønsker for et gruppebasert kristent fellesskap? Eller har dere også andre forventninger? I hvilken grad erfarer dere at en realiserer gruppas mål og ønsker gjennom cellegruppefellesskapet? Hva er evt. hindringene? Hvordan er en vanlig cellegruppekveld i denne gruppen?

Hva oppfatter dere som menighetens begrunnelse for å ha cellegrupper i menigheten?
Hvordan synes dere denne gruppen fungerer i forhold til målsettingene for cellegruppene og menigheten generelt?

Å få med nye gjennom deling av grupper synes for oss å være et svært viktig virkemiddel for menigheten når det gjelder å nå såkalte "kirkefremmede". Hvordan har dette fungert i de grupper hvor dere har deltatt tidligere og i denne gruppen?

Er ei cellegruppe generelt sett det stedet der det er naturlig å rekruttere nye herunder også nye med et perifert forhold til kristne sammenhenger?

4. Om forholdet til menigheten - ca. 30 minutter

Hovedtema: Hvordan synes dere strukturen rundt cellegruppene og det større menighetsfelleskapet fungerer? Hva er mest positivt? Hva er problematisk?

Lederskap, veiledning, tema knyttet til cellegruppene.

Gudstjenesten, innhold, forberedelse, åndelig/sosialt

Andre aktiviteter i regi av menigheten: åndelig/sosialt

Ressurser: nådegaver, tid, penger/givertjeneste, forventninger til deltakelse

Menighetens kontakter utad: (i) Andre kristne sammenhenger, (ii) Profane/ikke kristne sammenhenger

Intervjuguide – representanter for ulike arbeidsområder

Mål og aktiviteter

1. Når og hvordan har denne aktiviteten begynt? Hvem var initiativtakere? Hvordan oppstod ideen?
2. Hva er din rolle i denne aktiviteten? Hvordan kom du med? Hva er din motivasjon for å være med på dette arbeidet? Hvordan oppfatter du andres motivasjon?
3. Hvem har ansvar for å drive denne aktiviteten? Hvordan er gjennomtrekk av ansvarlige/ledere? Er det vanskelig eller greit å få nok personer til å ta ansvar?
4. Hva gjør dere, hvordan er aktiviteten organisert? Hva er forholdet mellom denne aktiviteten og ledelsen av ByMenigheten?
5. Hvilke mål har dere med aktiviteten? Hvem har bestemt disse? Har det vært endringer i målene over tid?
6. Hvordan har aktivitetene endret seg over tid mht. innhold og organisering? Hva skyldes i så fall det?

Deltakere

7. Hvem er deltakere? Hvilken bakgrunn har de? Hvor bor de?
8. Hva er forholdet mellom deltakere som har vært lenge i menigheten og nye? Hva med personer med tidligere perifer tilknytning til kirke/kristenliv?
9. Hvordan har deltakelsen utviklet seg over tid? Hvordan er eventuelt gjennomtrekken? Hva skyldes det at folk slutter?
10. Er det noen grupper dere gjerne skulle hatt flere av, men som det er vanskelig å få med?

Erfaringer og resultater

11. Hva oppnår dere gjennom denne aktiviteten? I forhold til den enkelte? I forhold til å rekruttere til / eller holde på folk i menigheten?
12. Har det skjedd endringer over tid mht. aktivitetsnivå og oppslutning? I hvilken retning har tendensene gått? Hvorfor?
13. Hvilke tiltak/aktiviteter har vært særskilt vellykkede? Hvorfor?
14. Har dere erfart resultater av denne aktiviteten som ikke har vært planlagt eller uventede?
15. Hvilke problemer har dere gjort i dette arbeidet? Hva kan være årsakene til det?
16. Har dere gjort direkte negative erfaringer?

Samlede vurderinger

17. Hvordan ser du på denne aktiviteten sett i forhold til visjon og mål med ByMenigheten totalt sett?
18. Sett i forhold til det som skjer i andre menigheter på dette området? Hvilke likheter og forskjeller er det? Har dere lært noe av andre menigheter? Har andre lært noe av dere?

Spørsmål sendt via e-post til representanter fra omkringliggende menigheter om relasjoner til ByMenigheten-Sandnes (tidl. Lundehaugen menighet)

1. Hva vet du om ByMenigheten-Sandnes? Har du besøkt menighetens arrangementer noe gang? Gjør du det evt. ofte? Hvordan vil du beskrive den menighetens aktiviteter og tilbud sammenlignet med din egen menighet?
2. Hva slag kontakt har din menighet med ByMenighetenByMenigheten-Sandnes/tidligere Lundehaugen menighet. Hvor hyppig er denne kontakten (gjennom et år)? Har kontaktmønsteret endret seg over tid?
3. Har din menighet opplevd å "miste" medlemmer til ByMenighetenByMenigheten-Sandnes/tidligere Lundehaugen menighet? Hvordan har dette utviklet seg over tid? Har du inntrykk av at de som har gått over til ByMenigheten tidligere har vært aktive, delvis aktive eller lite aktive i din egen menighet?
4. Har dere "opplevd" at nye" mennesker kommer til/går i deres menighet som følge av aktiviteten i ByMenighetenByMenigheten-Sandnes? Hvordan har denne utviklingen vært over tid? Er disse nå aktive, delvis aktive eller lite aktive i din menighet?
5. Hvorvidt og hvordan har dere erfart at det å ha ByMenigheten i nærheten har gitt ideer, inspirasjon og støtte til utvikling av eget menighetsarbeid?
6. Har din menighet hatt fellestiltak/arrangementer med ByMenigheten-Sandnes/ tidl. Lundehaugen menighet? Hvordan har disse vært?
7. Hvordan vil du sammenfatte betydningen for din menighet av å ha ByMenigheten-Sandnes i nærheten?

Samtaleguide med andre menigheter vedrørende relasjoner til ByMenigheten og implikasjoner for Den norske kirke

1. Gjør rede for historikken i forholdet mellom Menigheten og ByMenigheten med særlig vekt på a) erfaringer; b) kritiske punkter; c) problemstillinger som har vært reist og hvordan aktørene har respondert på disse i forhold til hverandre. Skill så langt mulig mellom tre faser:
 - Oppstart av Lundehaugen menighet
 - Avklaring mot etablering av en valgmenighet
 - Valgmenighetsfasen, dvs. tiden som ByMenigheten har fungert som valgmenighet
2. Sett fra Menigheten/Den norske kirke ståsted, hvilke a) lærdommer og b) generelle problemstillinger/tema aktualiserer erfaringene med ByMenighetenByMenigheten-Sandnes. Aktuelle områder:
 - kirkens rekkevidde og rolle i lokalsamfunnet
 - kirkens forhold til ulike lokale målgrupper
 - økonomi, administrasjon, personal
 - kausalia, kirkelige tjenester
 - i forhold til overordnede kirkelige organer: tilsynsansvaret, tilsettinger mv.
 - samhandling og samarbeid på tvers av menigheter, sokn og andre kirkelige instanser, organisasjoner, stiftelser mv. i bispedømmet

Spørreguide bispedømmeadministrasjon

1. Gjør rede for historikken i forholdet mellom Bispedømmet og ByMenigheten med særlig vekt på a) erfaringer; b) kritiske punkter; c) problemstillinger som har vært reist og hvordan aktørene har respondert på disse i forhold til hverandre. Skill så langt mulig mellom tre faser:
 - Oppstart av Lundehaugen menighet
 - Avklaring mot etablering av en valgmenighet
 - Valgmenighetsfasen, dvs. tiden som ByMenigheten har fungert som valgmenighet
2. Sett fra Den norske kirke/Bispedømmets ståsted, hvilke a) lærdommer og b) generelle problemstillinger/tema aktualiserer erfaringene med ByMenighetenByMenigheten-Sandnes. Aktuelle områder:
 - a. kirkens rekkevidde og rolle i lokalsamfunnet
 - b. kirkens forhold til ulike lokale målgrupper
 - c. økonomi, administrasjon, personal
 - d. kausalia, kirkelige tjenester

- e. i forhold til bispedømmet: tilsynsansvaret, tilsettinger mv.
- f. samhandling og samarbeid på tvers av menigheter, sokn og andre kirkelige instanser, organisasjoner, stiftelser mv. i bispedømmet

Samtale Bispedømmerådet

Fire tema

- Beskriv kontakt og relasjoner har overordnede kirkelige organer (fellesråd, biskop og bispedømmeråd til ByMenigheten?
- Hvordan vurderer dere erfaringene med forsøket?
- Hvordan vurderer dere forholdet mellom ByMenigheten og andre menigheter
- Valgmenigheter og soknemenigheter- vurdering av konsept

Hvordan har forsøksperioden fungert sett ut fra et bispedømmeperspektiv.

- Hvilken kontakt/ hvilke relasjoner og hvilken rolle har biskop og bispedømmeråd i forhold til ByMenigheten?
- Hvordan vurderer dere ByMenighetens utvikling og resultater så langt? Stikkord: oppslutning, arbeidsformer, annet.
- Har ByMenigheten hatt et bidrag utover det de gjør for egen menighet?
- Hvordan oppfatter dere at ByMenigheten fungerer i forhold til de nærliggende geografiske menighetene?
- Hvordan fungerer etter deres kjennskap ByMenigheten mht. organisering av ledelse av prestetjenesten, styringsstruktur, medlemskap?
- Hvordan oppfatter dere at forholdet mellom ByMenigheten og overordnede kirkelige organer: fellesråd/prosti, bispedømme/biskop fungerer?
- Kan biskopens tilsyn med ByMenigheten utøves tilfredsstillende?
- Geografi/lokalisering av menighetsarbeid – hva mener dere om forholdet mellom en bymenighet og soknemenighetene? (Samlende/splittende)
- Sammenligning ByMenigheten og andre menighetsplantinger i bispedømmet? Hva med IMI-kirken/løse foreningsdannelser?

Oppsummering

- For å nå ut til passive/kirkefremmede, er det nødvendig å gjøre noe med organisering og strukturer i kirken?

- Hva tenker dere ut fra erfaringene generelt om valgmenighet. Er konseptet valgmenighet/personmenighet/kategorial menighet liv laga? Hva bør etter deres mening være betingelsene for generelt å åpne for valgmenigheter/ikke-geografiske menigheter.
- I sum, Hva er gevinsten/ønskeligheten ved å ha valgmenigheter/geografiske menigheter side ved side innenfor rammen av Den norske kirke?

Intervjuguide representanter Sandnes fellestråd/prosti

- Beskriv kontaktpunktene til ByMenigheten
- Hvordan fungerer personalforvaltning/personalansvar, ansette egne folk etc. Hva hvis ByMenigheten får en personalsak? Er det forskjeller i forhold til de andre menighetene?
- Kasualia, hvor står det nå?
- Medlemskapsystemet og registrering. Hvordan fungerer det? (Bare folk innenfor Sandnes?)
- Finansiering av menigheten og ulike aktiviteter i menigheten.
- Konseptet valgmenighet, hvorfor og hvordan?
- Hvordan fungerer dette for dem? Ulemper/fordeler ut fra deres rolle/posisjon
- Kan du se for deg alternative konstruksjoner? Ville du eventuelt gått inn for de alternativene?
- Oppsummeringsmessig. Hvilke tanker og refleksjoner gjør du deg om betydningen av en menighet som ByMenigheten for Den norske kirke? (Målgrupper, arbeidsformer, relasjon til andre menigheter, tilpasning til den kirkelige struktur etc.)

Spørreskjema til de som har sluttet

Spørsmål

Som du vil se er de fleste spørsmålene åpne, det vil si at du svarer med dine egne ord og kan skrive så mye du ønsker. Noen få spørsmål er reine avkryssningsspørsmål.

Kjønn: (Sett et kryss)

Kvinne

Mann

Alder i dag: (Sett et kryss)

Under 20 år

20-25 år

25-30 år

30-40 år

40-50 år

50-60 år

60-70 år

Over 70 år

Hvor bor du nå? (Adresse)

Når flyttet du til nåværende adresse?

Hvor flyttet du fra? (Adresse)

I hvilket tidsrom var du med i ByMenigheten-Sandnes/Lundehaugen menighet?

Var du med i cellegruppe? I hvilket tidsrom?

Var du aktiv i kristen sammenheng før du begynte i ByMenigheten-Sandnes/Lundehaugen menighet? Hvilken sammenheng var eventuelt dette?

Hva var årsaken til at du begynte i menigheten?

Hva er dine viktigste erfaringer fra menigheten?

Hva var årsaken til at du sluttet i menigheten?

Er du aktiv i kristen sammenheng nå? Hvilken sammenheng er eventuelt dette?

I hvilken grad stemmer følgende utsagn for deg :

Jeg har tidligere som ungdom/voksen vært aktiv i andre kristne sammenhenger enn Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes. (Sett et kryss)

- Ikke
- I liten grad
- I noen grad
- I høy grad

Jeg kom fra aktiv deltakelse i andre kristne sammenhenger/menigheter også i tiden rett før jeg begynte i Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes. (Sett et kryss)

- Ikke
- I liten grad
- I noen grad
- I høy grad

Jeg var aktivt med i Lundehaugen menighet/ByMenigheten-Sandnes menighet i den tiden jeg var medlem i menigheten. (Sett et kryss)

- Ikke
- I liten grad
- I noen grad
- I høy grad

Jeg er i dag aktiv i kristen sammenheng. (Sett et kryss)

- Ikke
- I liten grad
- I noen grad
- I høy grad

TAKK FOR HJELPEN!